

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-д 1 дүгээр үе шат буюу 2021-2030 онуудад эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх 10 үр дүнг жагсаасны 5 дугаарт “мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна” гэж, мөн тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021 - 2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.2.29-д “Мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлэн хөгжүүлэх институцийн тогтолцоог бүрдүүлнэ.” гэж, 4.2.31-д “Мэдээллийн технологийн кластерыг хөгжүүлж, гадаад зах зээлд гарахад дэмжлэг үзүүлнэ.” гэж, 4.2.33-1 “Мэдээллийн технологи болон цахим худалдааны салбар дахь хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулж, хөрөнгө оруулагчдын санаачилгыг дэмжинэ.” гэж тус тус заасан.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-д эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилтын дор эдийн засгийн тэргүүлэх 16 чиглэлийг тодорхойлсны “мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлнэ” гэж, Монгол Улсын Их Хурал 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн “Засаглалын бодлого” хэмээх Дөрөвдүгээр бүлгийн 4.1.9-д “Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.” гэж тодорхойлсон.

Монгол Улс Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас 2 жил тутам шинэчлэн гаргадаг “Цахим засаглалын хөгжлийн индекс”-ээр 2018, 2020 онуудад тус байгууллагын гишүүн 193 орноос 92 дугаар байранд орж байсан бол 2022 онд 74 дүгээр байранд орж, 18 байр урагшилсан. Мөн үндэсний болон бүс нутгийн түвшинд бизнес эрхлэлтийн зохицуулалт, тэдгээрийн хэрэгжилтийг бодитойгоор хэмждэг Дэлхийн банкны “Doing business” буюу “Бизнес эрхлэлт”-ийн 2020 оны тайланд дурдсанаар манай улс 81 дүгээр байранд жагсжээ.

Түүнчлэн Дэлхийн өрсөлдөх чадварын төв болон эдийн засгийн бодлого, өрсөлдөх чадварын судалгааны төвөөс гаргадаг “Дэлхийн өрсөлдөх чадварын жилийн тайлан-2023”-т Монгол Улс өрсөлдөх чадварын үзүүлэлтээр тайланд хамрагдсан 64 улсаас 62 дугаарт эрэмбэлэгдэж, өмнөх оноос 0.64 оноогоор буурч 1 байр ухарсан үзүүлэлттэй байна. Үзүүлэлтийг эрэмбэлэн гаргахдаа эдийн засаг, засаглалын үр ашиг, бизнесийн байгууллагын ашигт ажиллагаа, дэд бүтэц гэсэн үндсэн 4 хүчин зүйл, 20 дэд бүлэг, нийт 335 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд нарийвчилсан үзүүлэлтээр харьцуулан хэмжиж дэлгэрэнгүй гаргаж улс бүрийн өрсөлдөх чадварыг тодорхойлдог.

Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагаас жил бүр гаргадаг улс орнуудын инновацын чадавх, амжилтаар нь эрэмбэлдэг “Дэлхийн инновацын индекс”-ээр 2022 онд 71 дүгээр байр эзэлж өмнөх онуудаас 10 гаруй байраар хойшилсон бол

2023 онд 132 улсаас 68 дугаар байранд жагсаж, 3 байр урагшилсан. Инновацийн дүр зургийг аль болох бүрэн дүүрэн гаргахаар төлөвлөдөг тус индекс нь эдийн засаг бүрийн улс төрийн орчин, боловсрол, дэд бүтэц, мэдлэгийн бүтээн байгуулалт зэрэг 80 орчим үзүүлэлтийг багтаасан байдаг ба манай улсын хувьд хүмүүн капитал, дэд бүтэц, бизнесийн боловсронгуй байдал зэрэг үзүүлэлтээрээ дундаж байгаа хэдий ч хамгийн доогуур жагсаж буй үзүүлэлт нь зах зээлийн боловсронгуй байдал буюу зээл, хөрөнгө оруулалт, худалдаа, төрөлжилт, зах зээлийн цар хүрээгээрээ 101 дүгээрт жагсаж байна. Энэ нь манай улсад инновац, нэмүү өртөг шингэсэн бизнес эрхлэлтийг дэмжих, хөрөнгө оруулалтын талаарх хууль, эрх зүйн таатай орчин бүрдээгүй байгаатай холбон тайлбарлаж болно.

Өнөөгийн эдийн засагт инновац болон мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл нь улс орны эдийн засгийн хөгжлийн тулгуур болж байна. Мэдээллийн технологийн хөгжил нь инновацыг идэвхжүүлж, тухайн салбарын үйлдвэрлэл, экспортыг дэмжиж, ажлын байр, эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэхэд ашиг тус, үр шимээ өгч цахим эдийн засгийг бий болгон, энэ нь нийгмийн бүхий л салбарт нэвтэрч, бүтээмжийг нэмэгдүүлэн өргөн хүрээтэй өөрчлөлтүүдийг авчирч байна. Тухайлбал, Азийн улс орнуудын мэдээллийн технологийн өөрчлөлт нь бүс нутгийн эдийн засагт асар их нөлөө үзүүлсэн талаарх түүхийг эргэн харвал, БНХАУ-ын цахим худалдааны зах зээлийн гүйлгээний хэмжээ 2013 онд 1.32 их наяд юань байсан бол 2016 онд 5.33 их наяд юань, 2017 онд 7.57 их наяд юань болжссон байна. Мөн санхүүгийн салбар дахь мэдээллийн технологи нь Ази тивд санхүүгийн үйлчилгээг хүргэх, ялангуяа төлбөр, зээлийг хөнгөвчлөх шинэ арга замыг бий болгож, энэ нь хөгжиж буй Азийн олон улс оронд санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлсэн. Түүнчлэн 2015 онд Ази дахь финтект суурилсан зээлийн хэмжээ 102.8 тэрбум ам.долларт хүрч, технологийн тархалт нь төлбөрийн системийн үр ашгийг улам дээшлүүлж, дэлхийн хамгийн том төлбөрийн зах зээлийг Ази тивд бий болгосон.¹

Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хувьд 2000-аад оноос хойш мэдээллийн технологийн салбарт дэмжлэг үзүүлэх, хууль эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлэх, үндэсний хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд онцгойлон анхаарч, “Дижитал Казахстан” улсын хэмжээний хөтөлбөрийг 2017 оноос хэрэгжүүлж 655 сая гаруй ам.долларын хөрөнгө зарцуулсан, 2018 онд Засгийн газраас мэдээллийн технологийн салбарын хөгжлийг дэмжих зорилгоор 255 сая гаруй ам.долларыг төсөвлөж байсан зэргийг жишээ болгон дурдаж болно. Тус улс нь 2017 онд “Дижитал Казахстан” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсний үр дүнд мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн хөгжлийн түвшингээр 175 орноос 52 дугаарт жагссан. Цаашид Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын 2025 он хүртэлх хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө нь шинэ эдийн засгийн тулгуур суурийг бий болгох, технологийн шинэчлэл, цахимжилтыг тэргүүлэх чиглэл болгон тодорхойлоод байна.

Түүнчлэн Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбар нь 2022 онд Солонгосын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 13.0 хувийг бүрдүүлж, улсын эдийн засгийн өсөлтийг тэргүүлж, тус салбарын нийт үйлдвэрлэл 560 их наяд вонд хүрч, өнгөрсөн оны мөн үеийнхээс 5.1 хувиар өссөн байна. 2022 онд мэдээллийн технологийн экспорт 233.32 тэрбум ам.долларт хүрч, худалдааны тэнцэл 80.85 тэрбум ам.доллар болж, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбар дахь үйлдвэрлэл нь нийт экспортын 30-40 хувийг эзэлж улсын эдийн засгийн өсөлтөд томоохон хувь нэмрийг оруулж байна.

¹ “Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хуулийн төслийн хэрэгцээ, шаардлагын урьдчилан тандан судалгааны тайлан” 2023 он

Бүгд Найрамдах Турк Улс 2023 онд “Үндэсний технологи, хүчирхэг үйлдвэрлэл” гэсэн алсын хараатай стратегийн баримт бичгийг боловсруулсан ба тус баримт бичиг нь (!) Өндөр технологи ба инновац, (ii) Дижитал шилжилт ба аж үйлдвэрийн хөдөлгөөн, (!!!) Бизнес эрхлэлт, (iv) Хүмүүн капитал, (v) Дэд бүтэц гэсэн хэсгээс бүрдэж, Турк улс даяар программ хангамжхөгжүүлэгчдийн тоог 140 мянгаас 500 мянгад хүргэхээр, дор хаяж 23 ухаалаг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үйлдвэрлэх зорилт дэвшүүлсэн. Энэ хүрээнд гарааны бизнес эрхлэгчид болон аж ахуйн нэгжүүдэд үзүүлэх төрийн дэмжлэгүүдээс ашиг хүртэх арга замыг “Технологийн хөгжлийн бүсийн тухай хууль”-д зохицуулж, “Технологийн хөгжлийн бүс”-д бүртгүүлж, уг бүсэд байрлаж үйл ажиллагаа явуулан, нэмэгдсэн өртгийн, орлогын болон аж ахуйн нэгжийн албан татвараас чөлөөлөгдөх, даатгалын шимтгэлийн дэмжлэг авах зэрэг олон тооны боломжийг олгосон.

Мэдээллийн технологийн салбарт жижиг, дунд бизнесийн гүйцэтгэх үүрэг чухал нөлөөтэй бөгөөд сүүлийн жилүүдэд технологид суурилсан гарааны бизнесүүд олноор төрөн гарч байна. Эдгээр нь дотоодын төдийгүй дэлхийн зах зээлд гарах томоохон компаниудын эхлэл байдгаараа онцлогтой ба жишээ болгон Google, Amazon, Alibaba зэрэг компаниудыг дурдаж болно. Гарааны бизнесийн онцлог нь эрч хүчтэй, шинийг санаачлагч байж хөдөлмөрийн зах зээлд шинээр ажлын байр бий болгон бизнесийн орчинд эрчимтэй өрсөлдөөнийг үүсгэн жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч болон үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлдэг хэдий ч ихэнх улс орнуудад төрөөс тодорхой хэмжээний дэмжлэг үзүүлж, үйл ажиллагаагаа тогтворжуулах боломжийг олгодог байна.

Монгол Улсын мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийн талаар тодруулбал мэдээллийн технологийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниудын ихэнх нь дэлхийн бусад улс орны энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниудтай харьцуулахад бүрэн төлөвшиж амжаагүй, бизнесийн орлого, хөрөнгө оруулалт, төрөөс үзүүлэх дэмжлэг хангалтгүй байгаагаас гарааны компани хэлбэртэй байна.

Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл нь дэлхий дахинд үндэстэн дамнасан том корпорацуудын бизнес болон хувирч, бусад орны орлого, хүний нөөцийг ихээр татан төвлөрүүлж байна. Хиймэл оюун ухааны хөгжил нь энэ хандлагыг улам бүр эрчимжүүлж, сүүлийн жилүүдэд ихэнх улс орнууд хиймэл оюун ухааны хөгжлийн гол түүхий эд болох өгөгдөл, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангаж дотооддоо хөгжүүлэх, интернэт орчин нь өөрөө хил хязгааргүй, тээвэр ложистикийн зардал байхгүйгээс шууд дэлхийн хэрэглэгчдэд хүрдэг онцлогийг харгалзан эдийн засагтаа оруулах мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, экспортын хувь хэмжээг нэмэгдүүлэхээр суурь нөхцөлөө бүрдүүлж байна. Бүс нутгийн хэмжээнд Япон, Солонгос, Казахстан, Узбекистан, Киргизстан, Турк зэрэг улс орнууд мэдээллийн технологийн бизнес, финтекийг хөгжүүлэх зорилгоор гарааны бизнес хөгжүүлэх төвүүдийг байгуулж, төр хувийн хэвшлийн сангуудаар дамжуулан хөрөнгө оруулах, хөгжлийн эхэн үед нь төрөөс татварын болон татварын бус дэмжлэгийг өрсөлдөн үзүүлж байгаа нь манай улсын хүний нөөц, мэдлэг оюуныг татаж, цаашдаа энэ салбарын хөгжлийг сааруулах, зогсоох нөхцөлд хүргэж байна.

СтартапБлинкийн Гарааны бизнесийн экосистемийн дэлхийн индексээр 2023 оны Монгол Улс шилдэг 100-д багтаж 79-р байранд жагсаж 2 байраар урагшилсан (2020 оноос хойш 7 байраар урагшилсан) амжилтыг үзүүлсэн боловч Монгол Улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн

экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байна. Японы олон улсын хамтын ажиллагааны Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар:

- Гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрх зүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй;
- Гарааны бизнес, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлтэй холбоотой нэр томъёоны ойлголт зөрүүтэй;
- Гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй;
- Гарааны бизнесийн бодлого, хууль тогтоомжийг боловсруулж, хэрэгжилтийг хангах төрийн байгууллагын эрх, үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл тодорхойгүй;
- Инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй;
- Гарааны бизнесийг дэмжих татварын дэмжлэг тодорхойгүй гэж дурдсан байна.

Мэдээлэл технологийн үндэсний парк нь гарааны компаниудыг дэмжих чиглэлээр мэдээллийн технологийн салбарын шинэ санаа, санаачилгыг шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ болгон хувиргах, шинэ хэрэгцээг эрж олох, шинэ технологид суурилсан бизнесийг хөгжүүлэхээр шинээр байгуулагдаж буй залуу компаниуд, бизнес эрхлэгчдэд урамшууллын таатай орчин бүрдүүлэн ололт амжилт, өсөлтийг нь хурдасгахад цаг хугацааны, хөрөнгө оруулалтын, менежментийн иж бүрэн дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх замаар санхүүгийн болон үйл ажиллагааны хувьд тогтворжсон, дотоод гадаадын зах зээлд өрсөлдөх чадвартай компани болгон бойжуулах зорилгоор программ хангамжийн чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийг элсүүлэх бодлого барьж, “Мэдээллийн технологийн инкубаторт элсэх иргэн ба компаниудыг сонгон шалгаруулах журам” боловсруулан баталсан.

Тус журам батлагдсанаар анх 2003 оны 9 дүгээр сард инкубаторын анхны элсэлтийг зохион байгуулж, нийт 23 аж ахуйн нэгж, хувь хүн хүсэлт гаргаснаас, 11 аж ахуйн нэгж болон 2 иргэнийг сонгон шалгаруулж элсүүлсэн. 2022 оны байдлаар инкубаторт бойжиж буй 12 компанийн үйл ажиллагааны чиглэлийг тодруулбал, контент хөгжүүлэлт 58%, сошиал маркетинг 23%, аппликэйшн хөгжүүлэлт 10%, систем хөгжүүлэлт 9% байна. Монгол улсын гарааны бизнесийн экосистем нь харьцангуй залуу бөгөөд гарааны бизнес эрхлэгч нарын 63% нь сүүлийн 3 жилд үйл ажиллагаагаа эхлүүлжээ. Мөн гарааны бизнес эрхлэгч нараас нийт 137 оюуны өмч бүртгүүлснээс 10 нь олон улсад бүртгэгдсэн ба бүгд зах зээлд нэвтэрсэн байна.

Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль, эрх зүйн баримт бичигт мэдээллийн технологи, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлт, мэдээллийн технологийн компани, дэвшилтэт технологийн талаарх ойлголт тодорхойгүй байгаагаас Монгол Улсын урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүдэд төрөөс дэмжихээр заасан “мэдээллийн технологийн компаниуд”, “мэдээллийн технологийн энтрепренер”, “хиймэл оюун ухаан хөгжүүлэлтийн үндэсний компани”, “кластер”, “сэндбокс орчин” зэргийг хэрхэн ойлгох, хэрэглэх хүрээ тодорхойгүй байна. Одоогоор Харилцаа холбооны тухай хуульд “мэдээллийн технологи” гэсэн нэр томъёог тодорхойлсон хэдий ч энэ төрлийн харилцааг цаашид дэлгэрүүлэн зохицуулаагүй, мөн “харилцаа холбоо” гэдэг нэр томъёоны агуулгад “мэдээллийн технологи” нь багтахгүй байгаа зэргээс тус хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамааруулан зохицуулахад хүндрэлтэй байна.

Түүнчлэн Инновацийн тухай хууль, Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хуулиуд үйлчилж, зарим төрлийн татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт, дэмжлэгүүдийг

бий болгосон хэдий ч хязгаарлагдмал хүрээтэй, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нь заавал инновац бүтээх албагүй бөгөөд нөгөө талаас мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийг бодлогын түвшинд дэмжих, санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг төрөлжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, хууль тогтоомж, бодлого, шийдвэрийн төсөл боловсруулах, салбарын хөгжлийн стратегийг тодорхойлох, бодлогын удирдамжаар ханган ажиллах төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийн талаарх зохицуулалт дутмаг байгаатай холбогдуулан цахим эдийн засгийг бий болгох арга зам нь ойлгомжгүй, зөвхөн уриалгын шинжтэй байгааг дурдах нь зүйтэй. Статистик тоон мэдээллээс харахад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнээс эдийн засагт оруулж байгаа хувь нэмрийг тооцоолоход 0.24 хувьтай байна.

Иймд Монгол Улсын урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүдэд тусгасан мэдээллийн технологийн салбарт гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн орчин, механизмыг бүрдүүлэх, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийг дэмжих зорилтын хүрээнд Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан журмын дагуу Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төслийн зорилт нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдийг дэмжих, санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг төрөлжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлээс эдийн засагт үзүүлэх үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх замаар цахим эдийн засгийг дэмжихтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахаар тусгасан. Үүнд:

> Хуулийн төслийн нэгдүгээр бүлэгт хуулийн төслийн зорилт, хуулийн уйлчлэх хүрээг тогтоож, хуульд хэрэглэсэн нэр томъёоны тодорхойлолт, тухайлбал, “мэдээллийн технологи”, “мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл”, “сэндбокс орчин”, “дэвшилтэт технологи” зэрэг нэр томъёоны агуулгыг тодорхойлсон. Мөн мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим, тэр дундаа мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлах, үндэсний мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, төр мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхээс татгалзах, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хүн, хуулийн этгээдээс худалдан авдаг байх, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлд төрөөс үзүүлэх дэмжлэг нь ил тод, шударга, нээлттэй байх зарчмыг тогтоов.

> Хуулийн төслийн хоёрдугаар бүлэгт мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар Засгийн газар, төрийн болон нутгийн өөрөөр удирдах байгууллагын хүлээх нийтлэг үүргийг тодорхойлох бөгөөд энэ хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, нийтээр дагаж мөрдөх дүрэм, журмыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн батлах талаар тусгасан.

Мөн мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тогтоох бөгөөд энэ хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих чиглэлээр салбар хоорондын уялдаа холбоог хангах, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмч, зохиогчийн эрхийг хамгаалах, программ хангамжийн эх код эзэмших эрх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх,

дэвшилтэт технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг дэмжих, салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх, бүх нийтийн цахим ур чадварын түвшинг үнэлэх, соён гэгээрүүлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах, үндэсний мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад таниулах зэрэг харилцааг зохицуулсан.

Түүнчлэн мэдээлэл, технологийн чиглэлээр мэдлэг шингэсэн дэвшилтэт технологи, экспортын чиг баримжаатай үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, гарааны компанийг бойжуулах, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд гаргахад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээдэд зориулан инкубатор, хамтын оффис ажиллуулах, инкубаторт элсэх хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлагыг тодорхойлох, үндэсний мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад сурталчлах, гадаад аутсорсингийн үйлчилгээг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах, төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр төсөл хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий байгууллага (цаашид “Мэдээлэл, технологийн үндэсний парк” гэх)-тай байхаар тусгав.

> Хуулийн төслийн гуравдугаар бүлэгт мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүс, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээдийг виртуал бүсэд бүртгэхэд тавигдах шаардлага, бүртгэлээс хасах үндэслэлийг тодорхойллоо.

> Хуулийн төслийн дөрөвдүгээр бүлэгт мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсэд бүртгүүлсэн хуулийн этгээдэд үзүүлэх татварын болон татварын бус дэмжлэг, дэмжлэгийн эх үүсвэрийн талаар тусгасан.

> Хуулийн төслийн тавдугаар бүлэгт мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хуульд заасан хориглох зүйл, хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагатай холбоотой бусад зүйлийг тусгалаа.

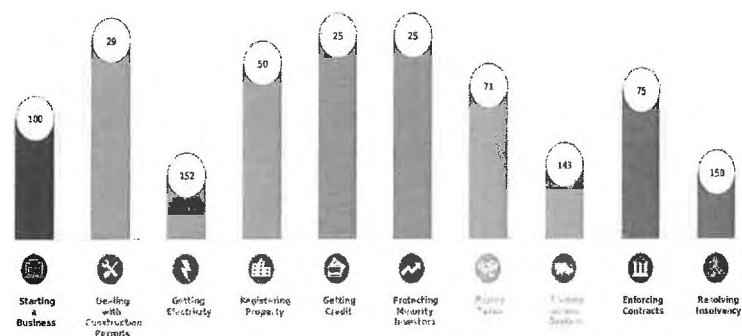
Мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжих тухай хуулийн төслийг дагаж Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Харилцаа холбооны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулсан болно.

Уг хуулийн төсөлд бүх яамд болон Мэдээлэл, технологийн үндэсний паркийн саналыг авч тусгасан. Мөн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.7 дахь хэсэгт зааснаар энэ хуулийн төсөлд олон нийтээс санал авахаар Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яамны www.mddc.gov.mn албан ёсны цахим хуудсанд хуулийн төсөл болон уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан бусад хуулийн төслийн хамт 2024 оны 03 дугаар сарын 07-ны өдрөөс эхлэн 2 сарын хугацаанд байршуулсан бөгөөд олон нийтээс санал ирээгүй болно.

**МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА**

Төслийн зохицуулалт	Тайлбар
НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ	
1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт	
<p>1.1.Энэ хуулийн зорилт нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар төрөөс баримтлах бодлогыг тодорхойлох, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдийг дэмжих, санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг төрөлжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эдийн засагт үзүүлэх үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх замаар цахим эдийн засгийг дэмжихэд оршино.</p>	<p>Мэдээллийн салбар, ялангуяа мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбар нь дижитал шилжилтийн үндэс суурь болдог. Энэ үзүүлэлт нь хөдөө аж ахуйн бус бизнесийн салбарын бусад үйл ажиллагаатай харьцуулахад мэдээллийн салбарын хөдөлмөрийн бүтээмжийг хэмждэг. Энэ нь эдийн засгийн өсөлт, өрсөлдөх чадвар, амьжиргааны түвшинд мэдээллийн салбаруудын харьцангуй нөлөөллийн үзүүлэлт юм. Улс орнууд энэхүү дижитал шилжилтээс ашиг хүртсээр байгаа ч дижитал эдийн засгийг ойлгох нь нарийн төвөгтэй байдлаасаа болоод бэрхшээлтэй хэвээр байна. Дижитал шилжилт нь зөвхөн их өгөгдөл, дижитал платформууд төдийгүй эдгээр дэвшилтэт технологийг инновац, шинэ бизнесийн загвар, процесс, ухаалаг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний боломжийг нэмэгдүүлэхийн тулд хэрхэн ашиглах тухай юм. Цаашлаад дижитал эдийн засаг нь зах зээлийг либералчлах, худалдааны саад тотгорыг багасгах урт хугацааны чиг хандлагын дагуу бүс нутгийн бизнесүүдэд орон нутгийн бизнесээс холдож, дэлхийн хэмжээнд шилжих боломжийг олгож байна. Монгол улсын Үндсэн хуульд “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж заасны дагуу уул уурхай, олборлох салбараас бусад салбарын хөгжилд анхаарч, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого шаардлагатай байна. Дэлхийн Банкны “Бизнес эрхлэхүй - 2020” үзүүлэлтэд Монгол Улс 190 орноос 81 дүгээр байранд эрэмбэлэгдсэн бол цөөнх хувьцаа эзэмшигч буюу хөрөнгө оруулагчийн хамгаалалт 25, Татварын орчин 71, хил дамнасан худалдаа 143 дугаар байр гэх үзүүлэлтүүд гарсан байна. Тодруулбал,</p> <p align="right"><i>Гоафик. Монгол Улсын бизнес эрхлэхэд ээлтэй, хялбар байдлын 11 шалгуур үзүүлэлт</i></p>

Rankings on Doing Business topics - Mongolia

Иймд Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлж, бизнес эрхлэлтийг дэмжих замаар эдийн засгийн үзүүлэлтийг сайжруулах, тэр дундаа мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл буюу мэдээллийн технологийн бизнес эрхлэлтийн хууль эрх зүйн орчныг бий болгох шаардлагатай байна. Энэ нь шинэ мэдлэг, технологийг бий болгох, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд нэвтрүүлэн ашиглах замаар нийгмийн баялаг бүтээх үйл ажиллагааг үр ашигтай зохион байгуулах, зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдэж, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага болон хувийн хэвшлийн хоорондын хамтын ажиллагаа идэвхжин мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг олноор бий болж шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн хамтын ажиллагаа сайжирч, чадварлаг боловсон хүчнийг бүрдүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, Монгол Улсад ажлын байр шинээр бий болгох, судалгаа ба хөгжүүлэлт, инновацыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдэх юм. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгасан мэдээлэл, харилцаа холбооны салбарыг хөгжүүлж, эдийн засгийг төрөлжүүлэх зорилтыг хангалттай дэвшүүлсэн. Мэдээллийн технологийн салбар нь мэдлэгт тулгуурласан, бүх шатны боловсролын чанар, тогтвортой санхүүгийн хүртээмж шаарддаг бөгөөд хөгжүүлэхэд бусад орны туршлага, хөрөнгө оруулалтыг татах замаар үсрэнгүй хөгжих боломжтой. Монгол дахь арилжааны банкны бизнесийн зээлийн дийлэнх хувь нь өндөр хүүтэй, барьцаа хөрөнгө шаарддаг, богино хугацааны зээлүүд байдаг тул үндэсний жижигдунд, бичил бизнес эрхлэгчид есөн дэвжихэд

	<p>бэрхшээлтэй байна. Инновацийн тухай хууль, Жижиг, дунд, үйлдвэрлэл үйлчилгээг дэмжих тухай хуулиудаар тодорхой хэмжээнд инновац үйлдвэрлэл, жижиг дунд бизнесийг дэмжсэн боловч хязгаарлагдмал хүрээтэй, нөгөөталаас мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, тэр дундаа үйлчилгээ нь заавал инновац бүтээх албагүй байдаг тул уг хуулийн хэрэгжилтийг хангахад хүндрэлтэй. Инновацийн тухай хууль болон бусад хууль, тогтоомжид олон улсад түгээмэл хэрэглэгдэж байгаа мэдээллийн технологийн салбар, гарааны бизнесийн хөгжлийн нэр томъёонууд тусаагүй эсвэл тухайн хууль тогтоомжийнхоо хүрээнд хязгаарлагдмал тодорхойлогдсон байгаа тул олон улсын жишгийн дагуу шинээр тодорхойлох шаардлагатай байна.</p>
<p>2 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих хууль тогтоомж</p>	
<p>2.1 .Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.</p>	<p>Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг дэмжих хууль эрх зүйн орчны хүрээнд хамаарах хууль тогтоомжийг энэхүү хэсэгт тоочиж дурдсан байна.</p>
<p>2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.</p>	<p>Улс хоорондын олон талт хамтын ажиллагаа, харилцан туслалцах, найрсгаар зэрэгцэн орших, маргаантай асуудлаа энхийн аргаар эв зүйгээр шийдвэрлэх, хүний эрхийг хангах арга зам нь олон улсын гэрээний эрх зүйн үндсэн асуудал мөн. Монгол Улс олон улсын гэрээний тухай хуульд заасны дагуу Үндсэн хуульд харшлаагүй олон улсын гэрээний зохицуулалт давуу эрхтэй байдаг тул энэ хуульд заасан нь олон улсын гэрээний зохицуулалттай зөрчилдөх тохиолдолд олон улсын гэрээг дагаж мөрдөхөөр зохицуулсан.</p>
<p>3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ</p>	
<p>3.1. Энэ хууль нь төрөөс мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар баримтлах бодлого, зарчим, чиг үүргийг тодорхойлж, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдэд дэмжлэг үзүүлэхтэй</p>	<p>Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгасан мэдээлэл, харилцаа холбооны салбарыг хөгжүүлж, эдийн засгийг төрөлжүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд төрөөс бодлогоор дэмжих шаардлагатай байгааг бусад улсын туршлага, олон улсын байгууллагын зөвлөмж, судалгаанууд харуулж байна. Мэдээлэл, технологийн салбар нь бусад салбар буюу уул</p>

<p>холбоотой үйлчилнэ.</p>	<p>харилцаанд</p>	<p>уурхай, хөдөө аж ахуй зэргийг бодвол цоо шинэ салбар бөгөөд хэдийгээр хөрөнгө оруулалт, түүхий эд, дэд бүтэц бага шаардах боловч ур чадвартай хүний нөөц, тогтвортой ажиллах хүч, тусгай санхүүгийн дэмжлэг шаардлагатай. Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай эрх зүйн орчны зохицуулалт нь дараах зорилготой байна, үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мэдээллийн технологи, гарааны бизнес, энтерпренёршип зэрэг салбарын онцлог холбоотой нэр томъёог агуулгын хувьд өөрөөр томъёолсныг дахин, олон улсын жишигт нийцүүлэн томъёолох; •Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх үйл ажиллагаа, тогтолцоог төр хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан хөгжүүлэх, төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн хэлбэр, хэмжээг нэмэгдүүлэх •Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, баталгаагаар хангах •Ур чадвартай хүний нөөцийгхөгжүүлэх, тогтвортой ажиллахад таатай орчныг санхүүгийн болон бусад хэлбэрээр бүрдүүлэх •Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, гадаадын болон хамтарсан компани байгуулах, үйл ажиллагаа явуулахад таатай орчныг бүрдүүлэх, гадаадын өндөр ур чадвартай мэргэжилтнүүд ирж ажиллах зэрэг үйл ажиллагааг хялбар, хүнд сурталгүй болгох •Бизнес эрхлэх, компани байгуулах, өөрчлөх, татвар, нийгмийн даатгал, оюуны өмч болон бусад хууль тогтоомжид заасан шаардлагыг хангахад цахимаар, хурдан шуурхай бүртгэх боломжийг бүрдүүлэх •Мэдээллийн технологийн гарааны компанийг хөгжүүлэх, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нь зах зээлд нэвтрүүлэх, хөрөнгө оруулалт олоход дэмжлэг үзүүлэх боломжийг тусгах •Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, гарааны бизнесийг хөгжүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа дундын оффис, инкубатор, санхүү, технологийн болон бусад зөвлөх үйлчилгээг дэмжих, эдгээр үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах бүтцийг тогтоож өгөх. •Хувь хүн, хуулийн этгээдийн орлогын албан татвар, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, экспортын татвар болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хувь хэмжээг ялгаатай тогтоох замаар гарааны бизнес,
--------------------------------	-------------------	--

	мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгчид учрах санхүүгийн ачааллыг хөнгөвчлөх арга замыг тусгах.
4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолт	
4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:	Стартап гэдэг нэр томьёо нь үйл ажиллагааны эхний үе шатанд байгаа компанийг хэлдэг. Гарааны бизнесийг эрэлт байгаа гэж үзэж байгаа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хөгжүүлэхийг хүсдэг нэг буюу хэд хэдэн бизнес эрхлэгчид үүсгэн байгуулдаг. Эдгээр компаниуд ихэвчлэн өндөр зардалтай, хязгаарлагдмал орлоготой ажилладаг тул венчур хөрөнгө оруулагчид гэх мэт янз бүрийн эх үүсвэрээс хөрөнгө хайж байдаг. (Investopedia толь бичиг)
4.1.1.“гарааны компани” гэж Инновацийн тухай хуулийн 3.1.8-д заасныг;	
4.1.2.“дэвшилтэт технологи” гэж шинжлэх ухааны судалгаа, мэдлэгт суурилсан мэдээллийн технологийн шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох, хөгжүүлэх технологийг;	СтартапБлинкийн Гарааны бизнесийн экосистемийн дэлхийн индексээр 2023 оны Монгол Улс шилдэг 100-д багтаж 79-р байранд жагсаж 2 байраар урагшилсан (2020 оноос хойш 7 байраар урагшилсан) амжилтыг үзүүлсэн боловч Монгол Улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байна. Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрх зүйн тусгайлсан эрчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, мөн гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй гэсэн дүгнэлт гарсан. Мэдээллийн технологийн салбарын өрсөлдөх чадвартай, экспортын баримжаатай, технологийн дэвшилтэт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд санхүүгийн дэмжлэг нэн чухал тул дэвшилтэт технологийн нэр томьёоны агуулгыг тодорхойлсон.
4.1.3.“мэдээллийн технологи” гэж компьютер, харилцаа холбооны сүлжээ ашиглан тоон өгөгдлийг үүсгэх, боловсруулах, хадгалах, дамжуулах, солилцох, үйлчилгээ үзүүлэх, бусад тоног төхөөрөмжтэй холбогдох үйл ажиллагааг;	“компьютерт суурилсан мэдээллийн системийг судлах, зохион бүтээх, хөгжүүлэх, хэрэглэх, хэрэгжүүлэх, дэмжих, удирдах” (Information Technology Association of America (Comptia)) Харин одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль буюу Харилцаа холбооны тухай хуульд “3.1.14.“мэдээллийн технологи” гэж компьютер, харилцаа холбооны сүлжээ ашиглан цахим өгөгдлийг үүсгэх, боловсруулах, хадгалах, дамжуулах, солилцох, үйлчилгээ үзүүлэх, бусад тоног төхөөрөмжтэй холбогдох үйл ажиллагааг” ойлгохоор зохицуулсан. Үүнийг олон улсад нийтээр

	хүлээн зөвшөөрөгдсөн ойлголтыг дотоодод нутагшуулах зорилгоор тодорхойлсон.
4.1.4.“мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл” гэж мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг шинээр бий болгох, хөгжүүлэх, түгээх, үйлчилгээ үзүүлэхийг;	<p>М нгол улсын Үндсэн хуульд “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж заасны дагуу уул уурхай, олборлох салбараас бусад салбарын хөгжилд анхаарч, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого шаардлагатай байна. Үүний нэг арга зам нь Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл буюу мэдээллийн технологийн бизнес эрхлэлтийн хууль эрх зүйн орчныг бий болгох бөгөөд энэ нь шинэ мэдлэг, технологийг бий болгох, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд нэвтрүүлэн ашиглах замаар нийгмийн баялаг бүтээх үйл ажиллагааг үр ашигтай зохион байгуулах, зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдэж, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага болон хувийн хэвшлийн хоорондын хамтын ажиллагаа идэвхжин мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг олноор бий болж шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн хамтын ажиллагаа сайжирч, чадварлаг боловсон хүчнийг бүрдүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, Монгол Улсад ажлын байр шинээр бий болгох, судалгаа ба хөгжүүлэлт, инновацыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдэх юм.</p> <p>Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих нь Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын “3.2 Эдийн засгийн аюулгүй байдал” болон “3.6.Мэдээллийн аюулгүй байдал” хэсгийн дараах зорилтуудыг хангах боломжийг бүрдүүлнэ.</p> <p>3.2.1.2.Хүн амын амьдралын үндсэн хэрэгцээ, эдийн засгийн бие даасан, хэвийн үйл ажиллагааг хангах, үндэсний орлогыг бүрдүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлыг баталгаажуулахад стратегийн ач холбогдолтой эрдэс баялаг, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрчим хүч, зам, тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбоо, санхүүгийн салбарыг олон улс, Европын Холбооны стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ.</p> <p>3.2.1 .б.Монгол орны цэвэр байгаль, оюуны нөөц, газар зүйн давуу талд түшиглэсэн, олон улсын түвшинд өрсөлдөх чадвартай, агаарын тээвэр, мэдээллийн технологи ашиглан экспортлох боломжгой өндөр өртөг бүхий</p>

	<p>бараа бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээг түлхүү дэмжин хөгжүүлнэ. 3.2.1.8.Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ. 3.6.1.9.Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон мэдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна.” гэж тус тус тусгажээ. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын Хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно.” гэж заасан. Тус зорилгын хүрээнд 4.2 зорилтын 1-р үе шат буюу 2021-2030 онд онцлон хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгохоор 10 чиглэлийг “Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд” хэмээн тодорхойлсноос “5-Мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна.” гэж тусгажээ. Мөн түүнчлэн эдгээр 10 чиглэлд заасан салбаруудыг 2021 оноос 2030 оны хооронд эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх үе гэж заасан. Харин 2.4-р зорилт нь “Олон улсад өрсөлдөх чадвар бүхий үндэсний шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тогтолцоог хөгжүүлнэ.”¹ гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 1 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хэрэгжүүлэх алхмуудад: “Ч.Мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилгоор судалгаа хөгжүүлэлт, инновацын санхүүжилтийн олон эх үүсвэрт тогтолцоо бүхий төр-шинжлэх ухаан-үйлдвэрлэл, бизнесийн түншлэлийн таатай орчин бүрдсэн байна. 2. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тэргүүлэх чиглэлийг хөгжүүлэх дэд</p>
--	--

	<p>бүтцийг өргөжүүлж, мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах тогтолцоотой болсон байна.” тус тус хүрэх үр дүнг тодорхойлжээ. Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дугаар үе шат буюу 2031 оноос 2040 оны хооронд үндэсний шинжлэх ухаан, инновацыг дэлхийн зах зээлд гаргах тогтолцоог бүрдүүлэх үе бөгөөд “1.Нано, био, мэдээллийн технологи, хиймэл оюун ухаан зэрэг шинжлэх ухаан, инновацын тэргүүлэх чиглэлд оруулах хөрөнгө, нөөц болон бусад дэмжлэгийг нэмэгдүүлж, ногоон, цахим эдийн засаг, оюуны үйлдвэрлэлийн бүс нутгийн жишигт хүргэнэ.” гэсэн үр дүнг дэвшүүлжээ. Зорилт 2.6-д “Хөдөлмөрийн эдийн засгийн тэнцвэрийг хангаж, мэдлэгийн эдийн засгийг бүрдүүлж, иргэн бүрийг ажилтай, орлоготой болгоно.” гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн байх үр дүнд “2,Олон улсад оюуны бүтээл, мэдээллийн технологийн болон зөвлөх үйлчилгээг дэмжих зуучлагч компани, төвүүдийн үйл ажиллагаагөргөжүүлнэ.” гэж, Зорилт 7.5-д “Төр, иргэн, хувийн хэвшлийн мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжгүй байдлыг баталгаажуулж, өрсөлдөх чадварыг бий болгоно.” гэж заасан бөгөөд тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн байх үр дүнд “1 .Мэдээллийн технологийн судалгаа шинжилгээг хөгжүүлэн, инновац нэвтрүүлж, аюулгүй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл хөгжсөн байна.” гэж, 3 дугаар үе шат буюу 2041 оноос 2050 онд хүрэх үр дүнд “Цахим мэдээллийн болон мэдээллийн технологийн инновацыг хөгжүүлж, үндэсний чадавхыг нэмэгдүүлэх үе.” гэж тус тус заажээ.</p> <p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 4.1.9-д “Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.” хэмээн тусгасан</p>
<p>4.1 5.“мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүс” гэж мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээдийг цахим хэлбэрээр бүртгэсний үндсэн дээр энэ</p>	<p>Мэдээллийн технологийн салбарын хурдацтай хөгжиж, блокчэйн, виртуал хөрөнгө, метавэрс зэрэг шинэ тутам ойлголтууд бий болж улс орнуудад уян хатан бодлого, хурдтай зохицуулалтын орчин шаарддаг. Уламжлалт систем энэхүү технологийн өөрчлөлтийг цаг үед нь тохируулан шингээж, зохицуулахад хүндрэлтэй байна. Нөгөө талаас</p>

<p>хуульд заасан дэмжлэг үзүүлэх зорилготой албан ёсны хаяг, байршил бүхий Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийг;</p>	<p>зохицуулалтгүй байлгах нь тухайн улс оронд болон иргэдэд санхүүгийн болоод мэдээллийн аюулгүй байдлын олон төрлийн шинэ эрсдэлүүд бий болгодог. Гэтэл мэдээллийн технологийн гарааны компаниуд оюуны чадавхаараа өрсөлдөж, өдөр бүр шинэ суурилсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ гаргаж байгаа нь зохицуулалтын цоо шинэ, уян хатан орчин хэрэгтэйг харуулж байна. Сүүлийн жилүүдэд цахим шилжилт эрчимжих тусам улс орнууд "IT - Specialized Zone" буюу мэдээллийн технологийн тусгай бүс үүсгэж, цахим орчинд үйл ажиллагаа явуулж, үйлдвэрлэл эрхлэх, хууль эрх зүйн нөхцөлийг бүрдүүлэхээр зохицуулсан.</p>
<p>4.1.6.“хуулийн этгээд” гэж Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу бүртгэгдсэн хуулийн этгээдийг;</p>	<p>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1-т "Хуулийн давхардал, зөрчил гарахаас сэргийлэх, ойлгож хэрэглэхэд хялбар болгох зорилгоор өөр хуульд байгаа, эсхүл тухайн хуульд нэгэнт туссан асуудлыг дахин дурдах бол эшлэл хэрэглэнэ." гэж заасны дагуу эшлэл хэрэглэсэн</p>
<p>4.1.7.“сэндбокс орчин” гэж мэдээллийн технологийн шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох, хөгжүүлэх, сайжруулах, бодит орчинд турших боломж олгох зорилго бүхий орчныг;</p>	<p>Технологийн дэвшлийн нөлөөгөөр зах зээлд шинэ төрлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нэмэгдэн, аливаа төрлийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулж байна. Сэндбокс зохицуулалт нь технологийн шийдвэрийг зохицуулах нэг төрлийн хэлбэр бөгөөд зах зээлд шинээр нэвтэрч буй технологийн дэвшил, бизнесийн санаануудыг ямар нэгэн хиймэл загвар, инкубатор бус бодит орчинд турших боломжийг олгодгоороо бизнес эрхлэгчдэд давуу талтай. Мөн сэндбоксын тусламжтайгаар байгууллагууд шинэ технологийн бүтээгдэхүүний шинж чанар, түүнд тохирсон зохицуулалтын хэлбэр, шинээр үүсэж болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлдог. Олон улсын туршлагаас харахад 57 улс орон, үүнд Их Британи, Австрали, Хонг Конг, Сингапур зэрэг улс орнууд сэндбоксын зохицуулалтыг нэвтрүүлж, 73 сэндбокстой байна. Сэндбоксд туршигдаж байгаа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг төрлөөр нь харуулбал дижитал санхүүгийн үйлчилгээ 63%, блокчейн 10%, төлбөр тооцоо 8%, KYV/Дижитал ID 5% болон бусад гэсэн байна. Сэндбоксын зохицуулалтын амжилттай туршилтын үр дүнд хууль, эрх зүйн орчинд өөрчлөлт оруулах, оролцогчийн бизнесийн загварыг өөрчлөх шаардлагатай зэрэг дүгнэлтүүд гарсан жишээнүүд байна. Иймд мэдээллийн</p>

	технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч нарын үйлдвэрлэсэн технологийн дэвшлийг турших боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор сэндбокс орчин байгуулж болохоор тусгасан.
5 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар баримтлах зарчим	
5.1.Төрөөс мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар баримтлах бодлогыг тодорхойлох, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдэд дэмжлэг үзүүлэхэд дараах зарчмыг баримтлан ажиллана:	Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтын 3 дугаар бүлгийн 3.3.1-7 "хуулийн зарчим нь түүний зорилго, агуулгыг хэрэгжүүлэхэд нөлөөлдөг хөшүүрэг тул хуулийн зүйл, заалтыг хэрэглэхэд эргэлзээ гарсан тохиолдолд асуудлыг тухайн хуулийн зарчмын хүрээнд авч үздэг." , 3.3.2-7 "хуулийн зарчим нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг 7усгаж, 7ухайн чиглэлээр 7өрөөс барим7лах бодлогод нийцэж, уг хуулийг хэрэгжүүлэхэд барим7лах үндсэн ухагдахуун болно.", 3.3.3-7 "хуульд заасан зарчмууд нь хоорондоо харилцан холбоо7ой байдгийг үндэслэн эрх зүйн харилцаа болон 7үүнээс ҮҮДЭЛ7ЭЙ ямар нэгэн асуудлыг шийдвэрлэхэд эдгээр зарчмууд хам7даа буюу зарим нь голлох нөлөө7эй үйлчилнэ." гэж тус тус заасныг үндэслэн зарчмыг уг хуульд зохицуулсан байна.
5.1.1.төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлах;	Монгол Улсын Үндсэн хуульд “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн 7үгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлог нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагай байна” гэж заасны дагуу уул уурхай, олборлох салбараас бусад салбарын хөгжилд анхаарч, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого шаардлага7ай байна. Үүний нэг арга зам нь Монгол Улсын ур7 хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд мэдээллийн 7ехнологийн үйлдвэрлэл буюу мэдээллийн 7вХНОЛОГИЙН бизнес ЭрХЛЭЛ7ИЙН хууль эрх зүйн орчныг бий болгох бөгөөд энэ нь шинэ мэдлэг, 7ӨХНОЛОГИЙГ бий болгох, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд нэв7рүүлэн ашиглах замаар нийгмийн баялаг бү7ээх үйл ажиллагааг үр ашиггай зохион байгуулах, зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдэж, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага болон хувийн хэвшлийн хоорондын хам7ын ажиллагаа идэвхжин мэдээллийн 7ехнологийн гарааны бизнесийг олноор бий болж шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн хагугын ажиллагаа сайжирч, чадварлаг боловсон хүчнийг бүрдүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулал7ыг 7а7ах, Монгол Улсад ажлын

	<p>байр шинээр бий болгох, судалгаа ба хөгжүүлэлт, инновацыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдэх юм.</p> <p>Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих нь Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын “3.2 Эдийн засгийн аюулгүй байдал” болон “3.6.Мэдээллийн аюулгүй байдал” хэсгийн дараах зорилтуудыг хангах боломжийг бүрдүүлнэ.</p> <p>3.2.1.2.Хүн амын амьдралын үндсэн хэрэгцээ, эдийн засгийн бие даасан, хэвийн үйл ажиллагааг хангах, үндэсний орлогыг бүрдүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлыг баталгаажуулахад стратегийн ач холбогдолтой эрдэс баялаг, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрчим хүч, зам, тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбоо, санхүүгийн салбарыг олон улс, Европын Холбооны стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ. 3.2.1.5.Монгол орны цэвэр байгаль, оюуны нөөц, газар зүйн давуу талд түшиглэсэн, олон улсын түвшинд өрсөлдөх чадвартай, агаарын тээвэр, мэдээллийн технологи ашиглан экспортлох боломжтой өндөр өртөг бүхий бараа бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээг түлхүү дэмжин хөгжүүлнэ. 3.2.1.8.Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ. 3.6.1.9.Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон мэдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна.” гэж тус тус тусгажээ. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын Хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно.” гэж заасан. Тус зорилгын хүрээнд 4.2 зорилтын 1-р үе шат буюу 2021-2030 онд онцлон хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгохоор 10</p>
--	--

	<p>чиглэлийг “Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд” хэмээн тодорхойлсноос “6.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна.” гэж тусгажээ. Мөн түүнчлэн эдгээр 10 чиглэлд заасан салбаруудыг 2021 оноос 2030 оны хооронд эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх үе гэж заасан. Харин 2.4-р зорилт нь “Олон улсад өрсөлдөх чадвар бүхий үндэсний шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тогтолцоог хөгжүүлнэ.” гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 1 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хэрэгжүүлэх алхмуудад: “Ч.Мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилгоор судалгаа хөгжүүлэлт, инновацын санхүүжилтийн олон эх үүсвэрт тогтолцоо бүхий төр-шинжлэх ухаан-үйлдвэрлэл, бизнесийн түншлэлийн таатай орчин бүрдсэн байна. 2. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тэргүүлэх чиглэлийг хөгжүүлэх дэд бүтцийг өргөжүүлж, мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах тогтолцоотой болсон байна.” тус тус хүрэх үр дүнг тодорхойлжээ. Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дугаар үе шат буюу 2031 оноос 2040 оны хооронд үндэсний шинжлэх ухаан, инновацыг дэлхийн зах зээлд гаргах тогтолцоог бүрдүүлэх үе бөгөөд “1 .Нано, био, мэдээллийн технологи, хиймэл оюун ухаан зэрэг шинжлэх ухаан, инновацын тэргүүлэх чиглэлд оруулах хөрөнгө, нөөц болон бусад дэмжлэгийг нэмэгдүүлж, ногоон, цахим эдийн засаг, оюуны үйлдвэрлэлийн бүс нутгийн жишигт хүргэнэ.” гэсэн үр дүнг дэвшүүлжээ. Зорилт 2.6-д “Хөдөлмөрийн эдийн засгийн тэнцвэрийг хангаж, мэдлэгийн эдийн засгийг бүрдүүлж, иргэн бүрийг ажилтай, орлоготой болгоно.” гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн байх үр дүнд “2.Олон улсад оюуны бүтээл, мэдээллийн технологийн болон зөвлөх үйлчилгээг дэмжих зуучлагч компани, төвүүдийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.” гэж, Зорилт 7.5-д “Төр, иргэн, хувийн хэвшлийн мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжтэй байдлыг баталгаажуулж, өрсөлдөх чадварыг бий болгоно.” гэж заасан бөгөөд тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн</p>
--	---

	байх үр дүнд “1 .Мэдээллийн технологийн судалгаа шинжилгээг хөгжүүлэн, инновац нэвтрүүлж, аюулгүй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл хөгжсөн байна.” гэж, 3 дугаар үе шат буюу 2041 оноос 2050 онд хүрэх үр дүнд “Цахим мэдээллийн болон мэдээллийн технологийн инновацыг хөгжүүлж, үндэсний чадавхыг нэмэгдүүлэх үе.” гэж тус тус заажээ.
5.1.2.төр мэдээллийн технологийн шинэ бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхээс татгалзах, худалдан авах ажиллагаагаар хэрэгжүүлэх;	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1-т "Монгол Улсын гарал үүсэлтэй болон хог хаягдал дахин боловсруулсан бараа нийлүүлэх тендер ирүүлсэн этгээд;", 10.1.2-1 "50-иас доошгүй хувийг нь бие даан гүйцэтгэхээр ажил гүйцэтгэх тендер ирүүлсэн дараахь этгээд: 10.1.2. а.Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээд; 10.1.2.б.Монгол Улсад бүртгэлтэй, өмчийнх нь 50-иас доошгүй хувь нь Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээдийн хувь хөрөнгөөс бүрдсэн гадаадын хөрөнгө оруулалттай хуулийн этгээд; 10.1.3. НИЙСЛЭЛ, дүүрэг, улсын зэрэглэлтэй хотод хамаарахгүй орон нутаг үйлдвэрлэсэн бараа, материал, үзүүлж байгаа үйлчилгээг хамгийн ихээр ашигласан; 10.1.4.нийслэл, дүүрэг, улсын зэрэглэлтэй хотод хамаарахгүй орон нутгаас хамгийн их ажиллах хүч авсан. 10.1 .б.хуулийн этгээдийн ажиллах хүчний 90-ээс доошгүй хувь нь Монгол Улоын иргэн байх. 10.1.6.инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч дотоодын аж ахуйн нэгж нарт худалдан авах ажиллагаанд давуу эрх олгохоор заасан.
5.1-3.мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдэд үзүүлэх дэмжлэг нь олон нийтэд ил тод, нээлттэй, шударга, байх;	Хууль тогтоомжийн төгс бус байдал нь зохиогчийн эрхийг хэрэгжүүлэх, жишээлбэл, корпорацын худалдан авалтын үйл явцад илэрдэг. Хуулийн дагуу хамгийн хямд үнээр үйлчилгээ, бүтээгдэхүүнээ санал болгосон компаниуд тендерт ялдаг. Энэ тохиолдолд дотоодын компаниуд өрсөлдөх чадваргүй байдаг. Нэмж дурдахад хүнд суртал, авлига, боловсон хүчний солилцоо, менежерүүдийн байнгын өөрчлөлт зэрэг нь мэдлэгийн баазыг байхгүй болгох зэрэг хүсээгүй үзэгдлүүдийг бий болгодгийг тэмдэглэх нь зүйтэй. Шинэ менежерүүд шинэ санаануудыг гаргаж ирдэг бөгөөд энэ нь өмнөх удирдлагуудын бодлоготой зөрчилддөг.

	<p>Мэдээллийн технологийн салбарын төрийн бодлогын синхрончлол сул, шийдвэр гаргах үйл явц дахь зөрчилдөөнтэй тэмцэх шаардлагатай гэж мэдээллийн технологийн мэргэжилтэн Байжан Канафин үзэж байна. Эдгээр асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд хууль тогтоомжийг сайжруулахад хүчин чармайлт гаргах шаардлагатай байна. Тендер шалгаруулалтыг цэгцэлж, дотоодын мэдээллийн технологийн компаниудыг дэмжсэн хамгаалалтын бодлого явуулах шаардлагатай байна. Цаашлаад татварын ачааллыг бууруулж, дотоодын мэдээллийн технологийн компаниудад татварын хөнгөлөлт үзүүлэх нь нэн чухал алхам юм. Зайлшгүй арга хэмжээний нэг бол мэдээллийн технологийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй, төлөвшсөн компаниуд, тэдгээрийн бүтээгдэхүүнийг дэмжих зорилтот хөтөлбөрийг бий болгож хэрэгжүүлэх явдал юм.</p>
<p>5.1.4.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлд хүн, хуулийн этгээд тэгш эрхтэй, чөлөөтэй оролцох;</p>	<p>Мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нь газар зүйн байрлал, далайд гарцтай эсэхээс үл хамааран олон улсын зах зээлд шууд хүрэх боломжтой нь давуу тал боловч, дэлхийн бүх улсад энэ боломж адилхан учраас өндөр өрсөлдөөнт зах зээл юм.</p> <p>Мэдээллийн технологийн салбар хөгжих нь тухайн салбарын үйлдвэрлэл, экспортыг дэмжихээс гадна бусад салбарын хөгжлийг хурдасгаж, бүтээмжийг нэмэгдүүлдэг онцлог, давуу талтай.</p>
<p>5.1.5.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх.</p>	<p>Түүнчлэн хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны чиглэлээс гадна мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ тус бүрийн ангиллыг нарийн тогтоож өгөх шаардлагатай. Учир нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлээс тодорхой чиглэсэн орчин үеийн, нарийн мэргэжлийн дэд салбаруудыг сонгон дэмжих үзэгдэл олон улсад хүчтэй өрнөж байна. Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 4.1.9-д “Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.” хэмээн тусгасан.</p>
<p>ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ТАЛААР ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХҮЛЭЭХ НИЙТЛЭГ ҮҮРЭГ</p>	

6 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар Засгийн газрын бүрэн эрх	
6.1.Засгийн газар мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар дараах бүрэн эрхтэй байна:	<p>Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 38 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт "Засгийн газар төрийн хуулийг биелүүлж, аж ахуй, нийгэм, соёлын байгуулалтыг удирдах нийтлэг чиг үүргийн дагуу дараахь үндсэн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:</p> <p>1/Үндсэн хууль, бусад хуулийн биелэлтийг улс даяар зохион байгуулж хангах;</p> <p>2/шинжлэх ухаан, технологийн нэгдсэн бодлого, улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн үндсэн чиглэл, улсын төсөв, зээл, санхүүгийн төлөвлөгөөг боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөж, гарсан шийдвэрийг биелүүлэх;</p> <p>3/салбарын ба салбар хоорондын, түүнчлэн бүс нутгийн хөгжлийн асуудлаар арга хэмжээ боловсруулж хэрэгжүүлэх;" гэж заасны дагуу хуулийн төсөлд уг хуулиар зохицуулах харилцааны хүрээнд Засгийн газрын хэрэгжүүлэх чиг үүргийг тусгасан.</p>
6.1.1.ЭНЭ хуулийн 14.3.1, 14.3.2, 14.3.4, 14.3.5-д заасан мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлд олгох грант, урамшуулал олгох, зээлийн батлан даалт гаргахад тавигдах шаардлага, грант, урамшуулал олгох, зээлийн батлан даалт гаргах, тэдгээрийг олгох, гаргахаас татгалзах нөхцөл, журмыг тогтоох;	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт "Үндсэн хууль, бусад хуулийг биелүүлэх зорилгоор тогтоол, захирамж гаргаж биелэлтийг хангана." гэж заасны дагуу энэхүү хуулийг бүрэн дүүрэн хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дүрэм, журмыг батлах эрх олгосон зохицуулалт тусгасан. Түүнчлэн Захиргааны ерөнхий хуулийн 60 дугаар зүйлд заасан Захиргааны хэм хэмжээний актад тавигдах шаардлага нь тусгайлан эрх олгосон тухайн хуулийн агуулга, зорилго, хүрээнд нийцсэн байх шаардлагатай байдаг. Иймд энэхүү хуулиар батлагдвал зохих захиргааны хэм хэмжээний актыг батлах хууль зүйн үндэслэлийг зохицуулсан.</p>
6.1.2.мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүс байгуулах;	<p>Мэдээллийн технологийн салбарын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд бусад улсын туршлагаас харвал тодорхой бүсийг сонгон авч, тус бүсэд онцгой дэглэм тогтоох замаар дэмжлэгийг хэрэгжүүлж, дотоодын зах зээл, чөлөөт өрсөлдөөнийг хамгаалж байна. Тодорхой бүс үүсгэх нь өндөр мэдлэг, ур чадвартай хүний нөөцийн төвлөрлийг бий болгож бизнес эрхлэгчид хамтрах, кластер болон хөгжихөд тустай. Гарааны бизнес буюу технологийн салбарын жижиг, дунд бизнесийг төрөөс дэмжих нь бизнес эрхлэхэд таатай орчныг бүрдүүлэхээс эхэлнэ. Өөрөөр хэлбэл компани байгуулах, компани</p>

	<p>өөрчлөх буюу хөрөнгө оруулагч нэмэх, хасах үйл ажиллагаа хялбар байхаас эхлээд холбогдох бүртгэл, зөвшөөрөл олгох, сунгах, өөрчлөх, цуцлах зэрэг төрөөс үзүүлэх үйлчилгээ хамгийн хялбар, шуурхай, хүнд сурталгүй, цахим хэлбэртэй байх шаардлагатай.</p> <p>Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжоос харвал:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д “Монгол Улсад чөлөөт бүс байгуулах, түүний байршил, чөлөөт бүсэд олгох газар нутгийн хэмжээ, хилийн цэсийг тогтоох, өөрчлөх, татан буулгах, үйл ажиллагааны чиглэл, төрлийг тогтоох асуудлыг Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Упсын ИхХурал шийдвэрлэнэ.” - Нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1-д “Дагуул хотыг стратегийн ач холбогдол бүхий дараах нөхцөлийг харгалзан Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал байгуулна:”, 38.1-д “Нийслэл хот нь эдийн засгийн тусгай бүс /цаашид "тусгай бүс" ГЭХ/-ТЭЙ байж болно. Тусгай бүсийг дагуул хотод Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулна.” гэж заасны дагуу тусгасан.
<p>6.1.3.мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих шаардлагатай улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн хэмжээг тодорхойлох;</p>	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд: "1.Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Хөгжлийн зорилтот хөтөлбөр, Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө болон улсын төсвийг боловсруулахад Засгийн газраас баримтлах үзүүлэлтүүдийн хязгаар, үндсэн тэнцвэрийг тодорхойлсон төсвийн хүрээний мэдэгдлийг Монгол Упсын Үндсэн хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуульд заасны дагуу боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ. 2.Улсын төсвийн төслийг Улсын Их Хурлаас баталсан урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө, төсвийн хүрээний мэдэгдэлд нийцүүлэн боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж, гарсан шийдвэрийг хэрэгжүүлнэ. 3.Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Хөгжлийн зорилтот хөтөлбөр, Засгийн газрын үйл ажиллагааны</p>

	хөтөлбөр, Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Улсыг хөгжүүлэх жилийн төлөвлөгөө, улсын төсвийн биелэлтийг хангах ажлыг төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагаар дамжуулан зохион байгуулна." гэж заасныг хэрэгжүүлэх, хууль хоорондын уялдаа холбоог хангах зорилгоор дээрх зохицуулалтыг тусгасан
6.1.4.ЭНЭ хуулийн 4.1.7-д заасан дэвшилтэт технологийн жагсаалтыг цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн батлах;	Аль ч улсад мэдээллийн технологийн хамгийн том худалдан авагч нь төр байдаг. Төрийн дэмжлэгийн нэг хэлбэр нь төрийн худалдан авах ажиллагаа нь инновац шингэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг аль болох худалдан авах, худалдан авах ажиллагаанд жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг түлхүү дэмжих бодлоготой байх, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмчийг үйлдвэрлэгчид хадгалуулах, мэдээллийн технологийн үйлчилгээг тогтвортой худалдан авах зэрэг байдаг. Улс орны хөгжил, нийгэм, эдийн засгийн бүхий л салбарын гол хөдөлгөгч, хурдасгагч хүч нь мэдээллийн технологийг үр дүнтэй ашиглах, түүнд суурилсан инновацыг нэвтрүүлэхтэй холбоотой тул улс орнууд үүнд гол анхаарлаа хандуулж байна. Уул уурхайд түшиглэсэн уламжлалт эдийн засгаас технологи, инновацад суурилсан мэдлэг шингэсэн дижитал эдийн засагт шилжих шилжилт нь гарцаагүй бөгөөд магадгүй 21-р зуунд тухайн улс орон тэсэж үлдэх эсэхийг тодорхойлох хэмжээнд хүртэл яригдаж байна. Мэдээллийн технологи, интернэтийн ачаар “хавтгай” болон хувирсан дэлхийд Монгол Улсын тээвэр, логистикийн алслагдмал байдлыг даван мэдээллийн технологиор өрсөлдөж, хүний нөөц, хөрөнгө оруулалтыг бусад улс оронтой уралдан татахын тулд тэдгээр орнуудаас илүү, ядаж тэнцүү дэмжлэг, таатай орчныг бүрдүүлсэн нөхцөлд амжилтад хүрч, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжих боломжтой.
6.1.5.бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээг батлах;	Цахим хөгжлийн багц хууль батлагдаж, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, Монгол Улсын уртхугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл зэрэгт “Бүх нийтийн тоон

	<p>бичиг үсгийн чадавхыг дээшлүүлэн, тоон хуваагдлыг бууруулж, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн ололт амжилтад тулгуурлан нийгэм эдийн засгийн бүх салбарт инновац хийх чадвартай бүтээлч иргэдтэй болох” талаар зохицуулалтууд тусаж, мэдээлэл харилцаа холбооны дэд бүтэц тоон технологид шилжиж, манай улсын нийт 330 сум шилэн кабелийн сүлжээгээр холбогдсон бөгөөд бүх сум суурин газарт интернэтийн үйлчилгээг хүргээд байна. Хэдий дээрх арга хэмжээг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа ч Нийгмийн үзүүлэлтийн түүвэр судалгааны үр дүнд бүх нийтийн цахим ур чадварын үзүүлэлт эрэгтэйд 30%, эмэгтэйд 32%, дундаж үзүүлэлтээр 31% гэж тодорхойлогджээ. Харин Үндэсний Статистикийн хороо, Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газрын 2021 онд хамтран хэрэгжүүлсэн “Өрхийн болон хувь хүний мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн хэрэглээ” судалгаанд оролцогчдын сүүлийн 3 сард ашигласан мэдээллийн технологийн хэрэглээнд тулгуурлан үр дүнг гаргасан. Нийт судалгаанд оролцогчдын 43.8% нь мэдээллийн ур чадвартай, 38.8% нь харилцаа холбооны ур чадвартай, 27% нь асуудал шийдвэрлэх ур чадвартай, 9.8% нь программ хангамжийн ур чадвартай, 6.4% нь аюулгүй байдлын ур чадвартай гэж үнэлэгдсэн бөгөөд нэгдсэн дүнгээр 42%-тай байна. Иймд цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бүх нийтийн мэдээллийн технологийн хэрэглээ, цахим ур чадварыг бодитойгоор үнэлж, олон нийтийн цахим ур чадварыг дээшлүүлэх, тоон хуваагдлыг бууруулах зорилгоор бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээг батлахаар тусгасан.</p>
<p>6.1.6.ХИЙМЭЛ оюун ухаан, их өгөгдөл, сансрын үйлдвэрлэлийн дэвшилтэт технологид суурилсан сэндбоксыг байгуулах, түүний журмыг батлах;</p>	<p>Технологийн дэвшлийн нөлөөгөөр зах зээлд шинэ төрлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нэмэгдэн, аливаа төрлийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулж байна. Сэндбокс зохицуулалт нь технологийн шийдвэрийг зохицуулах нэг төрлийн хэлбэр бөгөөд зах зээлд шинээр нэвтэрч буй технологийн дэвшил, бизнесийн санаануудыг ямар нэгэн хиймэл загвар, инкубатор бус бодит орчинд турших боломжийг олгодгоороо бизнес эрхлэгчдэд давуу талтай. Мөн сэндбоксын тусламжтайгаар байгууллагууд шинэ технологийн бүтээгдэхүүний</p>

	<p>шинж чанар, түүнд тохирсон зохицуулалтын хэлбэр, шинээр үүсэж болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлдог. Олон улсын туршлагаас харахад 57 улс орон, үүнд Их Британи, Австрали, Хонг Конг, Сингапур зэрэг улс орнууд сэндбоксын зохицуулалтыг нэвтрүүлж, 73 сэндбокстой байна. Сэндбоксыг туршигдаж байгаа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг төрлөөр нь харуулбал дижитал санхүүгийн үйлчилгээ 63%, блокчейн 10%, төлбөр тооцоо 8%, KYV/Дижитал ID 5% болон бусад гэсэн байна. Сэндбоксын зохицуулалтын амжилттай туршилтын үр дүнд хууль, эрх зүйн орчинд өөрчлөлт оруулах, оролцогчийн бизнесийн загварыг өөрчлөх шаардлагатай зэрэг дүгнэлтүүд гарсан жишээнүүд байна. Иймд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч нарын үйлдвэрлэсэн технологийн дэвшлийг турших боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор сэндбокс орчин байгуулж, түүний журмыг батлахаар тусгасан.</p>
<p>6.1.7.ХӨГЖЛИЙН тэргүүлэх болон дэвшилтэт технологийн жагсаалтад багтсан чиглэлээр судалгаа, шинжилгээний ажил, төсөл, хөтөлбөрийг их дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллагаар хийлгэх;</p>	<p>Сүүлийн жилүүдэд технологид суурилсан гарааны бизнесүүд олноор төрөн гарч байна. Эдгээр нь дижитал эриний аж ахуйн нэгжүүд бөгөөд дотоодын төдийгүй дэлхийд гарах томоохон компаниудын эхлэл байдгаараа онцлогтой. Жишээлбэл Google, Amazon, Alibaba гэх мэт. Гарааны бизнесүүдийн онцлог нь эрч хүчтэй, шинэлэгч байдаг. Тэд жижиг, дунд үйлдвэр (ЖДҮ) болж үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлдэг боловч уламжлалт ЖДҮ-ээс ялгаатай тул засгийн газар болон бусад тоглогчдоос тодорхой дэмжлэг шаарддаг. Технологийн гарааны бизнес нь шинэ, шинэлэг технологид суурилсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд гаргаж ирдэг залуу бизнес эрхлэгчид юм. Тэд хэрэглэгчид болон бизнесүүдэд шийдлийг санал болгодог ба ихэвчлэн бидний мэдэхгүй, анзаараагүй байсан асуудлууд руу ордог. Гаргаж ирсэн бизнесийн загвар нь ихэвчлэн өргөжүүлэх боломжтой байдаг тул бий болгосон шийдлүүдийг интернэтээр санал болгож, үйлчлүүлэгчдийн өргөн хүрээг хамарч чаддаг тул үйл ажиллагаа хурдан өргөжиж болно гэсэн үг юм. Австрийн эдийн засагч “Шумпетерийн хэллэг”-ээр бол гарааны бизнесүүд бүтээлч сэтгэлгээгээр хандаж шинэлэг үйлчилгээ, бизнесийн шинэ загваруудаар дамжуулан бизнесийн ертөнцийг хувьсган өөрчилдөг. Tesla, SpaceX зэрэгхувьсгал хийсэн гарааны бизнесийгэс</p>

	<p>тооцвол гарааны бизнесүүд нь биет бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэггүй, харин илүү ур чадварт тулгуурласаи, биет хөрөнгөгүй шахам байдаг. Гарааны бизнес эрхлэгчид үнэ цэнтэй ур чадвартай, сэргэлэн цовоо, шинийг санаачилж, аж ахуйн нэгжид үнэ цэнэ нэмэх боломжийг бүрдүүлдэг. Энтрепренёрууд буюу үүсгэн байгуулагчид нь том сэтгэж, санаагаа хөгжүүлэхийн төлөө тууштай байдаг.</p> <p>Гарааны бизнесүүд нь ЖДҮ эрхлэгчдийн маш бага хувийг бүрдүүлдэг. 2020 онд дэлхийн хэмжээнд 213 сая ЖДҮ үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас 1.35 сая (1%-иас бага) нь технологийн гарааны бизнес байжээ. Гэсэн хэдий ч томрох боломж, авчирсан шинэлэг зүйлийнхээ ачаар тэд бодлого боловсруулагчдын анхаарлыг татдаг. Эдгээр нь уламжлалт ЖДҮ-ээс ялгаатай бөгөөд засгийн газар болон гарааны бизнесийн өргөн хүрээний экосистемээс тодорхой бодлого, хөтөлбөрийн дэмжлэг шаарддаг. Гарааны бизнесийн экосистем өндөр хөгжсөн улс болох АНУ, Англи, Сингапур, Герман, Израйль зэрэг улсууд гарааны бизнесийг татварын бодлогоор дэмжиж, амжилттай ажиллахад ихээхэн тусыг үзүүлж байна. Монгол Улсад мөн үүний эхлэл тавигдаж, Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас гарааны бизнесийн хурдасгуур, хамтын оффис, технологи дамжуулах төвүүдээр дамжуулан инновацын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үйлдвэрлэж байгаа гарааны бизнесийн татварын хөнгөлөлт болон чөлөөлт олгохоор болсон. 2012 онд батлагдсан Монгол улсын “Инновацын тухай” хуульд “гарааны компани” гэсэн нэр томъёог тодорхойлсон ба Инновацын тухай хуулийн 16.4.1-д заасны дагуу технологи дамжуулах төв, эсхүл хамтын оффист гишүүнчлэлээр бүртгүүлсэн гарааны компани болон программ хангамжийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжид төрөөс татварын дэмжлэг үзүүлэх, түүнтэй холбогдон үүсэх бусад харилцааг зохицуулах зорилгоор Засгийн газрын 2023 оны 39 дүгээр тогтоолоор "Гарааны компани болон программ хангамжийн үйлдвэрлэл, хөгжүүлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжид дэмжлэг үзүүлэх журам"-ыг баталснаар гарааны бизнес эрхлэгчид доорх татварын хөнгөлөлт,</p>
--	---

	<p>чөлөөлөлт эдлэх хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн.Монгол Улсын Их Хурлаар 2019 оны 9 дүгээр сарын 6-ны өдөр батлагдсан Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих хуулийн шинэчилсэн найруулга нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байнга байрлан үйл ажиллагаа эрхэлдэг улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн ашиг олох зорилго бүхий дотоодын жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхэлдэг аж ахуйн нэгжид үйлчлэх бөгөөд жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг төрөлжүүлэн хөгжүүлж, өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, тэдгээрийн эдийн засагт эзлэх хувь оролцоог дээшлүүлэхэд чиглэнэ.Үндэсний статистикийн хорооноос 2022 онд эрхлэн гаргасан “Эдийн засгийн хөгжилд жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн оруулж буй хувь нэмэр 2021” тайланд дурдсанаар Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчид 2021 онд 2.1 их наяд төгрөгийн нэмэгдэл өртөг бий болгосон нь ДНБ-ий 5.5 хувийг бүрдүүлсэн байна. Үйлдвэрлэлийн салбарын ЖДҮ-ийн нэмэгдэл өртгийн хэмжээ 2021 онд 493.4 тэрбум төгрөг болж, үйлдвэрлэлийн салбарын нэмэгдэл өртөгт ЖДҮ 3.1 хувийг эзэлж байна.</p> <p>Үйлчилгээний салбарын ЖДҮ-ийн нэмэгдэл өртгийн хэмжээ 1353.0 тэрбум төгрөг болж, үйлчилгээний салбарын нэмэгдэл өртөгт 8.7 хувийг эзэлж байна. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгчид 2021 онд 621.0 тэрбум төгрөгийн бараа экспортолж, 1894.0 тэрбум төгрөгийн бараа импортолсон нь нийт барааны экспортын 2.4 хувь, импортын 9.7 хувийг эзэлж байна. Экспортын 89.2 хувийг БНХАУ-д гаргасан бол импортын 53.7 хувийг БНХАУ-аас оруулж ирсэн байна. Экспортын барааны 52.4 хувь нь мал, амьтны ноос, ноолуур, 29.4 хувь нь эрдэс бүтээгдэхүүн, 4.9 хувь нь мах, мал, амьтны гаралтай бусад бүтээгдэхүүн байна. Импортын барааны 18.5 хувь нь машин, тоног төхөөрөмж, цахилгаан хэрэгсэл, тэдгээрийн эд анги, 15.2 хувь нь үндсэн металл, тэдгээрээр хийсэн зүйлс байна. Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл ЖДҮ-ийн нэмэгдэл өртгийн 11.0 хувийгхөдөө аж ахуйн салбар, 23.8 хувийг үйлдвэрлэлийн салбар, 65.2 хувийг үйлчилгээний салбар тус тус эзэлж байна. Дээрх тоон мэдээлэл, бусад үзүүлэлтээс харвал Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хууль тогтоомж, сангууд нь мэдээллийн</p>
--	--

	технологийн гарааны бизнесийг мэдэгдэхүйц дэмжихгүй байна. Иймд мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг үнэлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулахын тулд тэдгээрийг үнэлэх, мэргэшсэн шинжээч ажиллуулах шаардлага гарч байна.
7 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл ийг дэмжих талаар төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын хүлээх үүрэг	
7.1.Төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь дараах нийтлэг үүрэг хүлээнэ:	Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийн Зорилт 2.4-т заасан "Олон улсад өрсөлдөх чадвар бүхий үндэсний шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тогтолцоог хөгжүүлнэ." гэсний 1 дүгээр үе шат буюу 2021-2030 онд "Шинжлэх ухаан, технологийг улс орны тогтвортой хөгжлийн үндсэн хүчин зүйлсийн нэг болгон хөгжүүлж, үр ашигтай үндэсний инновацын тогтолцоог бүрдүүлэх үе" байхаар, тус тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээнд "Олон улсад өрсөлдөх чадвар бүхий үндэсний шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тогтолцоог хөгжүүлнэ." гэсэн зорилтыг хангах талаар төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагууд зайлшгүй анхаарч өөрийн хэрэгжүүлж байгаа чиг үүрэг, эрхлэх асуудлын хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжиж ажиллах шаардлагатай.
7,1.1 .мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаарх бодлого, төлөвлөгөө, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахад цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран ажиллах;	Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 3-т "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг баталсантай холбогдуулан Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын талаар үндэсний, салбарын, салбар хоорондын болон бүс нутаг, аймаг, нийслэлийн түвшний хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт тусгаж, шаардагдах хөрөнгийг улс, орон нутгийн төсвийн болон санхүүжилтийн бусад эх үүсвэрээс төлөвлөн үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхийг даалгасан тул уг бодлогын баримт бичигт тусгасан мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжихтэй холбоотой бодлого, энэ хүрээнд Засгийн газраас баталсан болон цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын

	баримталж байгаа бодлого, төлөвлөгөө, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллах төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад хариуцуулахаар тусгасан.
7.1.2.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар хүн, хуулийн этгээдтэй хамтран ажиллах, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг худалдан авах ажиллагаагаар хэрэгжүүлэх, төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэх;	Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 2.4.1-д "Төрөөс хувийн хэвшлийн судалгаа хөгжүүлэлтийн хөрөнгө оруулалтыг бодлого, татварын орчноор дэмжинэ." гэж, 2.4.2-7 "Хувийн хэвшлийн технологийн хөгжүүлэлтийг дэмжих тогтолцоо, бүтцийг оновчтой бүрдүүлж, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ." гэж, 2.4.4-т "Шинжлэх ухаан, инновацын салбарт хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн олон эх үүсвэрт тогтолцоог бүрдүүлэн, төр, хувийн хэвшлийн түншлэл бий болгож, гадаадын дэвшилтэт технологи нутагшуулахад чиглэсэн соёлыгтөлөвшүүлнэ." гэж, 2.4.6- д "Мэдлэгийн үйлдвэрлэл дэх хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоог хангаж, шинэ мэдлэг бий болгоход гаргасан зардлын тодорхой хэсгийг төрөөс нөхөн төлдөг тогтолцоотой болно." гэж, 2.4.7- д "Шинэ мэдлэгийг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ болгон хэрэглээнд нэвтрүүлэхэд хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж, грант олгоно." гэж, мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 4.1,9-д "Мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулна." гэж заасны дагуу төрийн болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь мэдээллийн технологийн чиглэлээр үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд заасны дагуу худалдан авах, Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хуульд заасны дагуу хамтран ажиллаж, төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр тусгасан.
7.1.3.мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжихэд шаардагдах	Тухайн төрийн байгууллага болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж байгаа хүн, хуулийн

хөрөнгийг төсөвтөө багтаан шийдвэрлэх;	этгээдийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр худалдан авах, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хуульд заасны дагуу хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг төсөвтөө тусгаж, зарцуулах талаар зохицуулсан.
7.1.4.хуульд заасан бусад.	Бусад хуульд төрийн байгууллага болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжихтэй холбоотойгоор заасан үүргийг энэ хуулийн нэгэн <u>адил хэрэгжилтийг хангахаар заасан.</u>
7.2.Мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад сурталчлан таниулахад шаардагдах зардлыг төрөөс санхүүжүүлж болно	Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого "Алсын хараа-2050", Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 4.5.8-д "Гадаад орнуудад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газраар дамжуулан жижиг, дунд үйлдвэрлэлд шаардлагатай технологийн инновацын талаарх мэдээлэл авах, олон улсын үзэсгэлэн, яармаг болон бизнес уулзалтууд зохион байгуулах замаар хөрөнгө оруулалтын түншлэлийг өргөжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө"-ний 4.1.7 дахь заалтын 3-т "Инноваци, мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлсэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх"-ийг хуучнаар Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газарт буюу тус газрыг өөрчлөн байгуулсан Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яаманд даалгасан. Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих талаар Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2.1.8-д "Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ." гэж, 3.6.1.9-д "Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон мэдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна." гэж тус тус заасны дагуу цахим хөгжил, харилцаа

	<p>холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дотоодын мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад таниулж экспортод гаргах боломжийг бүрдүүлэх боломжтой тул холбогдох зохицуулалтыг тусгасан. Түүнчлэн гадаад улсын туршлагаас харахад Турк Улсын Эдийн засгийн яам нь болж буй үзэсгэлэн худалдааг сурталчлахтай холбоотой зардлын 50 хувийг нөхөн төлдөг. Мөн яам нь олон улсын үзэсгэлэн худалдаанд оролцох, зах зээлийн судалгаа, гадаадад гарах, гадаадад брэндийг сурталчлах, экспорттой холбоотой бусад олон үйл ажиллагааг дэмжин ажилладаг байна.</p>
<p>7.3.Төрийн захиргааны төв байгууллага нь бүх нийтийн цахим ур чадварын бүтцийн хүрээнд нийцүүлэн салбарын онцлог бүхий сургалтын хөтөлбөр, агуулгыг боловсруулж, батлахад цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний саналыг авна.</p>	<p>Цахим хөгжлийн багц хууль батлагдаж, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, Монгол Улсын уртхугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл зэрэгт “Бүх нийтийн тоон бичиг үсгийн чадавхыг дээшлүүлэн, тоон хуваагдлыг бууруулж, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн ололт амжилтад тулгуурлан нийгэм эдийн засгийн бүх салбарт инновац хийх чадвартай бүтээлч иргэдтэй болох” талаар зохицуулалтууд тусаж, мэдээлэл харилцаа холбооны дэд бүтэц тоон технологид шилжиж, манай улсын нийт 330 сум шилэн кабелийн сүлжээгээр холбогдсон бөгөөд бүх сум суурин газарт интернэтийн үйлчилгээг хүргээд байна. Хэдий дээрх арга хэмжээг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа ч Нийгмийн үзүүлэлтийн түүвэр судалгааны үр дүнд бүх нийтийн цахим ур чадварын үзүүлэлт эрэгтэйд 30%, эмэгтэйд 32%, дундаж үзүүлэлтээр 31% гэж тодорхойлогджээ. Харин Үндэсний Статистикийн хороо, Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газрын 2021 онд хамтран хэрэгжүүлсэн “Өрхийн болон хувь хүний мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн хэрэглээ” судалгаанд оролцогчдын сүүлийн 3 сард ашигласан мэдээллийн технологийн хэрэглээнд тулгуурлан үр дүнг гаргасан. Нийт судалгаанд оролцогчдын 43.8% нь мэдээллийн ур чадвартай, 38.8% нь харилцаа холбооны ур чадвартай, 27% нь асуудал шийдвэрлэх ур чадвартай, 9.8% нь программ</p>

	<p>хангамжийн ур чадвартай, 6.4% нь аюулгүй байдлын ур чадвартай гэж үнэлэгдсэн бөгөөд нэгдсэн дүнгээр 42%-тай байна. Иймд цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бүх нийтийн мэдээллийн технологийн хэрэглээ, цахим ур чадварыг бодитойгоор үнэлж, олон нийтийн цахим ур чадварыг дээшлүүлэх, тоон хуваагдлыг бууруулахад чиглэсэн соён гэгээрүүлэх сургалтын хөтөлбөр агуулгыг Төрийн захиргааны төв байгууллага боловсруулан батлахдаа цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний саналыг авахаар зохицуулсан.</p>
<p>7.4. Төсвийн байгууллага нь программ хангамжийг хүн, хуулийн этгээдээс худалдан авахдаа программ хангамжийн эх кодыг захиалагч, эсхүл түүний нэр заасан этгээд, эсхүл гүйцэтгэгч эзэмших нөхцөлийг тендер шалгаруулалтын баримт бичигт зааж, харилцан тохиролцоно.</p> <p>7.5. Төсвийн байгууллага нь өөрийн эзэмшиж байгаа программ хангамжийн эх кодыг гадаад улсад гэрээний үндсэн дээр ашиглуулж болно.</p>	<p>Аль ч улсад мэдээллийн технологийн хамгийн том худалдан авагч нь төр байдаг. Төрийн дэмжлэгийн нэг хэлбэр нь төрийн худалдан авах ажиллагаа нь инновац шингэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг аль болох худалдан авах, худалдан авах ажиллагаанд жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг түлхүү дэмжих бодлоготой байх, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмчийг үйлдвэрлэгчид хадгалуулах, мэдээллийн технологийн үйлчилгээг тогтвортой худалдан авах зэрэг байдаг.</p> <p>Монгол Улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байгаа бөгөөд Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар "...инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй" гэсэн дүгнэлт гарсан.</p> <p>Турк улсад стратегийн ач холбогдолтой аж ахуйн нэгжүүдийн оюуны өмчийн эрхийг хадгалах арга хэмжээ авах, нээлттэй шинжлэх ухаан, нээлттэй инновац, нээлттэй эхийн программ хангамжийн хувьд оюуны өмчийн хууль тогтоомжийн дэд бүтцийг бий болгохоор, программ хангамж, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний олон улсад өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх, брэнд болгоход дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор оюуны өмч, патентын эрхийн судалгааг хийхээр, их, дээд сургуулиудын оюуны өмчийн менежментийн чадавхыг нэмэгдүүлэх, оюуны өмчийг шилжүүлэх, лицензийн гэрээгээр ашиглах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор зохицуулалт хийж, үйл ажиллагааг илүү үр дүнтэй болгохоор тусгасан байдаг.</p>

	<p>Иймд Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 4.4.6-д "Хувийн өмч, хөрөнгө оруулалт, оюуны өмчийн эрхийн хамгаалалтыг сайжруулан бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлж, баялаг бүтээгч, хувийн хэвшлийг дэмжих хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно." гэж, 2.4.21-д "Оюуны өмчийн хараат бус, кодлогдсон технологийн дагуу бүртгэж эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нөхцөлийг бүрдүүлж, оюуны өмчийн зуучлал, зөвлөх үйлчилгээ, арилжааг хөгжүүлнэ." гэж заасны дагуу цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмч, зохиогчийн эрхийг хамгаалах чиглэлээс анхаарч ажиллахаар тусгалаа.</p> <p>Мөн хуулийн төслийн 7.5-д Гадаад улс орнуудад дотоодын бүтээлийг эзэмшүүлэх замаар эдийн засгийн эргэлтэд оруулах замаар төсвийн байгууллага өөрийн ашиглаж буй программ хангамжийг гэрээний үндсэн дээр гадаад улс оронд шилжүүлж болохоор тусгасан.</p>
8 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг	
<p>8.1.Цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дараах чиг үүргийг авч хэрэгжүүлнэ:</p> <p>8.1.1 .мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар нийтээр дагаж мөрдөх стандарт, дүрэм, журмыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн батлах;</p>	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "...харилцаа холбоо, сансар, мэдээллийн технологи, өргөн нэвтрүүлэг, шуудангийн бодлого, зохицуулалт"-ын хүрээний бодлогын төлөвлөлт, боловсруулалт, удирдлага, зохицуулалт болон дүн шинжилгээ хийх, үнэлгээ өгөх ажлыг Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайдын эрхлэх асуудалд хамаарахаар, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө"-ний 4.1.7 дахь заалтын 3-т "Инноваци, мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлсэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх"-ийг хуучнаар Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газарт буюу тус газрыг өөрчлөн байгуулсан Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яаманд даалгасан. Монгол Улсад</p>

	<p>мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байгаа бөгөөд Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар "...гарааны бизнесийн бодлого, хууль тогтоомжийг боловсруулж, хэрэгжилтийг хангах төрийн байгууллагын эрх, үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл тодорхойгүй" гэсэн дүгнэлт гарсан. Иймд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангахын тулд энэ хүрээнд дагаж мөрдөх стандарт, тушаал шийдвэр, дүрэм, журмыг Захиргааны ерөнхий хууль, Стандартчилал, техникийн зохицуулалтын тухай хууль, Монгол Улсын яамны эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан шаардлагыг хангаж цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага боловсруулж, батлах шаардлагатай тул энэ талаарх зохицуулалтыг тусгасан.</p>
<p>8.1.2. тухайн салбарын хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, стандарт, шийдвэрийн төсөл боловсруулах чиг үүрэг бүхий зөвлөл, хороо, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд мэргэжлийн холбоог оролцуулах, хамтран ажиллах, санал, зөвлөмж, дүгнэлтийг авах;</p>	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "...харилцаа холбоо, сансар, мэдээллийн технологи, өргөн нэвтрүүлэг, шуудангийн бодлого, зохицуулалт"-ын хүрээний бодлогын төлөвлөлт, боловсруулалт, удирдлага, зохицуулалт болон дүн шинжилгээ хийх, үнэлгээ өгөх ажлыг Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайдын эрхлэх асуудалд хамаарахаар, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө"-ний 4.1.7 дахь заалтын 3-т "Инноваци, мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлсэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх"-ийг хуучнаар Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газарт буюу тус газрыг өөрчлөн байгуулсан Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яаманд даалгасан.</p> <p>Мөн Засгийн газрын 2022 оны 9 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 350 дугаар тогтоолын хавсралтаар Засгийн газрын үндэсний хороо, комисс, үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг баталдаг жишгийг харгалзан Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газрын шийдвэрээр тогтоож, үйл</p>

	ажиллагааг олон нийтэд ил тод, нээлттэй байхаар заасан.
8.1.3.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар оролцогч талуудын түншлэл, салбар хоорондын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах;	Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "...харилцаа холбоо, сансар, мэдээллийн технологи, өргөн нэвтрүүлэг, шуудангийн бодлого, зохицуулалт"-ын хүрээний бодлогын төлөвлөлт, боловсруулалт, удирдлага, зохицуулалт болон дүн шинжилгээ хийх, үнэлгээ өгөх ажлыг Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайдын эрхлэх асуудалд хамаарахаар заасан тул төрийн байгууллага, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний уялдаа холбоо, оролцогч талуудын үйл ажиллагааг нэгдсэн бодлогоор хангаж, хэрэгжилтийг зохион байгуулахаар тусгасан.
8.1.4.бүх нийтийн цахим ур чадварын түвшинг үнэлэх, соён гэгээрүүлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах;	Цахим хөгжлийн багц хууль батлагдаж, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл зэрэгт “Бүх нийтийн тоон бичиг үсгийн чадавхыг дээшлүүлэн, тоон хуваагдлыг бууруулж, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн ололт амжилтад тулгуурлан нийгэм эдийн засгийн бүх салбарт инновац хийх чадвартай бүтээлч иргэдтэй болох” талаар зохицуулалтууд тусаж, мэдээлэл харилцаа холбооны дэд бүтэц тоон технологид шилжиж, манай улсын нийт 330 сум шилэн кабелийн сүлжээгээр холбогдсон бөгөөд бүх сум суурин газарт интернэтийн үйлчилгээг хүргээд байна. Хэдий дээрх арга хэмжээг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа ч Нийгмийн үзүүлэлтийн түүвэр судалгааны үр дүнд бүх нийтийн цахим ур чадварын үзүүлэлт эрэгтэйд 30%, эмэгтэйд 32%, дундаж үзүүлэлтээр 31% гэж тодорхойлогджээ. Харин Үндэсний Статистикийн хороо, Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газрын 2021 онд хамтран хэрэгжүүлсэн “Өрхийн болон хувь хүний мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн хэрэглээ” судалгаанд оролцогчдын сүүлийн 3 сард ашигласан мэдээллийн технологийн хэрэглээнд тулгуурлан үр

	<p>дүнг гаргасан. Нийт судалгаанд оролцогчдын 43.8% нь мэдээллийн ур чадвартай, 38.8% нь харилцаа холбооны ур чадвартай, 27% нь асуудал шийдвэрлэх ур чадвартай, 9.8% нь программ хангамжийн ур чадвартай, 6.4% нь аюулгүй байдлын ур чадвартай гэж үнэлэгдсэн бөгөөд нэгдсэн дүнгээр 42%-тай байна. Иймд цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бүх нийтийн мэдээллийн технологийн хэрэглээ, цахим ур чадварыг бодитойгоор үнэлж, олон нийтийн цахим ур чадварыг дээшлүүлэх, тоон хуваагдлыг бууруулахад чиглэсэн соён гэгээрүүлэх ажлыг холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулахаар тусгасан.</p>
<p>8.1.5.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн салбарын хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг тогтмол хийх, хөдөлмөрийн зах зээл дээрх эрэлт, нийлүүлэлтийг хангахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх;</p>	<p>Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа 2050” бодлогын баримт бичгийн “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” зорилтын хүрээнд 2021-2030 он хүртэл мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх талаар 2.1.28-д "Нийгэмд нэн чухал боловсрол, эрүүл мэнд, мэдээллийн технологийн болон эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлээр хүний нөөцийг бэлтгэж, төр, хувийн хэвшлийн дэмжлэг, хамтын ажиллагааны үр нөлөөтэй зохицуулалт бүрдүүлж, стратегийн ач холбогдол бүхий чиглэлээр гадаадад суралцагчдыг төрөөс дэмжинэ" гэж, 2.6.8-д "Хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлттэй, ирээдүйн хөгжлийн чиг хандлагыг тодорхойлох мэргэжлийн чиглэлээр хүний нөөц бэлтгэх бодлого, “Хиймэл оюун ухаан ба ирээдүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ" гэж, 7.5.5-д "Цахим мэдээллийг ангилах, тодорхойлох, үнэлэх, төрийн мэдээлэл, харилцаа холбооны дэд бүтцийн эмзэг, сул байдлыг илрүүлэх, эрсдэлийн үнэлгээг тогтмол хийж байх талаар холбогдох хууль, дүрэм, журамд тусган онц чухал дэд бүтэц бүхий байгууллагуудад цахим халдлагатай тэмцэх баг бий болгож мэргэшсэн хүний нөөц бэлтгэж, хөгжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн</p>

	<p>газрын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.3.12.7-д "Хиймэл оюун ухаан, их өгөгдөл, өгөгдлийн шинжлэх ухаан, мэдээллийн аюулгүй байдлын чиглэлээр хүний нөөц бэлтгэх ажилд дэмжлэг үзүүлэх" гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "мэдээллийн технологийн салбарын хүний нөөцийн хөгжил, тогтвортой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих асуудал" нь Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайдын эрхлэх асуудалд хамаарахаар заасан тул цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь мэдээллийн технологийн боловсон хүчний нөөц, ажиллах хүчний зах зээлийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг жил бүр хийж, хүний нөөцийн дутагдлыг багасгахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх замаар мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжихээр тусгасан. Гадаад улс орны туршлагаас харахад Бүгд Найрамдах Турк Улс нь 2023 онд "Үндэсний технологи, хүчирхэг үйлдвэрлэл" гэсэн алсын хараатай стратегийн баримт бичгийг боловсруулсан ба тус баримт бичиг нь (!) Өндөр технологи ба инновац, (ii) Дижитал шилжилт ба аж үйлдвэрийн хөдөлгөөн, (iii) Бизнес эрхлэлт, (iv) Хүмүүн капитал, (v) Дэд бүтэц гэсэн хэсгээс бүрдэж, Турк улс даяар программ хангамж хөгжүүлэгчдийн тоог 140 мянгаас 500 мянгад хүргэх зорилт дэвшүүлж, хүний нөөцийн бодлогод анхаарч байна.</p>
<p>8.1 .б.мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмч, зохиогчийн эрхийг хамгаалах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх, дэвшилтэт технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг дэмжих;</p>	<p>Монгол Улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байгаа бөгөөд Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар "...инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй" гэсэн дүгнэлт гарсан. Олон улсын туршлагаас харахад Бүгд Найрамдах Турк Улс нь 2023 онд "Үндэсний технологи, хүчирхэг үйлдвэрлэл" гэсэн алсын хараатай стратегийн баримт бичгийг боловсруулсан ба тус баримт бичиг нь (i) Өндөр технологи ба инновац, (ii) Дижитал шилжилт ба аж үйлдвэрийн хөдөлгөөн, (iii) Бизнес эрхлэлт, (iv) Хүмүүн капитал, (v) Дэд бүтэц гэсэн хэсгээс бүрдэх бөгөөд уг стратегийн баримт бичигг оюуны өмчийн эрх зүйн дэд бүтэц, хэрэгжилттэй холбоотой бүтцийг бэхжүүлнэ гэж онцолсон. Мөн</p>

	<p>Турк улсад стратегийн ач холбогдолтой аж ахуйн нэгжүүдийн оюуны өмчийн эрхийг хадгалах арга хэмжээ авах, нээлттэй шинжлэх ухаан, нээлттэй инновац, нээлттэй эхийн программ хангамжийн хувьд оюуны өмчийн хууль тогтоомжийн дэд бүтцийг бий болгохоор, программ хангамж, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний олон улсад өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх, брэнд болгоход дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор оюуны өмч, патентын эрхийн судалгааг хийхээр, их, дээд сургуулиудын оюуны өмчийн менежментийн чадавхыг нэмэгдүүлэх, оюуны өмчийг шилжүүлэх, лицензийн гэрээгээр ашиглах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор зохицуулалт хийж, үйл ажиллагааг илүү үр дүнтэй болгохоор тусгасан байдаг. Иймд Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 4.4.6-д "Хувийн өмч, хөрөнгө оруулалт, оюуны өмчийн эрхийн хамгаалалтыг сайжруулан бизнес эрхлэх таатай орчныг бүрдүүлж, баялаг бүтээгч, хувийн хэвшлийг дэмжих хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно." гэж, 2.4.21-д "Оюуны өмчийн хараат бус, кодлогдсон технологийн дагуу бүртгэж эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нөхцөлийг бүрдүүлж, оюуны өмчийн зуучлал, зөвлөх үйлчилгээ, арилжааг хөгжүүлнэ." гэж заасны дагуу цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмч, зохиогчийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр анхаарч ажиллахаар тусгалаа. Мөн Турк Улсын Технологийн хөгжлийн бүсийн хуульд их дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллага, үйлдвэрлэлийн салбарын хамтын ажиллагааг хангах талаар тусгасан байдаг тул энэ талаарх зохицуулалтыг тусгасан.</p>
<p>8.1.7.үндэсний мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад таниулахад дэмжлэг үзүүлэх;</p>	<p>Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого "Алсын хараа-2050", Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 4.5.8-д "Гадаад орнуудад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газраар дамжуулан жижиг, дунд үйлдвэрлэлд шаардлагатай технологийн инновацын талаарх мэдээлэл авах, олон улсын үзэсгэлэн, яармаг болон бизнес</p>

	<p>уулзалтууд зохион байгуулах замаар хөрөнгө оруулалтын түншлэлийг өргөжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө"-ний 4.1.7 дахь заалтын 3-т "Инноваци, мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлсэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх"-ийг хуучнаар Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газарт буюу тус газрыг өөрчлөн байгуулсан Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яаманд даалгасан. Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих талаар Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2.1.8-д "Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ." гэж, 3.6.1.9-д "Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон эдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна." гэж тус тус заасны дагуу цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь дотоодын мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад таниулж экспортод гаргах боломжийг бүрдүүлэх боломжтой тул холбогдох зохицуулалтыг тусгасан. Түүнчлэн гадаад улсын туршлагаас харахад Турк Улсын Эдийн засгийн яам нь болж буй үзэсгэлэн худалдааг сурталчлахтай холбоотой зардлын 50 хувийг нөхөн төлдөг. Мөн яам нь олон улсын үзэсгэлэн худалдаанд оролцох, зах зээлийн судалгаа, гадаадад гарах, гадаадад брэндийг сурталчлах, экспорттой холбоотой бусад олон үйл ажиллагааг дэмжин ажилладаг байна.</p>
<p>8.1.8.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх талаар гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;</p>	<p>Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого "Алсын хараа-2050", Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 5.1.8-д "Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудад чиглэсэн олон улсын хамтын ажиллагаанд идэвхтэй оролцоно." гэж, 7.3.17-д</p>

	<p>"Инновацад суурилсан техник, технологийн шинэчлэлийг сайжруулж, кибер гэмт хэргээс хамааралтай цахим нотлох баримтыг бэхжүүлэх, үнэлэх, хиймэл оюун ухааныг ашиглах чадамжийг хөгжүүлж, энэ чиглэлээр олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ." гэж, 7.5.3-д "Мэдээллийн технологийн судалгаа шинжилгээг өргөжүүлж, мэдлэгт суурилсан инновацын шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ, уян болон хатуу дэд бүтцийг хөгжүүлж, кибер аюулгүй байдлын чиглэлээр судалгаа, шинжилгээ хийдэг олон улсын ба бүс нутгийн байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, Монгол Улсын мэдээллийн аюулгүй байдлыг олон улсын түвшинд хүргэнэ." гэж тус тус заасны дагуу бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, нөгөө талаас мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, энэ чиглэлээр үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа хүн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааг дэмжих талаар гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах талаар цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагыг үүрэгжүүлэхээр тусгасан.</p>
9 дүгээр зүйл.Мэдээлэл, технологийн үндэсний паркийн чиг үүрэг	
<p>9.1-Мэдээлэл, технологийн үндэсний парк нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:</p> <p>9.1.1-Дэвшилтэт технологийг хөгжүүлэх, экспортын чиг баримжаатай үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, хэрэглээнд нэвтрүүлэхэд чиглэсэн судалгаа хийх, хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах;</p>	<p>Монгол улсын Үндсэн хуульд “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж заасны дагуу уул уурхай, олборлох салбараас бусад салбарын хөгжилд анхаарч, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого шаардлагатай байна. Үүний нэг арга зам нь Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл буюу мэдээллийн технологийн бизнес эрхлэлтийн хууль эрх зүйн орчныг бий болгох бөгөөд энэ нь шинэ мэдлэг, технологийг бий болгох, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд нэвтрүүлэн ашиглах замаар нийгмийн баялаг бүтээх үйл ажиллагааг үр ашигтай зохион байгуулах, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага болон хувийн хэвшлийн хоорондын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх, мэдээллийн технологийн гарааны бизнес олноор бий болж шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн хамтын ажиллагаа сайжруулах, чадварлаг боловсон хүчнийг бүрдүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах,</p>

	<p>Монгол Улсад ажлын байр шинээр бий болгох, судалгаа ба хөгжүүлэлт, инновацыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломжийг бүрдүүлэх шаардлагатай бөгөөд энэ хүрээнд Мэдээллийн технологийн үндэсний парк нь өндөр технологийг нэвтрүүлэхтэй холбоотой судалгаа хийх, техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулдаг байхаар тусгалаа.</p>
<p>9.1.2.гарааны компанийг бойжуулах, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд гаргахад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, гарааны компаниудын үйл ажиллагааг уялдуулах;</p>	<p>Гарааны компанийг төлөвшүүлэх, бойжуулах талаар гадаад орны туршлагыг харвал өмнөд Солонгос нь дэлхийн шилдэг технологийн корпорацуудыг байгуулж, мөн Souprang цахим худалдааны сайт зэрэг технологийн тэрбум долларын үнэлгээтэй гарааны бизнес бий болгосон туршлагатай улс юм. Тус улсын хамгийн том давуу тал нь Samsung, LG зэрэг компаниуд нь тус улсыг үйлдвэрлэл, техник хангамжийн инженерчлэл шаарддаг салбаруудад тэргүүлэх байр суурь эзэлдэг. Мөн эдгээр томоохон компаниуд дотоодын бизнес эрхлэгчдэд хөрөнгө оруулалт, дэмжлэг үзүүлдэг. Жишээлбэл, 2023 онд Гванжу хотод хиймэл оюун ухааны гарааны бизнесийн инкубатор нээгдсэн ба үүнд Samsung компани дэмжлэг үзүүлсэн. Олон улсын компаниуд ч мөн Өмнөд Солонгосын гарааны бизнесийн чадавхыг хүлээн зөвшөөрч, Google Кампус, Facebook-ийн дэмжлэгтэй Солонгосын Инновацын лаборатори зэрэг санаачилгын үйл ажиллагааг эхлүүлээд байна. Нөгөөтэйгүүр, корпорацын соёл нь олон тооны өндөр чанартай, нэр хүндтэй ажлын байртай хослуулсан нь боломжит бизнес эрхлэгчдийг өөрсдийн гарааны бизнесийг бий болгохын оронд ажилтнаар ажиллуулах боломжийг олгодог. Засгийн газар энэ сорилтыг сайн мэдэж байгаа бөгөөд гарааны бизнест их хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийхээс гадна бизнес эрхлэгчдийн хууль эрх зүйн эрсдэлийг бууруулах зохицуулалтын хамгаалагдсан хязгаарлагдмал орчныг бий болгож байна. Мөн бизнес эрхлэгчдийн бүтэлгүйтлийн зардлыг багасгах, инкубаторт бойжуулах, зөвлөн туслах замаар дэмжих зорилгоор хоёр дахь боломжийн гарааны санаачилгуудыг бий болгосон. Мөн Узбекистан Улсын төрийн захиргааны реформын хүрээнд Мэдээллийн технологи, харилцаа холбооны хөгжлийн яам (МТХХЯ) 2015 онд байгуулагдсан бөгөөд 2019 онд программ хангамж,</p>

	<p>мэдээллийн технологи үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгжүүдэд зориулсан мэдээллийн технологийн паркийг байгуулсан. Тус паркийн үйл ажиллагаагаар дамжуулан (!) мэдээллийн технологи (МТ) салбарыг хөгжүүлэх таатай нөхцлийг бүрдүүлэх; (ii) түрээслэгчдийг шаардлагатай дэд бүтэц, зөвлөх үйлчилгээгээр хангах; (iii) инкубаторын болон хурдасгуур хөтөлбөрөөр дамжуулан гарааны бизнесийг дэмжих; ба (iv) мэдээллийн технологийн чиглэлээр сургалт зохион байгуулах зорилготой ажиллаж байна. 2022 оны эцэс гэхэд МТХХЯ улс даяар 150 гаруй мэдээллийн технологийн төв байгуулж, 40,000 оюутанг дижитал ур чадварт сургажээ. Мөн татвар, гаалийн хөнгөлөлт үзүүлэх замаар мэдээллийн технологийн 450 компани байгуулахыг дэмжсэн. Түүнчлэн инкубаторын болон хурдасгуур хөтөлбөрөөр дамжуулан 100 гаруй гарааны бизнес эрхлэгчдийг сургасан байна. Монгол улсын мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг үүсэл хөгжлийн хувьд авч үзвэл, 2003 онд Мэдээлэл технологийн үндэсний парк нь “Мэдээллийн технологийн салбарын шинэ санаа, санаачилгыг шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ болгон хувиргах, шинэ хэрэгцээг эрж олох, шинэ технологид суурилсан бизнесийг хөгжүүлэхээр шинээр байгуулагдаж буй залуу компаниуд болон бизнес эхлэн эрхлэгчдэд урамшууллын таатай орчин бүрдүүлэн ололт амжилт, өсөлтийг нь хурдасгахад цаг хугацааны болон хөрөнгө оруулалт, менежментийн бусад иж бүрэн дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх замаар санхүүгийн болон үйл ажиллагааны хувьд тогтворжсон, дотоод гадаадын зах зээлд өрсөлдөх чадвартай компани болох эхний чадавхтай болтол нь торниулан бойжуулах” зорилготой, программ хангамжийн чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийг элсүүлэх бодлого барьж, “Мэдээллийн технологийн инкубаторт элсэх иргэн ба компаниудыг сонгон шалгаруулах журам” боловсруулан баталсан. Тус журам батлагдсанаар анх 2003 оны 9 сард инкубаторын анхны элсэлтийг зохион байгуулж, нийт 23 аж ахуйн нэгж, хувь хүн хүсэлт гаргаснаас, 11 аж ахуйн нэгж болон 2 иргэнийг сонгон шалгаруулж элсүүлсэн. 2022 оны байдлаар инкубаторт бойжижбуй 12 компанийн үйл ажиллагааны чиглэлийн хувьд контент хөгжүүлэлт</p>
--	---

	<p>58%, сошиал маркетинг 23%, аппликэйшн хөгжүүлэлт 10%, систем хөгжүүлэлт 9% байна. Мэдээллийн технологийн үндэсний паркийн гарааны компанийг төлөвшүүлэх (бойжуулах), мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд гаргахад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа чиг үүргийг хууль эрх зүйн орчны хувьд зохицуулахаар тусгалаа.</p>
<p>9.1.3.мэдээллийн технологийн тэмцээн, уралдаан зохион байгуулах, хүний нөөц бэлтгэх чиглэлээр дотоод, гадаадын их дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний байгууллага болон хувь хүн, хуулийн этгээдтэй хамтран ажиллах;</p>	<p>Гарааны бизнес нь үе шатаар дамжин зах зээлд шинэ санаа санаачилга гаргаж, эдийн засгийн тогтвортой аж ахуйн нэгж болон тогтворждог. Томоохон аж ахуйн нэгжийн ашиг орлогыг нэмэгдүүлдэг зүйл бол шинэ гарааны компаниуд юм. Гарааны бизнесүүд жижиг байдаг учраас тэд материаллаг ба материаллаг бус нөөцийн дутагдалтай байдаг. Санхүүгийн болон хүний нөөцийн хувьд дутагдалтай байдал нь инновацийн шинэ процессыг хөгжүүлэхэд томоохон саад учруулдаг. Гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд ур чадварыг төлөвшүүлэх буюу хөдөлмөрийн зах зээлийн уян хатан байдлыг ханган, өөр өөр ур чадвар, мэдлэг туршлага бүхий хүмүүсийг татан төвлөрүүлэх, хамтын ажиллагаа, харилцаа холбоо үүсгэх, хөгжүүлэх замаар урт хугацаанд хүмүүн капитал бий болгох, олон төрлийн бизнесийн төвлөрөл үүсгэх, бизнесийн зөвлөхүүдийн сүлжээг бий болгох, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр уг салбарын талаарх ойлголт, мэдээллийг түгээх, эрдэмтэн судлаачдыг бизнес эрхлэгчидтэй холбо, хамтран ажиллах, гарааны бизнесийн соёлыг бий болгох, бизнес эрхлэгчдийн ур чадвар, хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, амжилттай энтрепренерүүдийн жишээг олон нийтэд түгээж, уналт, алдаа нь гарааны бизнес эрхлэлтэд зайлшгүй тулгардаг зүйл гэдгийг ухамсарлуулан ойлгуулах, даван туулах арга зам байдгийг харуулах, Засгийн газрын зүгээс хөрөнгө оруулагчдыг гарааны бизнесийн салбарт татан оруулж, баялгаа шилжүүлэх, эдийн засгийг идэвхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх дэд бүтэц бий болох, гарааны бизнесийг хөрөнгөтэй холбох арга механизмыг илүү хялбар болгох, хөрөнгө оруулалтыг татаж, өндөр эрсдэл бүхий энэхүү салбарт капиталын нөөцийг нэмэгдүүлэхийн тулд татварын оновчтой тогтолцоог бий болгож, хууль</p>

	эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлэн тогтвортой байдлыг хангах нь хөшүүргүүдийг онцлон тэмдэглэсэн байдаг тул эдгээр хөшүүргийг бий болгох талаар Мэдээллийн технологийн үндэсний паркийн гүйцэтгэх үүргийг нарийвчлан тусгасан.
9.1.4.мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хөгжүүлэхэд биет болон биет бус хэлбэрээр хөрөнгө оруулалт татах;	Олон улсын туршлагаас харахад улс орнууд дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх зорилгоор мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг төрөөс ихээхэн дэмжиж, тусгайлсан хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлж байна. Жишээ дурдвал, Узбекистан Улсын Засгийн газар тунхаглал гаргах, стратеги боловсруулах, инновац, энтрепренёршипийг дэмжих чиглэлээр хууль тогтоомж гаргахаар идэвхтэй ажиллаж байна. Инновацийн ач холбогдлыг онцолж, 2018 оныг Засгийн газраас “Идэвхтэй энтрепренёршип, инновацлаг санаа, технологийг дэмжих жил” болгон зарласан. Мөн онд 2019-2021 оны Инновацийн хөгжлийн стратегийг баталсан юм. Стратегийн гол зорилго нь инновац, дэлхийн өрсөлдөх чадварыг тодорхойлоход гол хүчин зүйл болох хүмүүн капиталыг дэмжих, төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн. Уг стратегийн үргэлжлэл болгон 2022 оны 7-р сард 2022-2026 оны Инновацийн хөгжлийн стратегийг баталсан. Уг стратеги нь дараах үндсэн зургаан чиглэлээр дэмжлэг үзүүлэхийг эрмэлзэж байна. Үүнд, нэгдүгээрт, 1413 ажлын байр бий болгох 122 гарааны бизнесийн төсөлд 75 тэрбум сумын санхүүжилт олгоно. Хоёрдугаарт, гарааны бизнесийг технологийн парк, эдийн засгийн тусгай бүсэд байршуулахыг дэмжиж, хувийн хэвшлийнхнийг шинжлэх ухааны хөгжлийг дэмжих сонирхлыг нэмэгдүүлж, хамтран санхүүжүүлэхийг дэмжинэ. Гуравдугаарт, инновацын технологийн парк, технологи дамжуулах төв, инновацын кластер, венчур байгууллага, инновацын төв, инкубатор, хурдасгуур зэрэг шинэлэг дэд бүтцийн төслүүдийн сүлжээг хэрэгжүүлнэ. Дөрөвдүгээрт, хурдасгуур хөтөлбөр, ложистик, санхүүжилтийн үйлчилгээ, зах зээлд нэвтрүүлэх, технологи дамжуулах төвүүдийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх зэрэг инновацыг дэмжихэд дэмжлэг үзүүлнэ. Тавдугаарт, гарааны бизнест зориулсан орчин үеийн санхүүжилтийн механизмыг (венчур капитал, олон нийтийн санхүүжилт гэх мэт) хөгжүүлэх,

	<p>хялбаршуулсан санхүүжилтийн үйл ажиллагааг өрсөлдөөнт орчинд ("ирээдүйн эрдэмтэн", хакатон, технологийн марафон гэх мэт) өргөжүүлэхэд хүчин чармайлт гаргана. Зургаадугаарт, инновацлаг технологийн парк, эдийн засгийн чөлөөт бүсэд оршин суух зөвшөөрөл олгох журамтай хамт татвар, гаалийн хөнгөлөлт үзүүлнэ гэж тусгасан. Мөн дижитал Узбекистаныг хэрэгжүүлэх замын зураглал - 2030 стратегийн хүрээнд Тарааны бизнесийн тухай” хуулийн төслийг боловсруулсан. Үүний гол зорилго нь гарааны бизнест үзүүлэх дэмжлэгийг зохицуулах, координац хийх явдал юм. Энэ нь гарааны бизнесийгбий болгох, экосистемийг хөгжүүлэх, хөнгөлөлттэй хөтөлбөр хэрэгжүүлэх үйл явцыг зохицуулах зэрэг гарааны бизнес буюу стартап гэсэн ойлголт, түүнийг дэмжих зарчим, чиглэлийгтодорхойлсон энэ улсын анхны хууль эрх зүйн баримт бичиг юм. Энэ хүрээнд гарааны бизнесийг санхүүжүүлэх эх үүсвэр, хэрэгжүүлэх хөтөлбөрүүдийг тодорхойлсон ба гарааны бизнесийг үнэн зөв тоолоход туслах тодорхойлолтуудыг өгч, гарааны бизнес, инкубаторууд, хурдасгуур хөтөлбөрүүд, менторууд, сан, бизнесийн анжел хөрөнгө оруулагчдын талаар зохицуулсан. Тус улсын төрийн захиргааны реформын хүрээнд Мэдээллийн технологи, харилцаа холбооны хөгжлийн яам (МТХХЯ) 2015 онд байгуулагдсан. Энэ нь 2019 онд программ хангамж, мэдээллийн технологи үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгжүүдэд зориулсан мэдээллийн технологийн паркийг байгуулжээ. МТХХЯ нь тус парк болон бусад үйл ажиллагаагаар дамжуулан (!) мэдээллийн технологи (МТ) салбарыг хөгжүүлэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх; (ii) түрээслэгчдийг шаардлагатай дэд бүтэц, зөвлөх үйлчилгээгээр хангах; (iii) инкубаторын болон хурдасгуур хөтөлбөрөөр дамжуулан гарааны бизнесийг дэмжих; ба (iv) мэдээллийн технологийн чиглэлээр сургалт зохион байгуулах зорилготой. 2022 оны эцэс гэхэд МТХХЯ улс даяар 150 гаруй мэдээллийн технологийн төв байгуулж, 40,000 оюутанг дижитал ур чадварт сургажээ. Мөн татвар, гаалийн хөнгөлөлт үзүүлэх замаар мэдээллийн технологийн 450 компани байгуулахыг дэмжив. Мөн инкубаторын болон хурдасгуур хөтөлбөрөөр дамжуулан 100 гаруй гарааны бизнес эрхлэгчдийг</p>
--	---

	<p>сургасан байна. Монгол улсын мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг үүсэл хөгжлийн хувьд авч үзвэл, 2003 онд Мэдээлэл технологийн үндэсний парк нь "Мэдээллийн технологийн салбарын шинэ санаа, санаачилгыг шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ болгон хувиргах, шинэ хэрэгцээг эрж олох, шинэ технологид суурилсан бизнесийг хөгжүүлэхээр шинээр байгуулагдаж буй залуу компаниуд болон бизнес эхлэн эрхлэгчдэд урамшууллын таатай орчин бүрдүүлэн ололт амжилт, өсөлтийг нь хурдасгахад цаг хугацааны, менежментийн бусад иж бүрэн дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх зэрэг биет болон биет бус хөрөнгө оруулалт татах замаар санхүүгийн болон үйл ажиллагааны хувьд тогтворжсон, дотоод гадаадын зах зээлд өрсөлдөх чадвартай компани болох эхний чадавхтай болтол нь торниулан бойжуулах" зорилготой, программ хангамжийн чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийг элсүүлэх бодлого барьж "Мэдээллийн технологийн инкубаторт элсэх иргэн ба компаниудыг сонгон шалгаруулах журам" боловсруулан баталсан. Тус журам батлагдсанаар анх 2003 оны 9 сард инкубаторын анхны элсэлтийг зохион байгуулж, нийт 23 аж ахуйн нэгж, хувь хүн хүсэлт гаргаснаас, 11 аж ахуйн нэгж болон 2 иргэнийг сонгон шалгаруулж элсүүлсэн. 2022 оны байдлаар инкубаторт бойжиж буй 12 компанийн үйл ажиллагааны чиглэлийн хувьд контент хөгжүүлэлт 58%, сошиал маркетинг 23%, аппликэйшн хөгжүүлэлт 10%, систем хөгжүүлэлт 9% байна. "Мэдээллийн технологийн үндэсний парк" төрийн өмчид аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газрын дүрмийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2022 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 60 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан байдаг хэдий ч практикт хэрэгжих боломж, эрх зүйн зохицуулалтын давуу хүчинтэй хэрэгжих боломжийг нь харгалзан технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг дэмжих мэдээллийн технологийн чиглэлээр мэдлэг шингэсэн өндөр технологи, экспортын чиг баримжаатай үндэсний үйлдвэрлэлийг хөпкүүлэх, гарааны компанийг төлөвшүүлэх, салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх байгууллагын үүргийг тодорхой болгож, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хөгжүүлэхэд биет болон</p>
--	--

	<p>биет бус хэлбэрээр хөрөнгө оруулалт татахад дэмжлэг үзүүлэх үүргийг тусгайлсан хуулиар зохицуулав.</p>
<p>9.1.5.үндэсний мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад сурталчлах, гадаад аутсорсингийн үйлчилгээг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах;</p>	<p>Гарааны бизнесийн амжилтын гол хүчин зүйлийн нэг бол гарааны бизнесийн санаа, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний шинэлэг байдал (инновац), ялгагдах онцлог, оновчтой сурталчилгаа, хөрөнгө оруулагч, хангалттай хэмжээний санхүүжилт олсон байдал, гарааны бизнесийн төслийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх чадвартай, харилцан туслалцаж ажиллах түншүүд хэмээн тодорхойлсон байдаг. Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний 4.5.8-д "Гадаад орнуудад суугаа дипломат төлөөлөгчийн газраар дамжуулан жижиг, дунд үйлдвэрлэлд шаардлагатай технологийн инновацын талаарх мэдээлэл авах, олон улсын үзэсгэлэн, яармаг болон бизнес уулзалтууд зохион байгуулах замаар хөрөнгө оруулалтын түншлэлийг өргөжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 203 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө"-ний 4.1.7 дахь заалтын 3-т "Инноваци, мэдээллийн технологийн салбарыг экспортод чиглүүлсэн дижитал эдийн засгийг хөгжүүлэх"-ийг хуучнаар Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газарт буюу тус газрыг өөрчлөн байгуулсан Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яаманд даалгасан. Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих талаар Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын 3.2.1.8- д "Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ." гэж, 3.6.1.9- д "Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон эдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна." гэж тус тус заасны дагуу цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн</p>

	<p>төрийн захиргааны төв байгууллагын эрхлэх асуудлын хүрээн дэх Мэдээллийн технологийн үндэсний парк нь дотоодын мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг олон улсад таниулж экспортод гаргах боломжийг бүрдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, гадаадын аутсорсингийн үйлчилгээг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр холбогдох зохицуулалтыг тусгасан. Түүнчлэн гадаад улсын туршлагаас харахад Турк Улсын Эдийн засгийн яам нь болж буй үзэсгэлэн худалдааг сурталчлахтай холбоотой зардлын 50 хувийг нөхөн төлдөг. Мөн яам нь олон улсын үзэсгэлэн худалдаанд оролцох, зах зээлийн судалгаа, гадаадад гарах, гадаадад брэндийг сурталчлах, экспорттой холбоотой бусад олон үйл ажиллагааг дэмжин ажилладаг байна.</p>
<p>9.1.6.мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хүн, хуулийн этгээдээс худалдан авахад шаардлагатай нэг цонхны бүртгэлийн системийг хариуцан ажиллуулах;</p>	<p>"Төрийн байгууллага нь төрийн бус байгууллагуудтай хамтран төсвийн хөрөнгөөр мэдээллийн технологийн худалдан авалт хийхдээ нэн тэргүүнд дотоодын компаниудын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг худалдан авч байх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор компаниудын хөгжүүлсэн программ хангамжийн бүтээгдэхүүний клауд орчинд ажиллах дэд бүтцийг бий болгох шаардлагатай www.mindgolia.mn платформыг бүтээсэн бөгөөд энэ талаарх суурь эрх зүйн зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан. Уг нэг цонхыг төрийн худалдан авалтын www.tender.gov.mn системийн "цахим дэлгүүр"-тэй холбож, төрийн байгууллагад шаардлагатай зарим программ хангамжийг байршуулахаар зохицуулсан бөгөөд Мэдээллийн технологийн үндэсний парк нь төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг хангах хүрээнд хүн, хуулийн этгээдийн үйлдвэрлэсэн мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг уг нэг цонхонд бүртгэхээр тусгасан.</p>
<p>9.1.7.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээдэд зориулан инкубатор, хамтын оффис ажиллуулах, инкубаторт элсэх хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлагыг тодорхойлох;</p>	<p>Монгол улсын мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг үүсэл хөгжлийн хувьд авч үзвэл, 2003 онд Мэдээлэл технологийн үндэсний парк нь "Мэдээллийн технологийн салбарын шинэ санаа, санаачилгыг шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ болгон хувиргах, шинэ хэрэгцээг эрж олох, шинэ технологид суурилсан бизнесийг хөгжүүлэхээр шинээр байгуулагдаж буй залуу компаниуд болон бизнес эхлэн эрхлэгчдэд урамшууллын таатай орчин бүрдүүлэн ололт амжилт, өсөлтийг нь</p>

	<p>хурдасгахад цагхугацааны болон хөрөнгө оруулалт, менежментийн бусад иж бүрэн дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх замаар санхүүгийн болон үйл ажиллагааны хувьд тогтворжсон, дотоод гадаадын зах зээлд өрсөлдөх чадвартай компани болох эхний чадавхтай болтол нь торниулан бойжуулах” зорилготой, программ хангамжийн чиглэлээр бизнес эрхлэгчдийг элсүүлэх бодлого барьж, “Мэдээллийн технологийн инкубаторт элсэх иргэн ба компаниудыг сонгон шалгаруулах журам” боловсруулан баталсан. Тус журам батлагдсанаар анх 2003 оны 9 сард инкубаторын анхны элсэлтийг зохион байгуулж, нийт 23 аж ахуйн нэгж, хувь хүн хүсэлт гаргаснаас, 11 аж ахуйн нэгж болон 2 иргэнийг сонгон шалгаруулж элсүүлсэн. 2022 оны байдлаар инкубаторт бойжиж буй 12 компанийн үйл ажиллагааны чиглэлийн хувьд контент хөгжүүлэлт 58%, сошиал маркетинг 23%, аппликэйшн хөгжүүлэлт 10%, систем хөгжүүлэлт 9% байна. "Мэдээллийн технологийн үндэсний парк" төрийн өмчид аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газрын дүрмийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2022 оны 02 дугаар сарын 22-ны өдрийн 60 дугаар тогтоолын хавсралтаар баталсан байдаг хэдий ч практикт хэрэгжих боломж, эрх зүйн зохицуулалтын давуу хүчинтэй хэрэгжих боломжийг нь харгалзан технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг дэмжих мэдээллийн технологийн чиглэлээр мэдлэг шингэсэн өндөр технологи, экспортын чиг баримжаатай үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, гарааны компанийг төлөвшүүлэх, салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх байгууллагын үүргийг тодорхой болгож, явуулах үйл ажиллагааны талаар тусгайлсан хуулиар зохицуулах шаардлагатай байна.</p>
<p>9.1.8-мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсийн Зөвлөлийн ажлын албаны чиг үүргийг гүйцэтгэх;</p>	<p>Хуулийн төслийн гуравдугаар бүлэгт Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийн виртуал бүс байгуулах, түүний удирдлага, зохион байгуулалтын талаар тусгасан. Монгол улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийн виртуал бүс байгуулах тоо, байршлыг Улсын Их Хурал тогтоох бөгөөд виртуал бүсийн үйл ажиллагааг удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл ажиллахаар, Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар тогтоож, Зөвлөлийн</p>

	<p>үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий орон тооны Ажлын албатай байхаар тусгаж, уг ажлын албаны чиг үүргийг Төрийн хэмнэлтийн тухай хуульд төр, түүний бүх шатны байгууллага, нийтийн алба, тэдгээрийн үйл ажиллагаанд санхүүгийн сахилга батыг мөрдүүлж, ил тод байдлыг хангах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, үрэлгэн байдлыг хязгаарлах, хяналт тавихаар заасны дагуу нэмж бүтэц, орон тоо бий болгохгүйгээр Мэдээллийн технологийн үндэсний парк хариуцан гүйцэтгэхээр тусгасан.</p>
<p>9.1.9.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсэд хуулийн этгээдийг бүртгэх, хуульд заасан үндэслэлээр бүртгэлээс хасах;</p>	<p>Хуулийн төслийн 9.1.8-д заасны дагуу Ажлын алба нь Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах үүргийг гүйцэтгэхээр заасан бөгөөд энэ чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Зөвлөлийн дарга, хуралдаанаас өгсөн үүрэг даалгаврын биелэлтийг хангах, түүний хэрэгжилт, виртуал бүсийн үйл ажиллагааны санхүүжилт, хөрөнгийн зарцуулалтын талаар Зөвлөлд танилцуулахаар тусгасан. Мөн виртуал бүсийн үйл ажиллагаатай холбоотой иргэнийн эрх зүйн болон захиргааны гэрээ байгуулах, виртуал бүсийн үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцүүлэх, сайн туршлагыг нэвтрүүлэх талаар тогтмол судалж, хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох, хөрөнгө оруулагч, хүн, хуулийн этгээдтэй харилцах, хамтран ажиллах талаар зохицуулсан. Гэрээ, хэлцэл байгуулахад энэ хууль болон Иргэний хуулийн нийтлэг зарчим үйлчилнэ.</p>
<p>9.1.10.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсэд бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн зах зээлийн үнэлгээг Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд заасан хөрөнгийн үнэлгээний мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх;</p>	<p>Гарааны компанийг төлөвшүүлэх, бойжуулах талаар гадаад орны туршлагыг харвал өмнөд Солонгос нь дэлхийн шилдэг технологийн корпорацуудыг байгуулж, мөн Courang цахим худалдааны сайт зэрэг технологийн тэрбум долларын үнэлгээтэй гарааны бизнес бий болгосон туршлагатай улс юм. Тус улсын хамгийн том давуу тал нь Samsung, LG зэрэг компаниуд нь тус улсыг үйлдвэрлэл, техник хангамжийн инженерчлэл шаарддаг салбаруудад тэргүүлэх байр суурь эзэлдэг. Мөн эдгээр томоохон компаниуд дотоодын бизнес эрхлэгчдэд хөрөнгө оруулалт, дэмжлэг үзүүлдэг. Жишээлбэл, 2023 онд Гванжу хотод хиймэл оюун ухааны гарааны бизнесийн инкубатор нээгдсэн ба үүнд Samsung компани дэмжлэг</p>

	<p>үзүүлсэн. Олон улсын компаниуд ч мөн Өмнөд Солонгосын гарааны бизнесийн чадавхыг хүлээн зөвшөөрч, Google Кампус, Facebook-ийн дэмжлэгтэй Солонгосын Инновацын лаборатори зэрэг санаачилгын үйл ажиллагааг эхлүүлээд байна. Мөн олон улсын компаниуд гарааны бизнес эрхлэгчдэд хөрөнгө оруулалт хийхдээ тухай хуулийн этгээдийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ болон зах зээлийн үнэлгээг чухалчлан авч үздэг тул үнэлгээг холбогдох мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэхээр тусгасан.</p>
<p>9.1 .И.гадаад болон дотоодын зах зээлд нийлүүлэх мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ангилал, төрөл, зориулалт, зохиогчийн эрх болон бусад нэмэлт мэдээллийн хамт бүртгэх.</p>	
<p>10 дугаар зүйл.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл</p>	
<p>10.1.Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр төсөл санаачлах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой энэ хуульд зааснаас бусад харилцааг Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай хуульд заасны дагуу зохицуулна.</p>	<p>Монгол улсын Үндсэн хуульд “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж заасны дагуу уул уурхай, олборлох салбараас бусад салбарын хөгжилд анхаарч, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлого шаардлагатай байна. Үүний нэг арга зам нь Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл буюу мэдээллийн технологийн бизнес эрхлэлтийн хууль эрх зүйн орчныг бий болгох бөгөөд энэ нь шинэ мэдлэг, технологийг бий болгох, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд нэвтрүүлэн ашиглах замаар нийгмийн баялаг бүтээх үйл ажиллагааг үр ашигтай зохион байгуулах, зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдэж, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага болон хувийн хэвшлийн хоорондын хамтын ажиллагаа идэвхжин мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийг олноор бий болж шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэлийн хамтын ажиллагаа сайжирч, чадварлаг боловсон хүчнийг бүрдүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, Монгол Улсад ажлын байр шинээр бий болгох, судалгаа ба хөгжүүлэлт, инновацыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдэх юм.</p>
<p>10.2.Төрийн байгууллага нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлтэй холбоотой дараах зарим чиг үүргийг гэрээний үндсэн дээр хувийн өмчит хуулийн этгээдээр гүйцэтгүүлж, холбогдох зардлыг бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн санхүүжүүлж болно:</p> <p>10.2.1.төрийн үйлчилгээг хүн, хуулийн этгээдэд хүргэхэд ашиглах дэвшилтэт технологийг хөгжүүлэх, нэвтрүүлэх, түүний засвар, арчлалт, үйлчилгээ, аюулгүй байдлыг хангах;</p>	

	<p>Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, эдийн засгийн тулгуур, экспортын тэргүүлэх чиглэл хүртэл дэмжих нь Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалын “3.2 Эдийн засгийн аюулгүй байдал” болон “3.6.Мэдээллийн аюулгүй байдал” хэсгийн дараах зорилтуудыг хангах боломжийг бүрдүүлнэ.</p> <p>3.2.1.2.Хүн амын амьдралын үндсэн хэрэгцээ, эдийн засгийн бие даасан, хэвийн үйл ажиллагааг хангах, үндэсний орлогыг бүрдүүлэх, үндэсний аюулгүй байдлыг баталгаажуулахад стратегийн ач холбогдолтой эрдэс баялаг, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрчим хүч, зам, тээвэр, мэдээлэл, харилцаа холбоо, санхүүгийн салбарыг олон улс, Европын Холбооны стандартад нийцүүлэн хөгжүүлнэ. 3.2.1.5.Монгол орны цэвэр байгаль, оюуны нөөц, газар зүйн давуу талд түшиглэсэн, олон улсын түвшинд өрсөлдөх чадвартай, агаарын тээвэр, мэдээллийн технологи ашиглан экспортлох боломжтой өндөр өртөг бүхий бараа бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээг түлхүү дэмжин хөгжүүлнэ. 3.2.1.8.Өндөр технологийн хөгжлийг дэмжиж, нанотехнологи, биотехнологи, мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарт олон улсын тавцанд өрсөлдөх чадавхыг хөгжүүлнэ. 3.6.1.9.Өрсөлдөх чадвартай мэдээлэл, харилцаа холбооны систем, техник хэрэгсэл, программ хангамжийн үндэсний үйлдвэрлэл болон мэдээллийн аюулгүй байдлын шийдэл боловсруулах ажиллагааг дэмжин хөгжүүлж технологийн хараат байдлыг бууруулна.” гэжтус тус тусгажээ. Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын Хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно.” гэж заасан. Тус зорилгын хүрээнд 4.2 зорилтын 1-р үе шат буюу 2021-2030 онд онцлон хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгохоор 10 чиглэлийг “Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд” хэмээн тодорхойлсноос “5.МЭДЭЭЛЛИЙН технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт</p>
--	---

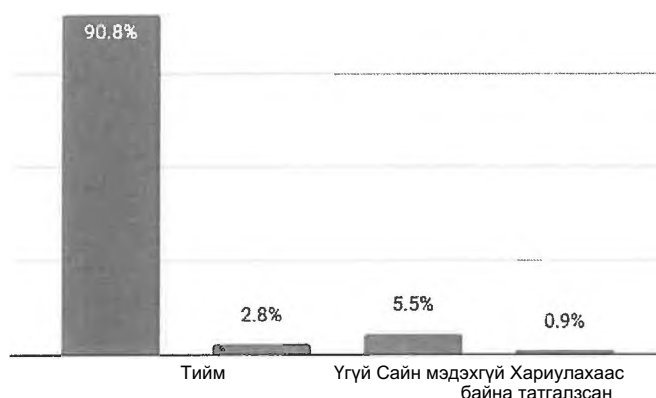
	<p>оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна." гэж тусгажээ. Мөн түүнчлэн эдгээр 10 чиглэлд заасан салбаруудыг 2021 оноос 2030 оны хооронд эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх үе гэж заасан. Харин 2.4-р зорилт нь "Олон улсад өрсөлдөх чадвар бүхий үндэсний шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тогтолцоог хөгжүүлнэ." гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 1 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хэрэгжүүлэх алхмуудад: "1.Мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилгоор судалгаа хөгжүүлэлт, инновацын санхүүжилтийн элэн эх үүсвэрт тогтолцоо бүхий төр-шинжлэх ухаан-үйлдвэрлэл, бизнесийн түншлэлийн таатай орчин бүрдсэн байна. 2. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацын тэргүүлэх чиглэлийг хөгжүүлэх дэд бүтцийг өргөжүүлж, мэдлэгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах тогтолцоотой болсон байна." тус тус хүрэх үр дүнг тодорхойлжээ. Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дугаар үе шат буюу 2031 оноос 2040 оны хооронд үндэсний шинжлэх ухаан, инновацыг дэлхийн зах зээлд гаргах тогтолцоог бүрдүүлэх үе бөгөөд "1 .Нано, био, мэдээллийн технологи, хиймэл оюун ухаан зэрэг шинжлэх ухаан, инновацын тэргүүлэх чиглэлд оруулах хөрөнгө, нөөц болон бусад дэмжлэгийг нэмэгдүүлж, ногоон, цахим эдийн засаг, оюуны үйлдвэрлэлийн бүс нутгийн жишигт хүргэнэ." гэсэн үр дүнг дэвшүүлжээ. Зорилт 2.6-д "Хөдөлмөрийн эдийн засгийн тэнцвэрийг хангаж, мэдлэгийн эдийн засгийг бүрдүүлж, иргэн бүрийг ажилтай, орлоготой болгоно.¹" гэж заасан байна. Тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн байх үр дүнд "2.Олон улсад оюуны бүтээл, мэдээллийн технологийн болон зөвлөх үйлчилгээг дэмжих зуучлагч компани, төвүүдийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ." гэж, Зорилт 7.5-д "Төр, иргэн, хувийн хэвшлийн мэдээллийн бүрэн бүтэн, нууцлагдсан, хүртээмжгүй байдлыг баталгаажуулж, өрсөлдөх чадварыг бий болгоно." гэж заасан бөгөөд тус зорилтыг хэрэгжүүлэх 2 дүгээр үе шат буюу 2021 оноос 2030 онд хүрсэн байх үр дүнд "1 .Мэдээллийн технологийн судалгаа шинжилгээг хөгжүүлэн, инновац нэвтрүүлж, аюулгүй бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл хөгжсөн байна."</p>
--	---

	гэж, 3 дугаар үе шат буюу 2041 оноос 2050 онд хүрэх үр дүнд “Цахим мэдээллийн болон мэдээллийн технологийн инновацыг хөгжүүлж, үндэсний чадавхыг нэмэгдүүлэх үе.” гэж тус тус заажээ
10.2.2.ЭНЭ хуулийн 8.1.5-д заасан бүх нийтийн цахим ур чадварын түвшинг үнэлэх, соён гэгээрүүлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулах;	Цахим хөгжлийн багц хууль батлагдаж, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл зэрэгт “Бүх нийтийн тоон бичиг үсгийн чадавхыг дээшлүүлэн, тоон хуваагдлыг бууруулж, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн ололт амжилтад тулгуурлан нийгэм эдийн засгийн бүх салбарт инновац хийх чадвартай бүтээлч иргэдтэй болох” талаар зохицуулалтууд тусаж, мэдээлэл харилцаа холбооны дэд бүтэц тоон технологид шилжиж, манай улсын нийт 330 сум шилэн кабелийн сүлжээгээр холбогдсон бөгөөд бүх сум суурин газарт интернэтийн үйлчилгээг хүргээд байна. Хэдий дээрх арга хэмжээг амжилттай хэрэгжүүлж байгаа ч Нийгмийн үзүүлэлтийн түүвэр судалгааны үр дүнд бүх нийтийн цахим ур чадварын үзүүлэлт эрэгтэйд 30%, эмэгтэйд 32%, дундаж үзүүлэлтээр 31% гэж тодорхойлогджээ. Харин Үндэсний Статистикийн хороо, Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газрын 2021 онд хамтран хэрэгжүүлсэн “Өрхийн болон хувь хүний мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн хэрэглээ” судалгаанд оролцогчдын сүүлийн 3 сард ашигласан мэдээллийн технологийн хэрэглээнд тулгуурлан үр дүнг гаргасан. Нийт судалгаанд оролцогчдын 43.8% нь мэдээллийн ур чадвартай, 38.8% нь харилцаа холбооны ур чадвартай, 27% нь асуудал шийдвэрлэх ур чадвартай, 9.8% нь программ хангамжийн ур чадвартай, 6.4% нь аюулгүй байдлын ур чадвартай гэж үнэлэгдсэн бөгөөд нэгдсэн дүнгээр 42%-тай байна. Иймд цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас бүх нийтийн мэдээллийн технологийн хэрэглээ, цахим ур чадварыг бодитойгоор үнэлж, олон нийтийн цахим ур чадварыг дээшлүүлэх, тоон хуваагдлыг

	бууруулахад чиглэсэн соён гэгээрүүлэх ажлыг холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулахаар тусгасан.
10.2.3.ЭНЭ хуулийн 8.1.6-д заасан мэдээллийн технологийн салбарын хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг тогтмол хийх.	Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа 2050” бодлогын баримт бичгийн “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” зорилтын хүрээнд 2021-2030 он хүртэл мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх талаар 2.1.28-д "Нийгэмд нэн чухал боловсрол, эрүүл мэнд, мэдээллийн технологийн болон эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлээр хүний нөөцийг бэлтгэж, төр, хувийн хэвшлийн дэмжлэг, хамтын ажиллагааны үр нөлөөтэй зохицуулалт бүрдүүлж, стратегийн ач холбогдол бүхий чиглэлээр гадаадад суралцагчдыг төрөөс дэмжинэ" гэж, 2.6.8-д "Хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлттэй, ирээдүйн хөпклийн чиг хандлагыг тодорхойлох мэргэжлийн чиглэлээр хүний нөөц бэлтгэх бодлого, “Хиймэл оюун ухаан ба ирээдүй” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ" гэж, 7.5.5-д "Цахим мэдээллийг ангилах, тодорхойлох, үнэлэх, төрийн мэдээлэл, харилцаа холбооны дэд бүтцийн эмзэг, сул байдлыг илрүүлэх, эрсдэлийн үнэлгээг тогтмол хийж байх талаар холбогдох хууль, дүрэм, журамд тусган онц чухал дэд бүтэц бүхий байгууллагуудад цахим халдлагатай тэмцэх баг бий болгож мэргэшсэн хүний нөөц бэлтгэж, хөгжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралтаар баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.3.12.7-д "Хиймэл оюун ухаан, их өгөгдөл, өгөгдлийн шинжлэх ухаан, мэдээллийн аюулгүй байдлын чиглэлээр хүний нөөц бэлтгэх ажилд дэмжлэг үзүүлэх" гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "мэдээллийн технологийн салбарын хүний нөөцийн хөгжил, тогтвортой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих асуудал" нь Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайдын эрхлэх асуудалд хамаарахаар заасан тул цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн

	<p>төрийн захиргааны төв байгууллага нь мэдээллийн технологийн боловсон хүчний нөөц, ажиллах хүчний зах зээлийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг жил бүр хийж, хүний нөөцийн дутагдлыг багасгахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх замаар мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжихээр тусгасан. Гадаад улс орны туршлагаас харахад Бүгд Найрамдах Турк Улс нь 2023 онд “Үндэсний технологи, хүчирхэг үйлдвэрлэл” гэсэн алсын хараатай стратегийн баримт бичгийг боловсруулсан ба тус баримт бичиг нь (i) Өндөр технологи ба инновац, (ii) Дижитал шилжилт ба аж үйлдвэрийн хөдөлгөөн, (iii) Бизнес эрхлэлт, (iv) Хүмүүн капитал, (v) Дэд бүтэц гэсэн хэсгээс бүрдэж, Турк улс даяар программ хангамж хөгжүүлэгчдийн тоог 140 мянгаас 500 мянгад хүргэх зорилт дэвшүүлж, хүний нөөцийн бодлогод анхаарч байна.</p>
<p align="center">ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ</p> <p align="center">МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ВИРТУАЛ БҮС</p> <p align="center">11 дүгээр зүйл. Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүс</p>	
<p>11.1. Монгол Улс нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүс (цаашид “виртуал бүс” гэх)-тэй байна.</p>	<p>Өнөөгийн эдийн засагт инновац болон мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл нь улс орны эдийн засгийн хөгжлийн тулгуур болж байна. Мэдээллийн технологийн хөгжил нь инновацыг идэвхжүүлж, тухайн салбарын үйлдвэрлэл, экспортыг дэмжиж, ажлын байр, эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэхэд ашиг тус, үр шимээ өгч дижитал эдийн засгийг бий болгон, энэ нь нийгмийн бүхий л салбарт нэвтэрч, бүтээмжийг нэмэгдүүлэн өргөн хүрээтэй өөрчлөлтүүдийг авчирч байна. Дотоодын 109 аж ахуйн нэгжээс авсан судалгаагаар хамрагдсан нийт компаниудын 90.8 хувь нь Монгол Улсад мэдээллийн технологийн гарааны бизнесийн эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулахыг дэмжсэн бол 2.5 хувь нь дэмжихгүй, 5.5 хувь нь сайн мэдэхгүй байна гэсэн хариултыг өгсөн байна.</p> <p align="right"><i>Г-зафик. Хуулийн төслийн санаачилгыг дэмжих байдал</i></p>

100.0%

Бусад орны туршлагаас харвал, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Мэдээлэл, харилцаа холбооны сайдын 2018 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн "Астана хаб" олон улсын технологийн паркийн үйл ажиллагааны дүрмийг батлах тухай 415 дугаар тушаалд заасны дагуу хэрэгжилтийг хангах асуудлыг тус улсын Мэдээлэл, харилцаа холбооны дэд сайдад үүрэг болгосон. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Үндсэн хуулийн Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвийн удирдлагын тухай "Төвийн менежерийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Ерөнхийлөгч томилж, чөлөөлнө." гэжзаасан. Түүнчлэн Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжооос дурдвал, Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д "Монгол Улсад чөлөөт бүс байгуулах, түүний байршил, чөлөөт бүсэд олгох газар нутгийн хэмжээ, хилийн цэсийг тогтоох, өөрчлөх, татан буулгах, үйл ажиллагааны чиглэл, төрлийг тогтоох асуудлыг Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал шийдвэрлэнэ." гэж, Нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1-д "Дагуул хотыг стратегийн ач холбогдол бүхий дараах нөхцөлийг харгалзан Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр Улсын Их Хурал байгуулна:" гэж, мөн хуулийн 38.1-д "Нийслэл хот нь эдийн засгийн тусгай бүс /цаашид "тусгай бүс" гэх/-тэй байж болно. Тусгай бүсийг дагуул хотод Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулна." гэж тус тус заасныг жишиг болгон Засгийн газраас мэдээллийн технологийн виртуал бүс байгуулах саналаа Улсын Их Хуралд мэдүүлж, шийдвэр гаргахаар тусгасан. Иймд ой олцоо төрлийн харилцаа зохицуулах аа бусад

	<p>хуульд хэрхэн тусгасан байдал болон бусад улс орны туршлагыг үндэслэн дээр дурдсан хууль тогтоомжид заасан чөлөөт бүс, дагуул хот, виртуал бүсэд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсийг байгуулж, Монгол Улсын Их Хурал уг виртуал бүсийн байршил, тоог тогтоох бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхээр тусгасан.</p>
<p>11.2.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, дэвшилтэт технологийг хөгжүүлэх, виртуал бүсийн үйл ажиллагаагудирдлага, зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл (цаашид “Зөвлөл” гэх) ажиллана.</p>	<p>Виртуал бүсийн үйл ажиллагааг удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөлийг ажиллуулах эрх зүйн үндэслэлийг тодорхойлохдоо олон улсын туршлагыг харгалзан үзэж, тэр дундаа Бүгд Найрамдах Казахстан улсын мэдээллийн технологийн салбарын хөгжлийг дэмжих чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг судалж, “Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын 2025 он хүртэлх хөгжлийн стратеги төлөвлөгөө”-ний хүрээнд шинэ эдийн засгийн тулгуур суурийг бий болгох, технологийн шинэчлэл, үйлдвэрлэлийг цахимжуулах тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж байгаа байдлыг хуулийн төслийн зохицуулалтад тусгахад чиглэсэн болно. Казахстан Улсын Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвийн менежментийн зөвлөлийн 2016 оны 5 дугаар сарын 26-ны өдрийн 20-27/1814 дугаартай шийдвэрээртус төвийн бүтцийг тодорхойлсон бөгөөд тус санхүүгийн төв нь менежментийн зөвлөлтэй байхаар заасан бөгөөд уг зөвлөл нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Ерөнхийлөгчөөр ахлуулсан байнгын ажиллагаатай хамтын удирдлагын байгууллага юм. Зөвлөл нь санхүүгийн төвийг хөгжүүлэх стратегийн чиглэлийг тодорхойлж, олон улсын санхүүгийн тэргүүлэх төв болгон байгуулах таатай нөхцлийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг. Тус зөвлөл нь олон улсын санхүүгийн төвийн актуудыг батлах, байгууллагуудын бүтэц, төв дэх хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн бүрэлдэхүүн, олон улсын арбитрын төвийг байгуулах үндэслэлийг тодорхойлох, үйл ажиллагааны жилийн тайланг батлах зэрэг чиг үүргийг гүйцэтгэдэг. Түүнчлэн Узбекистан Улсын Засгийн газар тунхаглал гаргах, стратеги боловсруулах, инновац, энтрепренёршипыг дэмжих чиглэлээр хууль тогтоомж гаргахаар идэвхтэй ажиллаж байгаа бөгөөд Инновацийн ач холбогдлыг онцолж, 2018 оныг Засгийн газраас “Идэвхтэй энтрепренёршип,</p>

	<p>инновацлаг санаа, технологийг дэмжих жил” болгон зарласан. Мөн онд 2019-2021 оны Инновацын хөгжлийн стратегийг баталсан юм. Стратегийн гол зорилго нь инновац, дэлхийн өрсөлдөх чадварыг тодорхойлоход гол хүчин зүйл болох хүмүүн капиталыг дэмжих, төр, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд чиглэгдсэн. Уг стратегийн үргэлжлэл болгон 2022 оны 7-р сард 2022-2026 оны Инновацын хөгжлийн стратегийг баталсан. Уг стратеги нь дараах үндсэн зургаан чиглэлээр дэмжлэг үзүүлэхийг эрмэлзэж байна. Үүнд, нэгдүгээрт, 1413 ажлын байр бий болгох 122 гарааны бизнесийн төсөлд 75 тэрбум сумын санхүүжилт олгоно. Хоёрдугаарт, гарааны бизнесийг технологийн парк, эдийн засгийн тусгай бүсэд байршуулахыг дэмжиж, хувийн хэвшлийнхнийг шинжлэх ухааны хөгжлийг дэмжих сонирхлыг нэмэгдүүлж, хамтран санхүүжүүлэхийг дэмжинэ. Гуравдугаарт, инновацын технологийн парк, технологи дамжуулах төв, инновацын кластер, венчур байгууллага, инновацын төв, инкубатор, хурдасгуур зэрэг шинэлэг дэд бүтцийн төслүүдийн сүлжээг хэрэгжүүлнэ. Дөрөвдүгээрт, хурдасгуур хөтөлбөр, ложистик, санхүүжилтийн үйлчилгээ, зах зээлд нэвтрүүлэх, технологи дамжуулах төвүүдийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэх зэрэг инновацыг дэмжихэд дэмжлэг үзүүлнэ. Тавдугаарт, гарааны бизнест зориулсан орчин үеийн санхүүжилтийн механизмыг (венчур капитал, олон нийтийн санхүүжилт гэх мэт) хөгжүүлэх, хялбаршуулсан санхүүжилтийн үйл ажиллагааг өрсөлдөөнт орчинд ("ирээдүйн эрдэмтэн", хакатон, технологийн марафон гэх мэт) өргөжүүлэхэд хүчин чармайлт гаргана. Зургаадугаарт, инновацлаг технологийн парк, эдийн засгийн чөлөөт бүсэд оршин суух зөвшөөрөл олгох журамтай хамт татвар, гаалийн хөнгөлөлт үзүүлнэ гэж тусгасан. Иймд зиртуал бүсийг бий болгохтой холбоотой харилцааг хуулийн төсөлд тусгаж, хамтын удирдлагын байгууллага үйл ажиллагаандаа сайн засаглалыг нэвтрүүлэх, үр дүн тооцогдохуйц, ил тод байх зарчмыг бүрдүүлэх зорилгоор виртуал бүс нь орон тооны бус зөвлөлтэй байхаар зохицуулсан.</p>
11.3.Зөвлөлийн дарга нь цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 19 дэх заалтад "...мэдээллийн технологийн бодлого, зохицуулалт,</p>

<p>Засгийн газрын гишүүн байна. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн нь эдийн засаг, санхүү, төсвийн болон мэдээллийн технологийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Шударга өрсөлдөөн, хэрэглэгчийн төлөө газар, мэргэжлийн холбоо, хувийн хэвшлийн байгууллагын төлөөллөөс бүрдэнэ.</p>	<p>цахим засаглал, салбарын хөгжлийг мэдээллийн технологиор дэмжих, мэдээллийн технологийн салбарын инновацыг хөгжүүлэх, мэдээллийн технологийн салбарын хүний нөөцийн хөгжил, тогтвортой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих асуудал" нь цахим хөгжил, харилцаа холбооны Засгийн газрын гишүүний эрхлэх асуудлын хүрээнд хамаарахаар заасан. Түүнчлэн Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Мэдээлэл, харилцаа холбооны сайдын 2018 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн "Астана хаб" олон улсын технологийн паркийн үйл ажиллагааны дүрмийг батлах тухай 415 дугаар тушаалд заасны дагуу хэрэгжилтийг хангах асуудлыг тус улсын Мэдээлэл, харилцаа холбооны дэд сайдад үүрэг болгосон зэргийг харгалзан Зөвлөлийн дарга нь цахим хөгжил, харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн байхаар тусгасан.</p> <p>Хуулийн төслийн 12, 13, 14 дүгээр зүйлд заасны дагуу виртуал бүсэд визийн, хуулийн этгээдийн бүртгэлийн, валют зохицуулалтын, хөдөлмөр эрхлэлтийн, татварын болон бусад дэглэм үйлчлэхээр заасан бөгөөд Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 8 дахь заалтад "...төсвийн орлого, зарлага, гааль, татвар, даатгалын бодлого, төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, зохицуулалт, санхүүжилтийн үйл ажиллагаа" нь Сангийн сайдын, мөн хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 7 дахь заалтад "...гадаад улс, олон улсын байгууллагатай улс төрийн талаарх хамтын ажиллагаа, гадаад эдийн засгийн харилцаа, хамтын ажиллагаа" нь Гадаад харилцааны сайдын, мөн хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 9 дэх заалтад "...знгийн зэргийн виз, Монгол Улсад орох, гарах, оршин суух гадаадын иргэний асуудал, иргэн, хуулийн этгээд, эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэл, оюуны өмч, патент, зохиогчийн эрхийн асуудал" нь Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын, мөн хуулийн 20 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн 17 дахь заалтад "...хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөрийн нөхцөл, ажиллагчдын цалин, амьдралын өртгийн талаарх асуудал, Монгол Улсад хөдөлмөр эрхэлж байгаа гадаадын иргэний асуудал" нь Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд тус тус хамаарахаар заасан тул Зөвлөлийн</p>
---	--

	бүрэлдэхүүнд эрхлэх асуудлын хүрээнээс хамааруулан холбогдох байгууллагын төлөөллийг оруулсан болно.
11.4.Зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байх бөгөөд Зөвлөлийн шийдвэр нь тогтоол, зөвлөмж, мэдэгдэл хэлбэртэй байна.	Хуулийн төсөлд виртуал бүс нь хамтын удирдлагын байгууллага болох орон тооны бус зөвлөлтэй байхаар тусгасан бөгөөд Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд сайн засаглалыг нэвтрүүлэх, үр дүнг тооцож, ил тод байх зарчмыг бүрдүүлэх үүднээс виртуал бүсийн үйл ажиллагааны стратеги төлөвлөгөө буюу хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, виртуал бүсийн ирээдүйн хөгжлийг тодорхойлсон хөтөлбөр, виртуал бүсийн үйл ажиллагаанд зарцуулах төсвийн төслийг хэлэлцэх, батлах, мөн виртуал бүсийн үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, цаашид анхаарах асуудлын талаар зөвлөмж гаргах, виртуал бүсийн дотоод үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх дүрэм, журмыг хэлэлцэж батлахаар, виртуал бүсийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг Зөвлөлийн хуралдаанаар шийдвэрлэхээр тусгасан. Зөвлөлийн шийдвэр нь тогтоол, зөвлөмж, мэдэгдэл хэлбэртэй байхаар зохицуулсан.
11.5.Зөвлөл нь дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:	
11.5.1 .мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, дэвшилтэт технологийг хөгжүүлэх стратеги төлөвлөгөө, төсвийн төслийг хэлэлцэн батлах;	Зөвлөлийн гүйцэтгэж байгаа чиг үүргийн талаар гадаад орны туршлагаас дурдвал, Казахстан Улсын Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвийн менежментийн зөвлөлийн 2016 оны 5 дугаар сарын 26-ны өдрийн 20-27/1814 дугаартай шийдвэрээр тус төвийн бүтэц, үйл ажиллагааг тодорхойлсон бөгөөд тус санхүүгийн төв нь менежментийн зөвлөлтэй байхаар заасан бөгөөд уг зөвлөл нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Ерөнхийлөгчөөр ахлуулсан байнгын ажиллагаатай хамтын удирдлагын байгууллага юм. Зөвлөл нь санхүүгийн төвийг хөгжүүлэх стратегийн чиглэлийг тодорхойлж, олон улсын санхүүгийн тэргүүлэх төв болгон байгуулах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг. Тус зөвлөл нь олон улсын санхүүгийн төвийн актуудыг батлах, байгууллагуудын бүтэц, төв дэх хэрэг хянан шийдвэрлэх шүүхийн бүрэлдэхүүн, олон улсын арбитрын төвийг байгуулах үндэслэлийг тодорхойлох, үйл ажиллагааны жилийн тайланг батлах зэрэг чиг үүргийг гүйцэтгэдэг.
11.5.2.виртуал бүсийн үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, зөвлөмж гаргах;	
11.5.3.Ажлын албаны үйл ажиллагаанд хяналт тавих, чиглэл өгөх.	
11 .б.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, Зөвлөлийн болон виртуал бүсийн ажиллах журмыг Засгийн газар тогтооно.	Хуулийн төслийн 11.3 дахь хэсэгт Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн нь эдийн засаг, санхүү, төсвийн болон мэдээллийн технологийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Шударга өрсөлдөөн,

<p>11.7.Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагаа олон нийтэд ил тод, нээлттэй байна.</p>	<p>хэрэглэгчийн төлөө газар, мэргэжлийн холбоо, хувийн хэвшлийн байгууллагын төлөөллөөс бүрдэхээр заасан. Мөн Засгийн газрын 2022 оны 9 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 350 дугаар тогтоолын хавсралтаар Засгийн газрын үндэсний хороо, комисс, үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг баталдаг жишгийг харгалзан Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газрын шийдвэрээр тогтоож, үйл ажиллагааг олон нийтэд ил тод, нээлттэй байхаар заасан.</p>
<p>12 дугаар зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээдийг виртуал бүсэд бүртгэх, бүртгэлээс хасах</p>	
<p>12.1.Ажлын алба нь мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгч хуулийн этгээд (цаашид “хуулийн этгээд” гэх)-ээс цахим хэлбэрээр ирүүлсэн хүсэлтийг хүлээн авч, ажлын 3 өдрийн дотор хянаж, дараах шаардлагыг хангасан тохиолдолд виртуал бүсэд Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 18.5.6-д заасан Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн системээр бүртгэж, хариу мэдэгдэнэ:</p>	<p>Гадаадын болон дотоодын хуулийн этгээд нь виртуал бүсэд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх хүсэлтийг Зөвлөлийн Ажлын албанд буюу хуулийн төслийн 9.1-д заасан мэдээллийн технологийн чиглэлээр мэдлэг шингэсэн өндөр технологи, экспортын чиг баримжаатай үндэсний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, гарааны компанийг төлөвшүүлэх, салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх байгууллага буюу Мэдээллийн технологийн үндэсний паркт ирүүлсний дагуу шаардлага хангасан хуулийн этгээдийг төрийн үйлчилгээний нэгдсэн системээр бүртгэж хариу мэдэгдэх зохицуулалтыг тусгасан.</p>
<p>12.1.1.хуулийн этгээдийн бүртгэлийн мэдээлэл;</p>	<p>Хуулийн этгээд нь виртуал бүсэд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэхдээ дэлгэрэнгүй танилцуулга буюу Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10.1-д заасан хуулийн этгээдийн нэр, регистрийн болон хувийн хэргийн дугаар, хуулийн этгээдийн төрөл, хэлбэр, үйл ажиллагааны чиглэл, хуулийн этгээдийн ерөнхий захиргаа оршин байгаа газрын албан ёсны хаяг, хэрэв байнгын ажиллагаатай ерөнхий захиргаа байхгүй бол тухайн хуулийн этгээдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн оршин байгаа газрын хаяг, хуулийн этгээдийг шинээр байгуулах, эсхүл өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай, үүсгэн байгуулагчийн талаарх мэдээлэл, үүсгэн байгуулах баримт бичиг, өөрчлөн байгуулах замаар шинээр байгуулагдах болон үйл ажиллагаа нь зогссон хуулийн этгээд тус бүрийн эрх залгамжлалын талаар, хуулийн этгээдийн</p>
<p>12.1.2.Монгол улсад бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн ажилтныг нийгмийн даатгалд хамруулсан эсэх тухай нийгмийн даатгалын байгууллагын тодорхойлолт;</p>	
<p>12.1.3.эхлэлтийн баланс, эсхүл өмнөх жилийн санхүүгийн тайлан.</p>	

	<p>мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийн тухай мэдээлэл, түүнийг бүртгэсэн он, сар, өдөр, компанийн хувьд үүсгэн байгуулах баримт бичигт заасан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх удирдлагын овог, эцэг/эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, иргэний үнэмлэхийн хуулбар, гадаадын иргэн бол паспортын хуулбар, хуулийн этгээд нь салбар, төлөөлөгчийн газартай бол түүний оршин байгаа газрын албан ёсны хаяг, эрх бүхий этгээдийн иргэний үнэмлэхийн хуулбар, хуулийн этгээдийн эрх барих этгээдийн гишүүдийг сонгосон, өөрчилсөн тухай үүсгэн байгуулагчийн шийдвэр, хурлын тэмдэглэл, хуулийн этгээдийн эцсийн өмчлөгч болон түүний хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл, бизнесийн үйл ажиллагааны зорилго, хэрэгжүүлэх нарийвчилсан төлөвлөгөөг ирүүлэхээр тусгасан.</p>
<p>12.2. Ажлын алба нь виртуал бүсэд бүртгүүлсэн хуулийн этгээдтэй цахим хэлбэрээр гэрээ байгуулна. Гэрээний загварыг Зөвлөл батална.</p>	<p>Мэдээллийн технологийн салбарын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд бусад улсын туршлагаас харвал тодорхой бүсийг сонгон авч, тус бүсэд онцгой дэглэм тогтоох замаар дэмжлэгийг хэрэгжүүлж, дотоодын зах зээл, чөлөөт өрсөлдөөнийг хамгаалж байна. Тодорхой бүс үүсгэх нь өндөр мэдлэг, ур чадвартай хүний нөөцийн төвлөрлийг бий болгож бизнес эрхлэгчид хамтрах, кластер болон хөгжихөд тустай. Гарааны бизнес буюу технологийн салбарын жижиг, дунд бизнесийг төрөөс дэмжих нь бизнес эрхлэхэд таатай орчныг бүрдүүлэхээс эхэлнэ. Өөрөөрхэлбэл компани байгуулах, компани өөрчлөх буюу хөрөнгө оруулагч нэмэх, хасах үйл ажиллагаа хялбар байхаас эхлээд холбогдох бүртгэл, зөвшөөрөл олгох, сунгах, өөрчлөх, цуцлах зэрэг төрөөс үзүүлэх үйлчилгээ хамгийн хялбар, шуурхай, хүнд сурталгүй, цахим хэлбэртэй байх шаардлагатай тул гэрээг цахимаар байгуулахаар, гэрээний загварыг Зөвлөл батлахаар зохицуулсан.</p>
<p>12.3. Виртуал бүсэд бүртгүүлсэн хуулийн этгээдийн нэр, эцсийн өмчлөгчийн мэдээллийг нээлттэй, ил тод байршуулна.</p>	<p>Виртуал бүсийн үйл ажиллагааг удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл ажиллахаар, Зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг Засгийн газар тогтоож, Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлж, өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий орон тооны Ажлын албатай байхаар тусгаж, уг ажлын албаны чиг үүргийг Төрийн хэмнэлтийн тухай хуульд төр, түүний бүх шатны байгууллага, нийтийн алба, тэдгээрийн үйл ажиллагаанд</p>

	санхүүгийн сахилга батыг мөрдүүлж, ил тод байдлыг хангах, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, үрэлгэн байдлыг хязгаарлах, хяналт тавихаар заасан.
12.4.Ажлын алба нь бүртгэлтэй хуулийн этгээдийг дараах үндэслэлээр бүртгэлээс хасна:	Хуулийн төслийн 12.1.1-д заасны дагуу хуулийн этгээд нь виртуал бүсэд мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэхдээ дэлгэрэнгүй танилцуулга буюу Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10.1-д заасан хуулийн этгээдийн нэр, регистрийн болон хувийн хэргийн дугаар, хуулийн этгээдийн төрөл, хэлбэр, үйл ажиллагааны чиглэл, хуулийн этгээдийн ерөнхий захиргаа оршин байгаа газрын албан ёсны хаяг, хэрэв байнгын ажиллагаатай ерөнхий захиргаа байхгүй бол тухайн хуулийн этгээдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн оршин байгаа газрын хаяг, хуулийн этгээдийг шинээр байгуулах, эсхүл өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай, үүсгэн байгуулагчийн талаарх мэдээлэл, үүсгэн байгуулах баримт бичиг, өөрчлөн байгуулах замаар шинээр байгуулагдах болон үйл ажиллагаа нь зогссон хуулийн этгээд тус бүрийн эрх залгамжлалын талаар, хуулийн этгээдийн мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийн тухай мэдээлэл, түүнийг бүртгэсэн он, сар, өдөр, компанийн хувьд үүсгэн байгуулах баримт бичигт заасан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх удирдлагын овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, иргэний үнэмлэхийн хуулбар, гадаадын иргэн бол паспортын хуулбар, хуулийн этгээд нь салбар, төлөөлөгчийн газартай бол түүний оршин байгаа газрын албан ёсны хаяг, эрх бүхий этгээдийн иргэний үнэмлэхийн хуулбар, хуулийн этгээдийн эрх барих этгээдийн гишүүдийг сонгосон, өөрчилсөн тухай үүсгэн байгуулагчийн шийдвэр, хурлын тэмдэглэл, хуулийн этгээдийн эцсийн өмчлөгч болон түүний хувьцаа, хувь оролцоо, саналын эрхийн талаарх мэдээлэл, бизнесийн үйл ажиллагааны зорилго, хэрэгжүүлэх нарийвчилсан төлөвлөгөөг ирүүлэхээр тусгасан. Мөн Ажлын алба нь виртуал бүсийн үйл ажиллагаатай холбоотой гэрээ, хэлцэл байгуулахаар заасны дагуу бүртгүүлсэн хуулийн этгээдтэй мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх этгээдтэй гэрээ байгуулж, мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг эрхлэх талаар тусгана. Иймд бүртгэлтэй хуулийн этгээд нь гэрээ, хуулийн
12.4.1.виртуал бүсэд бүртгүүлсэн өдрөөс хойш нэг жилийн хугацаанд гэрээ, дүрэмд заасан мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлээгүй;	
12.4.2.мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлээс бусад төрлийн үйл ажиллагааг виртуал бүсээр дамжуулан эрхэлсэн;	
12.4.3.гэрээ, дүрэмд заасан мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлсэн боловч дараалсан 12 сараас дээш хугацаанд үйл ажиллагаа нь өөрөөс хамаарах шалтгаанаар тасалдсан, зогссон;	
12.4.4.Иргэний хуулийн 32.1-д заасны дагуу татан буулгасан.	

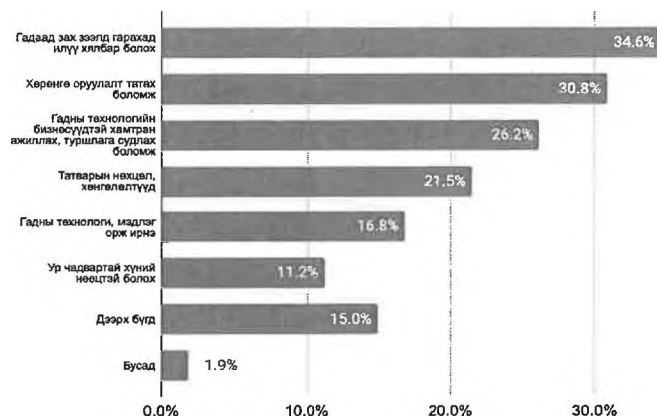
	<p>этгээдийн үйл ажиллагааны чиглэлийг тодорхойлсон баримт бичигт дурдсан мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг эрхлээгүй, эсхүл бүртгүүлснээс хойш тодорхой хугацааны туршид мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг эрхэлсэн боловч дараалсан 12 сараас дээш хугацаанд үйл ажиллагаа нь өөрөөс хамаарах шалтгаанаар тасалдсан, зогссон, мөн татан буулгах тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон тохиолдолд бүртгэлээс хасахаар тусгасан.</p>
<p align="center">ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ВИРТУАЛ БҮСЭД БҮРТГҮҮЛСЭН ХУУЛИЙН этгээдэд ҮЗҮҮЛЭХ дэмжлэг</p>	
<p>13 дугаар зүйл.Татварын болон татварын бус дэмжлэг</p>	
<p>13.1.Виртуал бүсэд бүртгүүлсэн хуулийн этгээд нь санхүүгийн болон татварын тайланг холбогдох журмын дагуу гаргаж, Ажлын албанд жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан хүргүүлнэ.</p>	<p>Хуулийн төсөлд виртуал бүс нь хамтын удирдлагын байгууллага болох орон тооны бус зөвлөлтэй байхаар тусгасан бөгөөд Зөвлөлийн үйл ажиллагаанд сайн засаглалыг нэвтрүүлэх, үр дүнг тооцож, ил тод байх зарчмыг бүрдүүлэх үүднээс виртуал бүсийн үйл ажиллагааны стратеги төлөвлөгөө буюу хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, виртуал бүсийн ирээдүйн хөгжлийг тодорхойлсон хөтөлбөр, виртуал бүсийн үйл ажиллагаанд зарцуулах төсвийн төслийг хэлэлцэх, батлах, мөн виртуал бүсийн үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, цаашид анхаарах асуудлын талаар зөвлөмж гаргах, виртуал бүсийн дотоод үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх дүрэм, журмыг хэлэлцэж батлахаар, виртуал бүсийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг Зөвлөлийн хуралдаанаар шийдвэрлэхээр <u>тусгасан.</u></p>
<p>13.2.Виртуал бүсэд бүртгэлтэй хуулийн этгээдэд үзүүлэх татварын дэмжлэгийг холбогдох хуульд заасны дагуу үзүүлнэ.</p>	<p>Гадаад улс орнуудын чөлөөт бүсийн зохицуулалтын туршлагаас харахад Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хувьд Мэдээлэл, харилцаа холбооны сайдын 2018 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн 415 дугаар тушаалаар "Астана хаб" олон улсын технологийн паркийн үйл ажиллагааны дүрмийг баталж, тус улсын Үндсэн хуулийн хуулийн 9, 10 дугаар зүйлийг үндэслэн 2015 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр "Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвийн тухай" (АОУСТ) хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн ба үйл ажиллагаатай холбоотой нарийвчилсан харилцааг өөрийн дүрмээрээ зохицуулдаг. Уг Технопаркийн оролцогчоор бүртгүүлсэн өргөдөл гаргагч нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуулийн Татвар ба төсөвт төлөх бусад төлбөрийн тухай хуулийн 461</p>

	<p>дүгээр зүйлд заасны дагуу онцгой албан татвар төлөгч болохгүй байхаар тогтоосон. Мөн Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвд санхүүгийн болон бусад мэргэшлийн үйл ажиллагаа явуулснаас олсон аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварыг 50 жилийн хугацаанд чөлөөлөхөөр, мөн уг төвд арилжаалагдсан үнэт цаасны борлуулалтын хөрөнгийг 50 жилийн хугацаанд ашгийн татвараас чөлөөлөхөөр, түүнчлэн тус төвд арилжаалагдсан үнэт цаасны борлуулалтын ногдол ашгийн орлогоос хувь хүний орлогын албан татварыг 50 жилийн хугацаанд чөлөөлөх татварын хөнгөлөлтийг олгохоор тусгасан. Уг төвд татварын дэмжлэгээс гадна татварын бус бусад дэмжлэгийг санал болгодог бөгөөд зарим улс орноос тухайлбал, АНУ, Их Британи, Канад, Герман, Швейцарь, Нидерланд, Сингапур, Малайз зэрэг богино хугацаанд ирж байгаа иргэнийг 30 хоногийн хугацаанд визээс чөлөөлөх, Санхүүгийн төвд ажиллах гадаадын ажиллах хүчийг ажиллах хүчний төлбөрөөс чөлөөлөх, мөн 5 жилийн оршин суух визээс чөлөөлөхөөр тус тус зохицуулжээ. Бүгд Найрамдах Турк Улс нь “Технологийг хөгжүүлэх бүсийн тухай хууль”-ийг 2016-нд батлагдаж, 2022 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан бөгөөд нарийвчилсан харилцааг “Технологийг хөгжүүлэх бүсийг хэрэгжүүлэх журам”-аар зохицуулж байна. Тус журмын зорилго нь Технологийн хөгжлийн бүс байгуулах, ажиллуулах, удирдах, хяналт тавих, тэдгээртэй холбоотой оролцогч тал, байгууллагын үүрэг, эрх, үүрэг болон Технологийг хөгжүүлэх бүсийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон бусад журам, зарчмыг зохицуулж байна. Технологи хөгжүүлэлтийн бүсэд үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийг програм хангамжийн хөгжүүлэлт, судалгаа хөгжүүлэлт, дизайны үйл ажиллагаанаас олсон ашгийг 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөхөөр, чөлөөт бүсэд үйлдвэрлэсэн хэрэглээний программ хангамж (тодорхой судалгаа, хөгжлийн үйл ажиллагаанд зориулан)-ийг нийлүүлсэн тохиолдолд 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл НӨАТ-аас чөлөөлөхөөр, чөлөөт бүсэд ажиллаж буй судлаач, программ хангамж, судалгаа, хөгжүүлэлт, дизайны ажилтнуудын цалинг 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл</p>
--	---

	<p>хугацаанд хувь хүний орлогын албан татвараас чөлөөлөхөөр, ажил олгогч төрөөс нөхөн олговор авах боломжтой байхаар заасан. Бүгд Найрамдах Узбекистан Улсын Сайд нарын танхимын 2019 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар “Программ хангамжийн бүтээгдэхүүн, мэдээллийн технологийн технологийн парк байгуулах арга хэмжээний тухай” 17 дугаар тогтоолд заасны дагуу технопаркийн оршин суугч нь Татварын хуулийн 297 дугаар зүйлийн гурав дахь хэсэгт заасан үйл ажиллагаанаас нийтээр тогтоосон татварыг төлж, хуулийн 1, 9, 16, 18 дугаар зүйлд заасны дагуу орлогын хувийг буцаан авах эрхтэй байхаар зохицуулсан. Мөн тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулсан тохиолдолд бүх татвараас чөлөөлөгдөхөөр заасан. Ийнхүү мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийн виртуал бүсэд бүртгүүлсэн гадаадын болон дотоодын хуулийн этгээдэд татварын болон татварын бус дэмжлэг үзүүлж байгаа олон улсын туршлагыг жишгийн дагуу энэ талаарх зохицуулалтыг тусгалаа.</p>
<p>13.3.Виртуал бүсэд бүртгэлтэй хуулийн этгээдэд улсын төсвөөс санхүүжүүлэх дараах татварын бус дэмжлэг үзүүлнэ:</p> <p>13.3.1 .мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүнийг дотоодын болон гадаадын холбогдох байгууллагуудад патентжуулах зардлыг санхүүжүүлэхэд грант олгох;</p> <p>13.3.2.экспортод чиглэсэн мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний олон улсын чанар стандартын баталгаажуулалтын зардлыг санхүүжүүлэхэд бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн грант олгох;</p>	<p>Гарааны бизнест зээл бус харин тэвчээртэй хөрөнгө оруулагчид чухал үүрэгтэй байдаг бөгөөд гарааны бизнесүүд эхний шатандаа бага эсвэл огт орлогогүй байдгаас олон жилийн турш алдагдалтай ажилладаг. Жишээ нь, Твиттер 2006 онд байгуулагдсан цагаасаа эхлээд 2017 оныг хүртэл алдагдалтай ажиллаж байсан. Тиймээс гарааны бизнесүүдэд зээл олгохоос илүүтэй өөрийн хөрөнгө, буцалтгүй тусламжийн санхүүжилт илүү тохиромжтой гэж улс орнууд үзэж байна. Өөрөөр хэлбэл, ирээдүйтэй санаануудыг эхний шатанд буцалтгүй тусламжаар дэмжих нь үр дүнтэй. Олон засгийн газрууд буцалтгүй тусламж хэлбэрээр гарааны бизнесийн үйл ажиллагааг дэмжиж байна. Монгол Улсын хувьд Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-д эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгох зорилтыг хэрэгжүүлэх 1 дүгээр үе шат буюу 2021-2030 онуудад эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх 10 үр дүнг</p>

жагсаасны 5-д “мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна” гэж, Монгол Улсын Их Хурал 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан "Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-т зургаан багц асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлэх зорилго, зорилт дэвшүүлсний “Цахим Монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээ засаглалын бодлогын хүрээнд мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилт тодорхойлсон. Гарааны бизнес буюу технологийн салбарын жижиг, дунд бизнесийг төрөөс дэмжих нь бизнес эрхлэхэд таатай орчныг бүрдүүлэхээс эхлэнэ. Өөрөөр хэлбэл компани байгуулах, компани өөрчлөх буюу хөрөнгө оруулагч нэмэх, хасах үйл ажиллагаа хялбар байхаас эхлээд холбогдох бүртгэл, зөвшөөрөл олгох, сунгах, өөрчлөх, цуцлах зэрэг төрөөс үзүүлэх үйлчилгээ хамгийн хялбар, шуурхай, хүнд сурталгүй, цахим хэлбэртэй байх шаардлагатайг онцолсон. Технологийн салбарыг дэмжсэн таатай орчныг бүрдүүлснээр гарах үр дүн, хүлээлтийг тодорхойлохдоо,

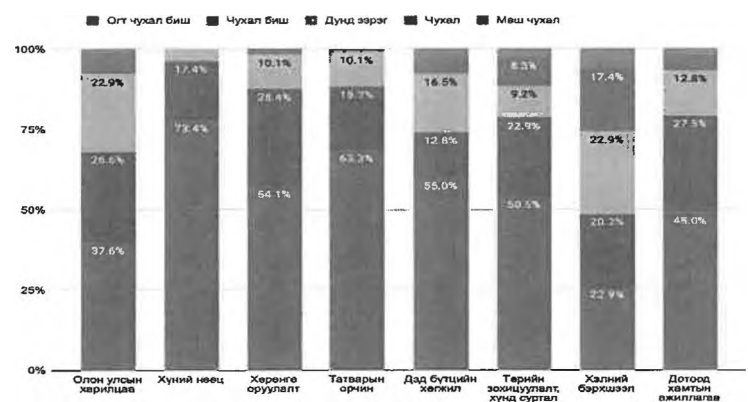
График. Мэдээллийн технологийн салбарын бизнес эрхлэгчдийн хүлээлт

Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар Монгол Улс нь гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрх зүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй, инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй гэж

дурдсан байна. Түүнчлэн мэдээллийн технологийн үйл ажиллагаа идэвхитэй явуулж байгаа аж ахуй нэгжийн нэгдсэн тоон мэдээлэл, тэдгээрийн үйл ажиллагааны чиглэлийн ангилал тодорхойгүй байгаатай холбогдуулан Стартап маркетинг спэйс төв, гарааны бизнес эрхлэгчдийн Дриймерс нэгдлийн мэдээллийн санд үндэслэн мэдээллийн технологийн салбарт үйл ажиллагаа идэвхитэй явуулдаг 304 бизнес эрхлэгчдийн мэдээлэлд үндэслэн судалгаа хийсэн. Тодруулбал, тус салбарыг төлөөлөх 109 бизнес эрхлэгчийг түүврийн аргаар сонгож 2021 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн хооронд Түүгл форм” веб платформыг ашиглан цахимаар судалгаа авсан ба үр дүнг нэгтгэх замаар мэдээллийн технологийн салбарын тулгамдсан асуудлыг тодорхойлсон. Судалгаанд хамрагдсан нийт 109 компанийн 65.1 хувь нь технологи хөгжүүлэлтийн компани бөгөөд эдгээр технологи хөгжүүлэлтийн компанийн 33 хувь нь финтек буюу санхүүгийн, 30.3 хувь нь эдтек буюу боловсролын, 14.7 хувь нь бүх зүйлсийн интернэт, 11.4 хувь нь блокчэйн технологи хөгжүүлэгч байсан. Судалгаанд хамрагдсан нийт компаниуд мэдээллийн технологийн салбарын тулгамдсан асуудлыг 73.2 хувь нь хүний нөөцийг чадавхижуулах, 63.3 хувь нь татварын орчин сайжруулах, 55 хувь нь дэд бүтцийг хөгжүүлэх, 54.1 хувь нь хөрөнгө оруулалт гэж ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн байна.

Гзафик. Судалгаанд хамрагдсан компаниудын тодорхойлсон тулгамдсан асуудал

	Иймд мэдээллийн технологийн салбарын гарааны бизнесийг дэмжиж мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүнийг дотоодын болон гадаадын холбогдох байгууллагуудад патентжуулах зардал болон олон улсын чанар стандартын баталгаажуулалтын зардлыг санхүүжүүлэхэд грант олгохоор тусгасан.
13.3.3.виртуал бүсэд бүртгэгдсэн мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгчийн төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтөд нөхөн олговор олгох;	Оросын Холбооны Улс нь Энэтхэг болон Ирланд улсын нэгэн адил мэдээллийн технологийн салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж буй компаниудыг дэмжих зорилгоор 2020 оны 07 дугаар сарын 31-ний өдөр 265 дугаартай “Оросын Холбооны Улсын Татварын хуулийн II хэсэгт өөрчлөлт оруулахтай хууль”-ийг баталж, 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдсөн. Тус хуулиар 1) Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар; 2) Хувь хүний орлогын албан татвар - Татварын төлөгчийн бүртгэл; 3) Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар - Элэгдэл, хорогдол тооцох арга, журмын холбогдох хэсгийг хүчингүй болгосон; Татварын хувь хэмжээг бууруулсан; 4) Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг зохицуулсан тул мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжих хуулийн хэрэгцээ шаардлагын тандан судалгааны дэмжлэгийг оновчтой тодорхойлох энэ хэсэгт жишээлж дурдсан болно. Дээрх хуулийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамрагдах мэдээллийн технологийн компаниудад тавигдах 1) Мэдээллийн технологийн компани нь улсын магадлан итгэмжлэлд хамрагдсан байх; 2) Нийт орлогын 90 хувиас доошгүй хувийг программ хөгжүүлэлтийн үйл ажиллагаанаас олсон байх; 3) Тус хуулиар тогтоосон нийт ажилчдын тоог хангасан байх үндсэн шаардлагыг тодорхойлсон. Сингапурт гарааны компаниуд эхний 3 жилд олсон 200,000 ам.доллар хүртэлх орлогод 125,000 доллар хүртэлх хөнгөлөлт үзүүлдэг. Энэхүү татварын хөнгөлөлтийг авахын тулд Сингапурт үүсгэн байгуулагдсан байх, 20 хүртэлх хувьцаа эзэмшигчтэй байх гэсэн шаардлагыг тавьдаг.
13.3.4.ХИЙМЭЛ оюун ухаанд суурилсан төсөл, арга хэмжээний нийт өртгийн 60 болон түүнээс дээш хувийг өөрийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн тохиолдолд үлдэх хэсэгт грант олгох;	Монгол Улс нь шинжлэх ухаан, инновацын хөгжилд 2022 онд 37.7 тэрбум төгрөг зарцуулж, энэ нь дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 0.24 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд шинжлэх ухаан, инновацын хөгжилд зарцуулж буй дэлхийн дундаж үзүүлэлтээс даруй 7 дахин бага буюу дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 1.7 хувийг эзэлж байна. Улс орнууд хиймэл оюун

	<p>ухаанд суурилсан технологийг ашиглаж эхэлснээр дэлхийн эдийн засагт томоохон өөрчлөлтүүдийг авчирч байгаагаас дурдвал хиймэл оюун ухааны тусламжгайгаар дэлхийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 7 орчим их наяд ам.доллараар өсгөж, зардлыг хэмнэж, үйл ажиллагааны үр ашгийг нэмэгдүүлж байгаа тоон мэдээллүүд байгаа бөгөөд 2022 оны байдлаар дэлхийн эдийн засгийн 7 хувийг эзэлж байна. Дэлхийн томоохон судалгааны Голдман Сакс, Маккензи зэрэг компаниудын хийсэн судалгаагаар хиймэл оюун ухаан 2030 он гэхэд дэлхийн эдийн засагт 13 их наяд ам.долларын хувь нэмэр оруулж, бизнес эрхлэгчдийн 70-аас доошгүй хувь нь ядаж нэг төрлийн хиймэл оюун ухааны технологийг нэвтрүүлэн, ажлын бүтээмжийг 1.5 хувиар нэмэгдүүлэх боломжтой гэж тодорхойлсон. Мөн хиймэл оюун ухаан нь банк санхүү, бизнесийн үйл ажиллагаа, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийг нэмэгдүүлэх, бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулах, ногоон эдийн засгийн хөгжүүлэх, хөдөлмөрийн зах зээлд ихээхэн нөлөө үзүүлж байна. Тухайлбал, АНУ нь банкны зээлээс үүдэлтэй алдагдлыг 23 хувиар бууруулж, зарим салбарын хөдөлмөрийн бүтээмжийг 40 хүртэл хувь нэмэгдүүлж, цаашид 2030 он гэхэд дэлхийн хүлэмжийн хийн ялгаралтыг 4 хүртэл хувиар бууруулах боломжтой гэсэн тооцоолол гарчээ. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс 2022 оны 6-р сард “Дижитал инновац ба тархалтын стратеги”-ийг зарлаж, Солонгосын засгийн газар дотоодын технологийг судлах, өргөжүүлэхийн тулд зургаан томоохон инновацийн технологийн салбарт (жишээлбэл, хиймэл оюун ухаан, хиймэл оюун ухаан, 5G-6G, квант, мета ертөнц, кибер аюулгүй байдал) ихээхэн хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөсөн. Зах зээлийг эхний шатанд бий болгож, маш сайн үр дүнд хүрэхийн тулд гарааны бизнес, технологи дамжуулалт, өсөлт, гадаадад тэлэх үйл ажиллагааг төрөөс дэмжиж байна. Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар Монгол Улс нь гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрх зүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй гэж дурдсан. Мөн хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжийн хүрээнд “мэдээллийн технологийн компаниуд”,</p>
--	--

	<p>“мэдээллийн технологийн энтрепренер”, “хиймэл оюун ухаан хөгжүүлэлтийн үндэсний компани” гэдгийг хэрхэн ойлгох, хэрэглэх хүрээ тодорхойгүй, хиймэл оюун ухаан хөгжүүлэлтийн үндэсний компанид олгох урамшууллын зохицуулалт тодорхойгүй байгаагаас Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газраас баталсан дунд болон урт хугацааны бодлогын бичигт дурдсан зорилтуудыг хангахад хүндрэлтэй байна. Иймд Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан "Алсын хараа 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 7.3.17-д "Инновацад суурилсан техник, технологийн шинэчлэлийг сайжруулж, хиймэл оюун ухааныг ашиглах чадамжийг хөгжүүлж, энэ чиглэлээр олон улсын хамтын ажиллагаагөргөжүүлнэ." гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 95 дугаар тогтоолоор баталсан “Инновацийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл 2020-2025”-д "Мэдээллийн технологи"-ийг хиймэл оюун хөгжүүлэх, хиймэл оюунд суурилсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх технологиор 1 дүгээрт эрэмбэлсэн бөгөөд төрөөс ложистик, тээвэр холбоо, хууль зүйн тусламж, үйлчилгээ, санхүүгийн ухаалаг үйлчилгээний чиглэлээр ажиллах хиймэл оюун ухааны хөгжүүлэлтийн үндэсний компаниудыг бий болгох, тэдэнд татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх, гадаадад ажиллаж байгаа өндөр ур чадвартай ажиллах хүчнийг тусгайлсан бодлогоор дэмжих замаар хиймэл оюуныг хөгжүүлэх, тэдгээрт суурилсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлэх, төрөөс ложистик, тээвэр холбоо, хууль зүйн тусламж, үйлчилгээ, санхүүгийн ухаалаг үйлчилгээний чиглэлээр ажиллах хиймэл оюун ухааны хөгжүүлэлтийн үндэсний компаниудыг бий болгох, хиймэл оюун ухааны хөгжүүлэлтийн үндэсний компаниудад захиалга өгөх, бүтээгдэхүүнийг худалдан авах дэмжлэгийг Засгийн газраас үзүүлэх зорилтыг дэвшүүлсний хүрээнд хиймэл оюун ухаанд суурилсан төсөл, арга хэмжээний нийт өртгийн 60 болон түүнээс дээш хувийг өөрийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн тохиолдолд үлдэх хэсэгт грант, буцалтгүй тусламж олгохоор тусгасан.</p>
--	---

<p>13.3.5.дэвшилтэт технологид суурилсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгосон патент эзэмшигчид шагнал, урамшуулал олгох;</p>	<p>Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-д эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгох зорилтыг хэрэгжүүлэх 1 дүгээр үе шат буюу 2021-2030 онуудад эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэлтийг эхлүүлж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн, импортыг орлох болон экспортод чиглэсэн хүнд, хөнгөн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх 10 үр дүнг жагсаасны 5-д “мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна” гэж, Монгол Улсын Их Хурал 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан "Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-г зургаан багц асуудлын хүрээнд хэрэгжүүлэх зорилго, зорилт дэвшүүлсний “Цахим Монгол” төрийн шуурхай үйлчилгээ засаглалын бодлогын хүрээнд мэдээллийн технологийн энтрепренёр, гарааны бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, үндэсний тоон контентыг хөгжүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилт тодорхойлсон. Гарааны бизнес буюу технологийн салбарын жижиг, дунд бизнесийг төрөөс дэмжих нь бизнес эрхлэхэд таатай орчныг үрдүүлэхээс эхлэнэ. Өөрөөр хэлбэл компани байгуулах, компани өөрчлөх буюу хөрөнгө оруулагч нэмэх, хасах үйл ажиллагаа хялбар байхаас эхлээд холбогдох бүртгэл, зөвшөөрөл олгох, сунгах, өөрчлөх, цуцлах зэрэг төрөөс үзүүлэх үйлчилгээ хамгийн хялбар, шуурхай, хүнд сурталгүй, цахим хэлбэртэй байх шаардлагатайг онцолсон. Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар Монгол Улс нь гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрх зүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй, инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй гэж дурдсан. Шинэ санаа, санаачилгууд нь зөвхөн технологийн өөрчлөлтийг бий болгох төдийгүй дэлхийн аж үйлдвэр, эдийн засгийн бүтэц, хүн төрөлхтний нийгмийн орчинд асар их өөрчлөлтийг бий болгосон. 18-р зууны үеэс аж үйлдвэрийн хэд хэдэн хувьсгалаар дамжуулан түлшинд суурилсан өсөлтийн механизм нь хүн төрөлхтний материаллаг элбэг дэлбэг байдлыг</p>
--	--

	<p>нэмэгдүүлэх, уур амьсгалын өөрчлөлт, байгаль орчны бохирдлоос болж хүн төрөлхтний оршин тогтноход саад учруулж байна. Энэ нөхцөлд, аж үйлдвэрийн 4 дүгээр хувьслын технологийн нэгдэл нь хиймэл оюун ухаан, зүйлсийн интернэт, том өгөгдөл, гар утасны сүлжээгээр танилцуулагдсан шинжлэх ухаан технологийн хурдтай хөгжилд суурилан аж үйлдвэрийн 4 дүгээр хувьслын технологийн нэгдлийн эрин үе эхэлж байна.БНСУ нь 2022 оны 6-р сард зарласан “Дижитал инновац ба тархалтын стратеги”-ийг баталж, дотоодын технологийг судлах, өргөжүүлэхийн тулд зургаан томоохон инновацын технологийн салбарт (жишээлбэл, хиймэл оюун ухаан, хиймэл оюун ухаан, 5G-6G, квант, мета ертөнц, кибер аюулгүй байдал) ихээхэн хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөсөн байна. Зах зээлийг эхний шатанд бий болгож, маш сайн үр дүнд хүрэхийн тулд гарааны бизнес, технологи дамжуулалт, өсөлт, гадаадад тэлэх үйл ажиллагааг төрөөс дэмжиж байна. Иймд Монгол Улс нь бусад улс орнуудын баримталж байгаа жишгүүдийн нэгэн адил өндөр технологид суурилсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгосон патент эзэмшигчид шагнал, урамшуулал олгохоор тусгасан.</p>
<p>13.3.6.Батлан даалтын сангийн тухай хуульд заасан нөхцөл журмын дагуу зээлийн батлан даалт гаргах;</p>	<p>Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд Монгол Улсад хөрөнгө оруулалт хийсэн гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчийн хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг нь татварын болон татварын бус дэмжлэгээс бүрдэхээр заасан бөгөөд татварын бус хөрөнгө оруулалтын дэмжлэгт газрыг 60 хүртэл жилээр гэрээний үндсэн дээр эзэмшүүлэх, ашиглуулах, уг хугацааг гэрээний анхны нөхцөлөөр нэг удаа 40 хүртэл жилээр сунгах; чөлөөт бүс, үйлдвэрлэл, технологийн паркт үйл ажиллагаа явуулах хөрөнгө оруулагчид дэмжлэг үзүүлэх, бүртгэлийн болон шалган нэвтрүүлэх хөнгөвчилсөн горимоор үйлчлэх, дэд бүтэц, үйлдвэрлэл, шинжлэх ухаан, боловсролын салбарын бүтээн байгуулалтын төслийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, гадаадаас авах ажиллах хүч, мэргэжилтний тоо, хэмжээг нэмэгдүүлэх, ажлын байрны төлбөрөөс чөлөөлөх, холбогдох зөвшөөрлийг хөнгөвчилсөн горимоор олгох, инновацийн төслийг санхүүжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, экспортод чиглэсэн инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн санхүүжилтэд батлан</p>

13.3.7.экспортонд гаргасан болон оюуны өмчид бүртгүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бүрт судалгаа, хөгжүүлэлтийн зардлын 70 хүртэлх хувьтай тэнцэх 1 удаагийн дэмжлэгийг дотоодын мэдээлэл технологийн гарааны бизнест олгох;

13.3.8. мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний төсөл хэрэгжүүлэхээр авсан зээлийн хүүний тодорхой хувийг анхүүжүүлэх;

13.3.9. мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхэлж гарааны компанид эд хөрөнгийн түргэвчилсэн элэгдэл хорогдол тооцох; _

13.3.11 .мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих виртуал бүсэд бүртгэгдсэн мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл эрхлэгчийн үйл ажиллагаа явуулах байрны түрээсийн зардлын 50 хүртэлх хувийг

13.4.Энэ хуулийн 13.3-т заасан улсын төсвөөс санхүүжүүлэх татварын бус дэмжлэгийн хувь, хэмжээг цахим хөгжил, харилцаа холбооны болон санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв

даалт гаргах, Монгол Улсад хөрөнгө оруулалт хийсэн гадаадын хөрөнгө оруулагч, түүний гэр бүлд Монгол Улсад зорчих олон удаагийн орж гарах виз болон байнга оршин суух зөвшөөрлийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олгох болон хуульд заасан бусад дэмжлэгийг үзүүлэхээр заасны дагуу хуулийн төслийн зохицуулалтыг Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд нийцүүлэн тусгасан.

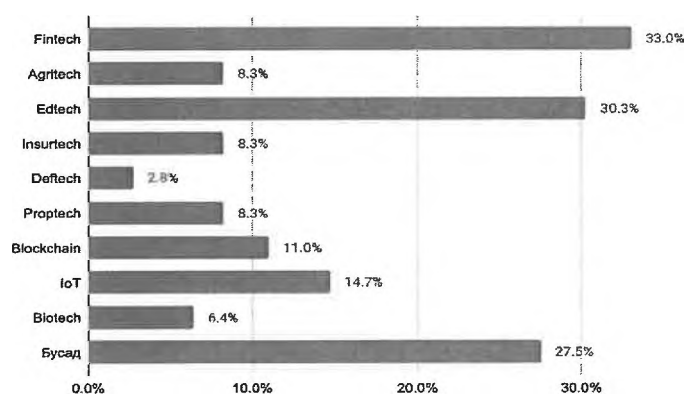
Гадаад улс орнуудын чөлөөт бүсийн зохицуулалтын туршлагаас харахад Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хувьд Мэдээлэл, харилцаа холбооны сайдын 2018 оны 9 дүгээр сарын 26-ны өдрийн 415 дугаар тушаалаар "Астана хаб" олон улсын технологийн паркийн үйл ажиллагааны дүрмийг баталж, тус улсын Үндсэн хуулийн хуулийн 9, 10 дугаар зүйлийг үндэслэн 2015 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр "Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвийн тухай" (АОУСТ) хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн ба үйл ажиллагаатай холбоотой нарийвчилсан харилцааг өөрийн дүрмээрээ зохицуулдаг. Уг Технопаркийн оролцогчоор бүртгүүлсэн өргөдөл гаргагч нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуулийн Татвар ба төсөвт төлөх бусад төлбөрийн тухай хуулийн 461 дүгээр зүйлд заасны дагуу онцгой албан татвар төлөгч болохгүй байхаар тогтоосон. Мөн Астанагийн олон улсын санхүүгийн төвд санхүүгийн болон бусад мэргэшлийн үйл ажиллагаа явуулснаас олсон аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварыг 50 жилийн хугацаанд чөлөөлөхөөр, мөн уг төвд арилжаалагдсан үнэт цаасны борлуулалтын хөрөнгийг 50 жилийн хугацаанд ашгийн татвараас чөлөөлөхөөр, түүнчлэн тус төвд арилжаалагдсан үнэт цаасны борлуулалтын ногдол ашгийн орлогоос хувь хүний орлогын албан татварыг 50 жилийн хугацаанд чөлөөлөх татварын хөнгөлөлтийг олгохоор тусгасан. Уг төвд татварын дэмжлэгээс гадна татварын бус бусад дэмжлэгийг санал болгодог бөгөөд зарим улс орноос тухайлбал, АНУ, Их Британи, Канад, Герман, Швейцарь, Нидерланд, Сингапур, Малайз зэрэг богино хугацаанд ирж байгаа иргэнийг 30 хоногийн хугацаанд визээс чөлөөлөх, Санхүүгийн төвд ажиллах гадаадын ажиллах хүчийг ажиллах хүчний төлбөрөөс чөлөөлөх, мөн 5 жилийн оршин суух визээс чөлөөлөхөөр тус тус зохицуулжээ. Бүгд Найрамдах Турк Улс нь "Технологийг хөгжүүлэх бүсийн тухай

<p>байгууллагын үндэслэн тогтооно.</p> <p>Засгийн газар</p> <p>саналыг</p>	<p>хууль”-ийг 2016-нд батлагдаж, 2022 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан бөгөөд нарийвчилсан харилцааг “Технологийг хөгжүүлэх бүсийг хэрэгжүүлэх журам”-аар зохицуулж байна. Тус журмын зорилго нь Технологийн хөгжлийн бүс байгуулах, ажиллуулах, удирдах, хяналт тавих, тэдгээртэй холбоотой оролцогч тал, байгууллагын үүрэг, эрх, үүрэг болон Технологийг хөгжүүлэх бүсийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон бусад журам, зарчмыг зохицуулж байна. Технологи хөгжүүлэлтийн бүсэд үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийг программ хангамжийн хөгжүүлэлт, судалгаа хөгжүүлэлт, дизайны үйл ажиллагаанаас олсон ашгийг 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөхөөр, чөлөөт бүсэд үйлдвэрлэсэн хэрэглээний программ хангамж (тодорхой судалгаа, хөгжлийн үйл ажиллагаанд зориулан)-ийг нийлүүлсэн тохиолдолд 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл НӨАТ-аас чөлөөлөхөөр, чөлөөт бүсэд ажиллаж буй судлаач, программ хангамж, судалгаа, хөгжүүлэлт, дизайны ажилтнуудын цалинг 2028 оны 12-р сарын 31-ний өдрийг хүртэл хугацаанд хувь хүний орлогын албан татвараас чөлөөлөхөөр, ажил олгогч төрөөс нөхөн олговор авах боломжтой байхаар заасан. Бүгд Найрамдах Узбекистан Улсын Сайд нарын танхимын 2019 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар “Программ хангамжийн бүтээгдэхүүн, мэдээллийн технологийн технологийн парк байгуулах арга хэмжээний тухай” 17 дугаар тогтоолд заасны дагуу технопаркийн оршин суугч нь Татварын хуулийн 297 дугаар зүйлийн гурав дахь хэсэгт заасан үйл ажиллагаанаас нийтээр тогтоосон татварыг төлж, хуулийн 1, 9, 16, 18 дугаар зүйлд заасны дагуу орлогын хувийг буцаан авах эрхтэй байхаар зохицуулсан. Мөн тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулсан тохиолдолд бүх татвараас чөлөөлөгдөхөөр заасан. ОХУ нь Энэтхэг болон Ирланд улсын нэгэн адил мэдээллийн технологийн салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж буй компаниудыг дэмжих зорилгоор 2020 оны 07 дугаар сарын 31-ний өдөр 265 дугаартай “Оросын Холбооны Улсын Татварын хуулийн II хэсэгт өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-ийг баталж, 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-</p>
--	--

	<p>ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдсөн. Тус хуулиар 1) Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар; 2) Хувь хүний орлогын албан татвар - Татварын төлөгчийн бүртгэл; 3) Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар - Элэгдэл, хорогдол тооцох арга, журмын холбогдох хэсгийг хүчингүй болгосон; Татварын хувь хэмжээг бууруулсан; 4) Нийгмийн даатгалын шимтгэлийг зохицуулсан тул мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжих хуулийн хэрэгцээ шаардлагын тандан судалгааны дэмжлэгийг оновчтой тодорхойлох энэ хэсэгт жишээлж дурдсан болно. Дээрх хуулийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамрагдах мэдээллийн технологийн компаниудад тавигдах 1) Мэдээллийн технологийн компани нь улсын магадлан итгэмжлэлд хамрагдсан байх ; 2) Нийт орлогын 90 хувиас доошгүй хувийг програм хөгжүүлэлтийн үйл ажиллагаанаас олсон байх ; 3) Тус хуулиар тогтоосон нийт ажилчдын тоог хангасан байх үндсэн шаардлагыг тдэьодорхойлсон. Сингапурт гарааны компаниуд эхний 3 жилд олсон 200,000 ам.доллар хүртэлх орлогод 125,000 доллар хүртэлх хөнгөлөлт үзүүлдэг. Энэхүү татварын хөнгөлөлтийг авахын тулд Сингапурт үүсгэн байгуулагдсан байх, 20 хүртэлх хувыдаа эзэмшигчтэй байх гэсэн шаардлагыг тавьдаг. БНХАУ 2016-2020 оны төлөвлөгөөний дагуу ахисан түвшний техник технологийн үйлчилгээ үзүүлдэг аж ахуй нэгжүүд буюу тодорхой хотуудад байрлах мэдээллийн технологи, аж үйлдвэрийн загварчлал зэрэг салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуй нэгжүүдийн орлогын албан татварыг 25 хувь байсныг 15 хувь болгож бууруулсан. Мөн судалгаа шинжилгээний үйл ажиллагаа эрхэлдэг гарааны бизнесүүдэд зориулж жилийн туршид явуулах шаардлагатай судалгаа хөгжүүлэлтийн зардлын 150 хувьд татварын хөнгөлөлт үзүүлсэн. Эдгээр компаниудад 1-ээс илүү жил үйл ажиллагаагаа явуулсан байх; шинэлэг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нэвтрүүлэх; суурь технологийнхоо оюуны өмчийг эзэмшдэг байх; их хэмжээний зардлыг судалгаа хөгжүүлэлтэд зарцуулдаг байх; компанийн үйл ажиллагааны 60 хувиас илүү хэсэг нь өндөр технологи хөгжүүлэх үйл ажиллагаа байх; нийт ажилчдын 10-аас дээш хувь нь тухайн шинэ технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг хийдэг байх шаардлага тавьжээ. Монгол Улсын хувьд гарааны</p>
--	---

бизнесийн экосистемийн талаарх нөхцөл байдлыг тодруулбал, Японы олон улсын Жайка байгууллагын хийсэн судалгаагаар Монгол Улс нь хууль, эрхзүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй, инновац, оюуны өмчийг хамгаалах бодлого тодорхойгүй гэж дурдсан байна. Түүнчлэн мэдээллийн технологийн үйл ажиллагаа идэвхитэй явуулж байгаа аж ахуй нэгжийн нэгдсэн тоон мэдээлэл, тэдгээрийн үйл ажиллагааны чиглэлийн ангилал тодорхойгүй байгаатай холбогдуулан Стартап маркетинг спэйс төв, гарааны бизнес эрхлэгчдийн Дриймерс нэгдлийн мэдээллийн санд үндэслэн мэдээллийн технологийн салбарт үйл ажиллагаа идэвхитэй явуулдаг 304 бизнес эрхлэгчдийн мэдээлэлд үндэслэн судалгаа хийсэн. Тодруулбал, тус салбарыг төлөөлөх 109 бизнес эрхлэгчийг түүврийн аргаар сонгож 2021 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 02 дугаар сарын 14-ний өдрийн хооронд Түүгл форм” веб платформыг ашиглан цахимаар судалгаа авсан ба үр дүнг нэгтгэх замаар мэдээллийн технологийн салбарын тулгамдсан асуудлыг тодорхойлсон. Судалгаанд хамрагдсан нийт 109 компанийн 65.1 хувь нь технологи хөгжүүлэлтийн компани бөгөөд эдгээр технологи хөгжүүлэлтийн компанийн 33 хувь нь финтек буюу санхүүгийн, 30.3 хувь нь эдтек буюу боловсролын, 14.7 хувь нь бүх зүйлсийн интернэт, 11.4 хувь нь блокчэйн технологи хөгжүүлэгч байсан.

Гоафик. Судалгаанд хамрагдсан компаниудын хөгжүүлдэг технологийн төрлүүд

	<p>Судалгаанд хамрагдсан нийт компаниуд мэдээллийн технологийн салбарын тулгамдсан асуудлыг 73.2 хувь нь хүний нөөцийг чадавхижуулах, 63.3 хувь нь татварын орчин сайжруулах, 55 хувь нь дэд бүтцийг хөгжүүлэх, 54.1 хувь нь хөрөнгө оруулалт гэж ач холбогдлоор нь эрэмбэлсэн байна. Монгол Улсын татварын хувь, хэмжээ тогтоосон хууль, эрх зүйн орчныг тодруулбал: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсэгт 0-6 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны орлого олсон тохиолдолд 10 хувиар, 6 тэрбум төгрөгөөс дээш орлого олсон тохиолдолд 600 сая төгрөг дээр 6 тэрбумаас дээш давсан орлогод 25 хувиар нэмж албан татвар ногдуулах нийтлэг хувь, хэмжээг тогтоосон. Харин тус хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.7 дахь заалтад жилийн 300 сая төгрөг хүртэл үйл ажиллагааны орлого олсон ашигт малтмал, цацраг идэвхт ашигт малтмалын хайгуул хийх, олборлох, ашиглах, тээвэрлэх, борлуулах, согтууруулах ундаа, тамхины ургамал тарих, тамхи үйлдвэрлэх, импортлох, газрын тосны бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, бүх төрлийн шатахууныг импортлох, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа эрхлэх, газрын тос хайх, олборлох, борлуулахаас бусад салбарт үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуй нэгжид 1 хувиар татвар ногдуулахаар заасан.</p> <p>Татварын хөнгөлөлт: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1 дэх хэсэгт 1.5 тэрбум төгрөг хүртэлх үйл ажиллагааны орлоготой, ашигт малтмал, цацраг идэвхт ашигт малтмалын хайгуул хийх, олборлох, ашиглах, тээвэрлэх, борлуулах, согтууруулах ундаа, тамхины ургамал тарих, тамхи үйлдвэрлэх, импортлох, газрын тосны бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, бүх төрлийн шатахууныг импортлох, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа эрхлэх, газрын тос хайх, олборлох, борлуулахаас бусад үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуй нэгжид ногдуулсан албан татварыг 90 хувиар хөнгөлөхөөр заасан.</p> <p>Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.5.4 дэх заалтад улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн өдрөөс хойш 3 жилийн хугацаанд Инновацийн тухай хуульд заасан гарааны компанийн дотоодод шинээр</p>
--	--

	<p> үйлдвэрлэсэн инновацийн бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний борлуулалтын орлогод хөнгөлөлт үзүүлэхээр заасан ба техник, тоног төхөөрөмж, бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний жагсаалтыг Засгийн газар баталдаг. Тодруулбал, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2018 оны 234 дүгээр тогтоолоор Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх инновацийн бүтээгдэхүүний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн жагсаалт баталсан нь зөвхөн хөдөө аж ахуй, газар тариалангийн салбарын 113 нэр төрлийн тоног төхөөрөмж байна. </p> <p> Татвараас чөлөөлөх: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1 дэх хэсэгт албан татвараас чөлөөлөх 14 төрлийн орлогыг жагсаасанд мэдээллийн технологийн үйл ажиллагааны орлого багтаагүй байна. </p> <p> Мөн Монгол Улсын Их Хурлаас 2020 оны 04 дүгээр сарын 09-ний өдөр батлагдаж 2020 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэл хугацаанд дагаж мөрдөх Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх тухай хуулийн 2 дугаар зүйлээр албан татвар ногдох орлогын нийт дүн нь өмнөх татварын жилд 1.5 тэрбум төгрөгөөс бага байсан, төрийн болон орон нутгийн өмчит, түүний оролцоотой хуулийн этгээдээс бусад Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан албан татвар төлөгчийн 2020 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд олсон орлогод нийтлэг хувь, хэмжээгээр болон 1 хувиар ногдуулан тайлагнасан орлогын албан татварыг чөлөөлсөн. Иймд хүчин төгөлдөр мөрдөж буй орлогын албан татварын хуулиар мэдээлэл технологийн компанийн үйл ажиллагааны 300 сая төгрөг хүртэлх орлогод 1 хувиар, 6 тэрбум төгрөг хүртэлх орлогод 10 хувиар татвар ногдуулах ба үйл ажиллагааны орлого 1.5 тэрбум төгрөг дотор байгаа бол ногдуулсан албан татварыг 90 хувиар хөнгөлж байна. Тус хувь хэмжээгээр ногдуулж, ногдуулсан татвараас хөнгөлж байгаа зохицуулалтыг мэдээллийн технологийн компани улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн өдрөөс хойш эхний 3 жилд орлогын албан татвараас чөлөөлөх, 4 дэх жилээс </p>
--	---

	<p>ногдуулсан татварыг 50 хувиар хөнгөлөх, мэдээллийн технологийн компанид хөрөнгө оруулсан иргэн, хуулийн этгээдийн оруулсан хөрөнгийн өгөөж, ногдол ашигт ногдох орлогын албан татварыг чөлөөлөх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгалаа. Мөн мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ экспортонд гаргаж байгаа тохиолдолд тухайн гаргаж буй бүтээгдэхүүнийг 8 жилийн хугацаанд гаалийн татвараас 50 хувь чөлөөлөх, экспортонд гаргасан болон оюуны өмчид бүртгүүлсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бүрт судалгаа, хөгжүүлэлтийн зардлын 70 хүртэлх хувьтай тэнцэх 1 удаагийн дэмжлэгийг дотоодын мэдээлэл технологийн гарааны бизнест олгох, алслагдсан суурин газар, орон нутагт мэдээлэл технологийн гарааны бизнес явуулах иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг газар эзэмшиж, ашигласны төлбөрөөс эхний таван жилд 100 хувь, дараагийн таван жилд 50 хувиар чөлөөлөх талаар тус тус зохицуулсан.</p>
14 дүгээр зүйл.Мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих дэмжлэгийн эх үүсвэр	
<p>14.1.Виртуал бүсэд бүртгүүлсэн хуулийн этгээдэд үзүүлэх дэмжлэг нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ:</p>	<p>СтартапБлинкийн Гарааны бизнесийн экосистемийн дэлхийн индексээр 2023 онд Монгол Улс 100 орноос 79-р байранд жагсаж 2 байраар урагшилсан (2020 оноос хойш 7 байраар урагшилсан) амжилтыг үзүүлсэн боловч Монгол Улсад мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэл хөгжүүлэх, технологийн гарааны бизнесийн экосистемийг бүрдүүлэхэд нэлээдгүй асуудлууд тулгарсаар байна. Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага Жайкагын хийсэн судалгаагаар гарааны бизнесийн экосистемийн хууль, эрхзүйн тусгайлсан орчин байхгүй, механизм тодорхойгүй, мөн гарааны бизнесийн санхүүжилт, урамшууллын хууль, эрх зүйн орчин бүрдээгүй, зээл тусламж олгодоггүй гэсэн дүгнэлт гарсан.</p>
<p>14.1.1 .мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлээс төсөвт төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгийн 50 хүртэлх хувьтай тэнцэх хэмжээний хөрөнгө;</p>	<p>Мэдээллийн технологийн салбарын өрсөлдөх чадвартай, экспортын баримжаатай, технологийн дэвшилтэт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд санхүүгийн дэмжлэг нэн чухал бөгөөд дэлхийн улс орнууд гарааны бизнесийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн талаарх зохицуулалтыгхууль эрх зүйн орчны хувьд бүрдүүлж байна. Дижитал Узбекистаныг хэрэгжүүлэх замын зураглал - 2030 стратегийн хүрээнд Тарааны бизнесийн тухай” хуулийн</p>
<p>14.1.3.ЭНЭ хуулийн 7.4-т заасны дагуу төсвийн байгууллагын өөрийн эзэмшиж байгаа программ хангамжийн эх кодыг гадаад улсад ашиглуулснаас олсон орлого;</p>	
<p>14.1.4.Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 5.3.5,</p>	

<p>5.3.10, 5.3.20-д заасан Засгийн газрын тусгай сангийн хөрөнгийн 5-аас доошгүй хувь.</p>	<p>төслийг боловсруулж, гарааны бизнест үзүүлэх дэмжлэгийг зохицуулах, үйл ажиллагааны уялдаа холбоог сайжруулах, гарааны бизнесийг бий болгох, экосистемийг хөгжүүлэх, хөнгөлөлттэй хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зэрэг зохицуулалтаас гадна "стратап" гэх тодорхойлолтыг өгсөн тус улсын анхны хууль эрх зүйн баримт бичиг юм. Мөн энэ хүрээнд гарааны бизнесийг санхүүжүүлэх эх үүсвэр, хэрэгжүүлэх хөтөлбөрүүдийг тодорхойлсон ба гарааны бизнесийг үнэн зөв тоолоход туслах тодорхойлолтуудыг өгч, гарааны бизнес, инкубаторууд, хурдасгуур хөтөлбөрүүд, менторууд, сан, бизнесийн анжел хөрөнгө оруулагчдын талаар зохицуулсан. Хуулийн төсөлд төрөөс мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлд үзүүлэх дэмжлэгийн санхүүжилтийн нэг хэлбэр нь улсын төсвийн хөрөнгө байхаар заасан. Аль ч улсад мэдээллийн технологийн хамгийн том худалдан авагч нь төр байдаг. Төрийн дэмжлэгийн нэг хэлбэр нь төрийн худалдан авах ажиллагаа байдаг ба инновац шингэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг аль болох худалдан авах, худалдан авах ажиллагаанд жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг түлхүү дэмжих бодлоготой байх, мэдээллийн технологийн бүтээгдэхүүний оюуны өмчийг үйлдвэрлэгчид хадгалуулах, мэдээллийн технологийн үйлчилгээг тогтвортой худалдан авах зэрэг байдаг. Төсвийн тухай хуулийн 4.1.6-д "улсын төсөв" гэж Улсын Их Хурлаас баталсан, Засгийн газар болон улсын төсөвт харьяалагдах төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн бүрдүүлж, хуваарилан зарцуулах төсөв байхаар тусгасан. Мөн мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлд үзүүлэх дэмжлэгийн санхүүжилтийн өөр нэг хэлбэр нь Засгийн газрын бусад тусгай сангийн хөрөнгө байж болохоор тусгасан. Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Шинжлэх ухаан, технологийн сан, Мэргэжлийн болон техникийн боловсрол, сургалтыг дэмжих сан зэрэг Засгийн газрын тусгай сангийн хөрөнгийн тодорхой хувийг гарааны бизнес эрхлэгч нарыг дэмжихэд зориулах боломжтой тул энэ талаарх зохицуулалтыг тусгасан. Түүнчлэн гадаад улс болон олон улсын байгууллагын зээл, тусламж, хандивын хөрөнгө, хуулиар хориглоогүй бусад</p>
--	--

	хөрөнгийн эх үүсвэрээр мэдээллийн технологийн үйлдвэрлэлийг дэмжих боломжтой юм.
ТАВДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ	
15 дугаар зүйл.Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага	
15.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.	Эрүүгийн хуулийн 1.2 дугаар зүйлийн 1-д Тэмт хэрэг, түүнд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлагыг энэ хуулиар тодорхойлно." гэж, Төрийн албаны тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1.8-д "өөрийн мэдлэг, чадвараа байнга хөгжүүлж, хийсэн ажлынхаа гүйцэтгэл, үр дүнгийн төлөө бүрэн хариуцлага хүлээх;" гэжзаасан тул хууль зөрчсөн төрийн албан хаагчийн үйлдэлд ногдуулах хариуцлагыг ямар хуулиар зохицуулах талаар тусгасан.
15.2.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.	Эрүүгийн хуулийн 1.2 дугаар зүйлийн 1-д "Гэмт хэрэг, түүнд хүлээлгэх эрүүгийн хариуцлагыг энэ хуулиар тодорхойлно." гэж, Зөрчлийн хуулийн 1.2 дугаар зүйлийн "1.Зөрчлийн шинжийг энэ хууль, бусад хууль, захиргааны хэм хэмжээний актаар тодорхойлно.", "2.Зөрчил, зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдэд оногдуулах шийтгэл, албадлагын арга хэмжээний төрөл, хэмжээг энэ хуулиар тогтооно." гэж тус тус заасан тул хууль зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд хариуцлага ногдуулах хуулийг тоочиж зохицуулсан.